

9

Petr Pithart
Hrozí nám pýcha
osamělosti

18

Vztahy se zahraničím
zásadně ovlivňují
českou ekonomiku

35

Edvard Outrata
Svoboda je zárukou
naší existence

38

Od boje o zrna
k největším zemědě-
lským podnikům v EU
i ekofarmám

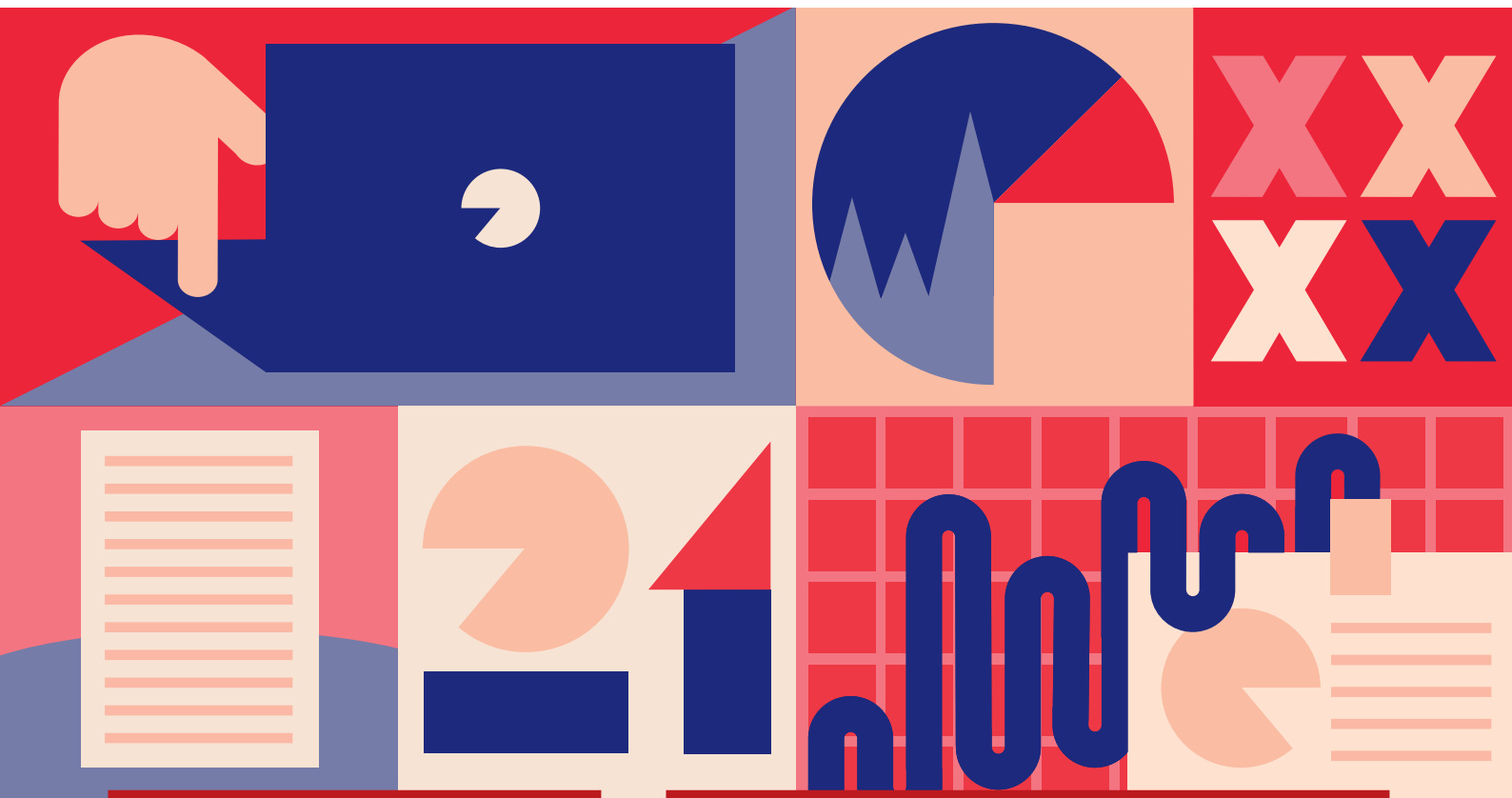
42

Cizinci z pohledu
demografických
charakteristik

STATISTIKA&MY

ČASOPIS ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU

10-11 | 2019 – ROČNÍK 9

TÉMA

Sčítání

- Obyvatelstvo se u nás sčítá čtvrt tisíciletí
- Století sčítání v samostatné republice
- Co přinesla minulá sčítání
- Sčítání 2021. Moderní a jednodušší

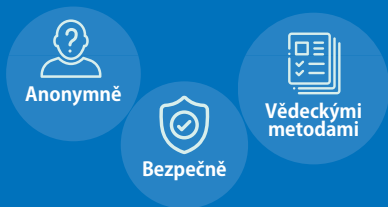
7 565 463

obyvatel zachytilo na území dnešní ČR
první moderní sčítání z roku 1869

To je o více než 3 mil. osob méně než v 1. pololetí 2019.

ZPRACOVÁVÁME DATA

POSKYTUJEME DATA

SBÍRÁME DATA

SPOLUPRACUJEME

CO A JAK DĚLÁME

VOLBY

od roku 1990

SČÍTÁNÍ LIDU, DOMŮ A BYTŮ

od roku 1869

NAŠE PRINCIPY

STATISTIKA&MY

MĚSÍČNÍK ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU 10–11/2019
ROČNÍK 9, vychází 10x ročně

ADRESA REDAKCE: Český statistický úřad,
Na padesátém 81, 100 82 Praha 10
telefon: 274 054 248, e-mail: redakce@czso.cz

Jakékoli užití části nebo celku zde publikovaných informací
je možné pouze za předpokladu uvedení zdroje
(časopis ČSÚ Statistika&My).

REDAKCE: Michal Novotný (šéfredaktor), Jan Cieslar, Jan Ernest,
Eva Henzlerová, Dalibor Holý, Václav Rybáček, Jaroslav Sixta,
Karolína Zábajníková

REDAKČNÍ RADA: Ing. Josef Vlášek (předseda),
Ing. Michal Novotný (místopředseda),
doc. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D., Ing. Eva Krumpová,
Ing. Marek Rojíček, Ph.D., Egor Sidorov, Ph.D.,
Mgr. Jana Slavníková, Mgr. Irena Stupňánková, Ing. Pavla Trendová,
Mgr. Ing. Martin Zelený, Ph.D.

LAYOUT ČASOPISU: Veronika Wölfelová, Jana Chocholoušová

GRAFICKÁ ÚPRAVA: Tomáš Kubašta
JAZYKOVÁ KOREKTURA: Věra Hrušková, Vladimír Salavec
FOTOGRAFIE: archiv ČSÚ, shutterstock.com, Tereza Koutecká, Tina Guina, Logan Weaver (unsplash), Archiv hl. m. Prahy, Wikimedia commons, SOA Praha, Kancelář veřejného ochránce práv, archiv Evy Zamrazilové, archiv KDU-ČSL, archiv Petra Pitharta

TISK: Jiří Bartoš – SLON, spol. s r. o.

VYDAVATEL: Český statistický úřad, www.statistikaamy.cz,
ISSN 1804-7149, ev. č. MK ČR E 1992

Sčítání obyvatel je náročný proces

Milé čtenářky, milí čtenáři,
v tomto čísle naleznete mimo jiné informace o připravovaném projektu sčítání lidu, domů a bytů v roce 2021 (SLDB 2021), které začíná být aktuální a do jisté míry souvisí i s dalšími oblastmi našeho zájmu, jíž je výročí sametové revoluce a obnovení demokracie v Československu.

Dovolu mi tedy jen velmi krátké zamyšlení statistika nad úlohou státní, chcete-li oficiální statistiky v moderní demokratické společnosti. Zajímáme-li se o to, jakým způsobem se posunula naše společnost, naše ekonomika či životní prostředí za uplynulých 30 let, mohou nám statistická data mnohé napovědět.

Při srovnání cenů v roce 1991 a v letech pozdějších je zřejmé, jak se mění věková struktura naší populace, tedy že populace stárne. Tuto změnu dobře ilustrují v grafické podobě tzv. stromy života.

Sčítání obyvatel je náročný proces, který statistici zatím nedokážou plně nahradit jinými zdroji. Český statistický úřad se snaží, aby v roce 2021 občany obtěžoval co nejméně, a tedy využil dostupné informace z registrů veřejné správy. Kromě toho se počet otázek oproti minulému sčítání sníží zhruba na polovinu. Rád bych, aby sčítání bylo co nejpohodlnější, tedy on-line. Kdo bude potřebovat, bude mít k dispozici klasický papírový formulář a bude jej moci odevzdat na kontaktních místech, mezi nimiž budou i pracoviště ČSÚ, nebo poslat poštou. Na druhé straně on-line forma sčítání by měla být platformově neutrální, tedy přístupná jak pro stolní PC či notebook, tak i tablet či chytrý telefon. Přestože nás to stojí značné úsilí, snažíme se, aby on-line forma sčítání byla pro uživatele velmi pohodlná a jednoduchá.

Pro srovnání vývoje České republiky se nemusíme omezovat jen na údaje o obyvatelstvu, můžeme se podívat i na ekonomický výkon. Ten je, měřeno všemi hlavními makroekonomickými ukazateli, dnes velmi dobrý a ve srovnání s rokem 1989 je impozantní. Například hrubý domácí produkt se oproti roku 1990 reálně téměř zdvojnásobil. Obdobným způsobem si můžeme srovnat průměrnou mzdu, investice do vědy a výzkumu či environmentální indikátory a udělat si obrázek o vývoji naší společnosti v celé její šíři.

Úlohou statistiky v moderní demokratické společnosti je poskytovat nezkrácený obrázek reality oproštěný od hodnotících soudů. Statistika sama o sobě nemůže být vysvětlením toho či onoho jevu nebo verifikátorem pravdy, ona slouží pouze jako nástroj k těmto úsudkům. Je tomu tak správně, neboť interpretace někdy trochu suchých a zdánlivě nudných grafů a tabulek může vést k důležitým závěrům o vývoji společnosti. A právě proto je potřeba, aby nezávislost statistiky, která je v České republice zakotvena zákonem o státní statistické službě či nařízením o evropské statistice, vydržela i v následujících desetiletích alespoň v té podobě, v jaké byla v uplynulých 30 letech svobody.

Doufám, že Vás problematika sčítání zaujme a že statistikům odpustíte drobné obtěžování Vašeho soukromí pro dobrou věc.

JAROSLAV SIXTA
místopředseda ČSÚ

14

I potraviny se kupují kliknutím. Tržby internetových a zásilkových obchodů rostou od roku 2000 a neovlivnila je ani hospodářská krize.

40

Jak se za posledních 30 let měnila obliba křestních jmen? Rodiče jsou při výběru jmen pro své syny konzervativní, více se projevuje dědění, u dcer jsou naopak kreativnější.

45

Podle oficiální statistiky cestovního ruchu z roku 1998 překročilo hraniční přechody Československa 1,7 mil. návštěvníků z nesocialistických států.

TÉMA: SČÍTÁNÍ

- 22 Obyvatelstvo se u nás sčítá čtvrt tisíciletí
- 24 Století sčítání v samostatné republice
- 28 Co přinesla minulá sčítání
- 32 Sčítání 2021. Moderní a jednodušší

UDÁLOSTI

- 7 Další běh Specializovaného statistického studia
- 7 Zasedala Česká statistická rada
- 7 ČSÚ aktivně hledá nové zaměstnance
- 8 Setkání vedoucích národních statistických úřadů
- 8 Ocenění pro PR tým ČSÚ
- 8 Hospodářská spolupráce v česko-polském pohraničí

ROZHOVOR

- 9 Hrozí nám pýcha osamělosti

ZE SVĚTA

- 12 Nejvíce času na moři tráví čínské lodě
- 13 Polovina obyvatel Nového Zélandu se nehlásí k žádnému náboženství
- 13 V zemích EU se pije káva třeba i z Indie
- 13 Rychlost zadlužování u studentů v Nizozemsku roste

STATISTIKA ODVĚTVÍ

- 14 I potraviny se kupují kliknutím

ANALÝZA

- 16 Kandidát v komunálních volbách je stále častěji nezávislý a bez politické příslušnosti
- 18 Vztahy se zahraničím zásadně ovlivňují českou ekonomiku

MAKROEKONOMIKA A FINANCE

- 20 Investice ve 2. čtvrtletí rostly

ROZHOVOR

- 35 Svoboda je zárukou naší existence

ANALÝZA

- 38 Od boje o zrno k největším zemědělským podnikům v EU i ekofarmám
- 40 Nejoblíbenější dětská jména

LIDÉ A SPOLEČNOST

- 42 Cizinci z pohledu demografických charakteristik
- 45 Cestování před sametovou revolucí

ÚHEL POHLEDU

- 50 Statistika v době brexitu

Jakou hodnotu má svoboda?

Svoboda nespočívá jen v tom, že si člověk může dělat, co chce. Ano, měl by naplňovat své plány, avšak za podmínky, že má na mysli dobro, a ne co se mu zlíbí.

**EDVARD
OUTRATA**
emeritní předseda ČSÚ

**MAREK
ROJÍČEK**
předseda ČSÚ

**ANNA
ŠABATOVÁ**
veřejná ochránkyně
práv

**EVA
ZAMRAZILOVÁ**
předsedkyně Národní
rozpočtové rady

**PETR
PITHART**
pedagog, spisovatel,
předseda vlády
v letech 1990–1992

Především jde o definici slova hodnota. Katolík vám řekne, že nejvyšší hodnota je víra v Boha. Já, jako liberál, považuji za nejvyšší hodnotu svobodu, a to ve všem, co zaručuje existenci lidského rodu, například základní ekonomické potřeby a podobně. Svobodu vnímám jako výsadu jednotlivců, nikoli skupin lidí. Člověk má mít možnost dělat, co chce, pokud tím nenarušuje svobodu ostatních. A to samozřejmě není jednoduché, určitá omezení musejí existovat, jinak bychom neměli civilizaci. Pro mě je svoboda také základní hodnota, podle které se orientuji v politice. A kolik bych za ni zaplatil jako za ekonomickou hodnotu? To nevím, to je těžko říci.

Hodnotu svobody si většinou uvědomíme, až když o ni přijdeme. Ztráta svobody přitom obvykle nepřichází najednou, ale po postupných krůčcích, což je o to nebezpečnější, protože si to lidé tolik neuvědomují. Obvykle se tak děje ve jménu většího bezpečí občanů, ekonomických jistot apod. Vždy je však něco za něco a lidé často oceňují to, čeho se jim nedostává, navíc u každého člověka je hodnotový žebříček jiný. Řada lidí se není schopna se svobodou a s tím spojenou zodpovědností za sebe sama vyrovnat a byli by raději, kdyby tíhu rozhodování za ně opět převzal někdo jiný. Proto je potřeba si neustále připomínat historické zkušenosti se ztrátou svobody.

Svoboda je jako vzduch. Dokud ji máme, moc ji nevnímáme. Její hodnotu si uvědomíme, jakmile jí začne ubývat a začneme se dusit. Těžko se na ni nahlíží v abstraktní rovině, protože naše práva a svobody se vždy naplňují v konkrétních situacích. Mohli bychom však říci, že hodnota svobody se odvíjí od toho, co bychom byli ochotni obětovat pro její zachování.

Neměřitelnou a pro každého člověka odlišnou. Patří k hodnotám, které vnímáme intenzivněji, pokud je nemáme, podobně jako zdraví. Svoboda je ale také nedílně spojená s odpovědností. To může její hodnotu pro některé lidi snižovat, protože pro ně náklady odpovědnosti mohou být vyšší než příležitosti se svobodou spojené. Pro společnost jako celek a její zdravý vývoj je přitom svoboda spojená s demokracií (nikoli anarchií) nesmírně důležitá. Lze jen doufat, že u generací narozených po roce 1989 pozitivní prvek svobody převáží a neskloznuje k tomu, že se pro ně svoboda stane samozřejmostí, na niž by ještě nabalily paternalismus státu.

Svoboda je jednak absolutní meta a jednak vůbec to nejtěžší ze všeho, protože s sebou nese každodenní úvazek ji bránit. Svoboda vám tak snadno vyklouzne z rukou, že pokud ji někdo není ochoten bránit, tak pro něj žádnou hodnotou není. Bez určité oběti svoboda neexistuje. Ta oběť spočívá v tom, že se o veřejný život a věci okolo zajímáte, že vedete vážné hovory. S obětí, která často může být i obětí největší, je to ta nejvyšší a absolutní hodnota. A slovo oběť úplně vypadlo ze slovníku, podobně jako stud, čehož se děším. Jsou to možná ta nejdůležitější slova, která nám dnes nejvíce chybějí, ale pro mnohé lidé jsou k neunesení.

Statistika

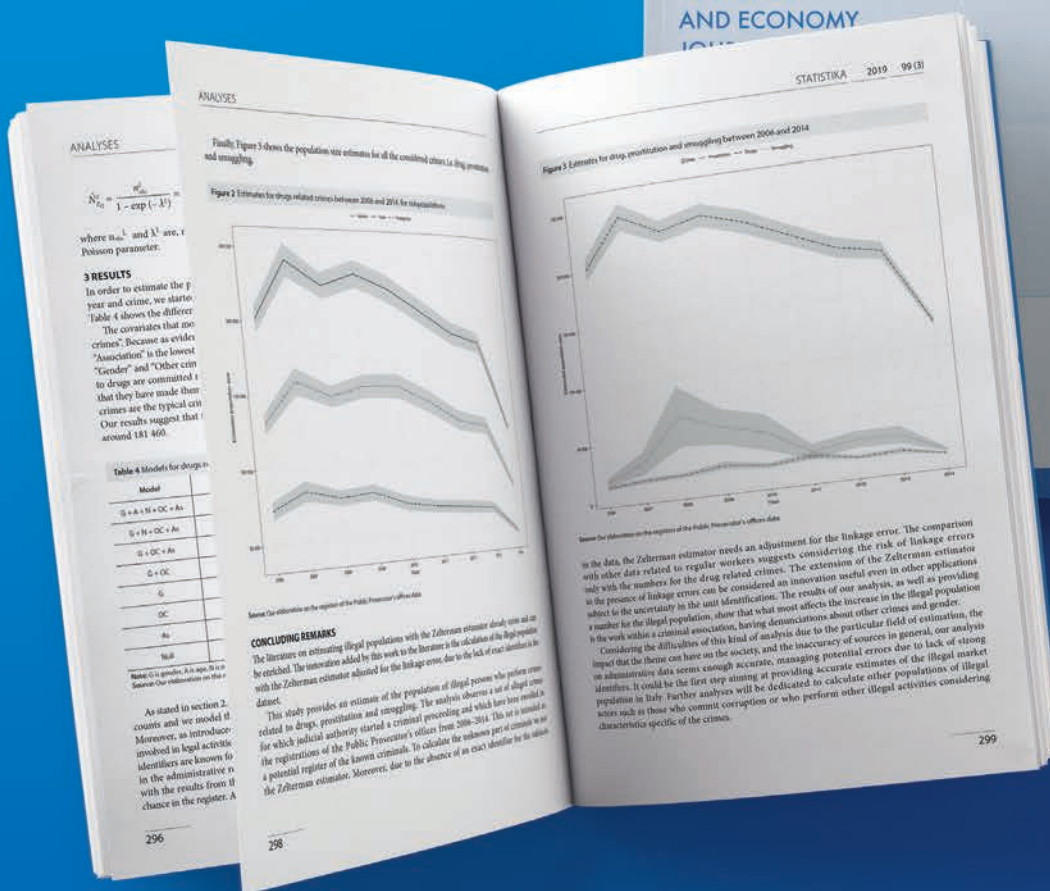
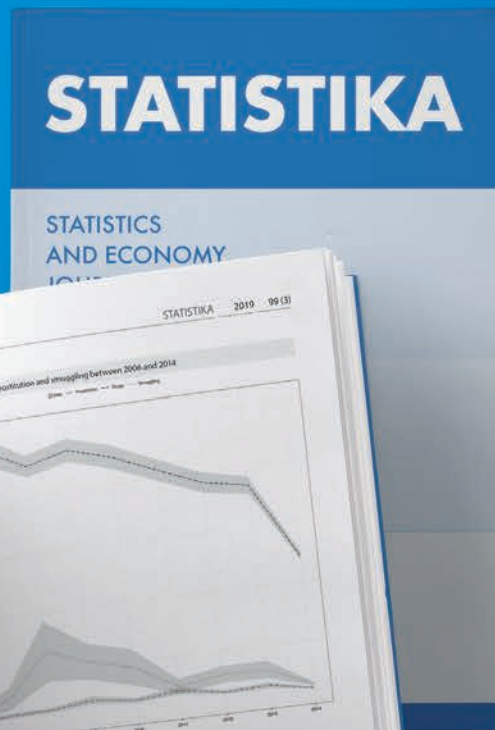
Mezinárodní odborný časopis ČSÚ

4x ročně
anglicky
tištěný
i on-line

v citačních
databázích
Scopus nebo
Web of Science

czso.cz/statistika_journal

Další běh Specializovaného statistického studia

V září zahájil Český statistický úřad ve spolupráci s Fakultou informatiky a statistiky VŠE v Praze již 28. běh Specializovaného statistického studia.

Studium je určeno pro absolventy vysokých škol počínaje bakalářským stupněm vzdělání. Je velmi vhodné pro ty, kteří se statistickými údaji pracují, využívají je a analyzují nebo je poskytují. Základním obsahem výuky je problematika číselného zobrazování sociálně-ekonomických jevů

a procesů, jejich analýza a interpretace. Program studia obsahuje 384 hodin výuky rozdělených do čtyř semestrů (12 týdenních soustředění v rozsahu 32 hodin). Studium končí obhajobou závěrečné práce a předáním certifikátu VŠE o absolvování Specializovaného statistického studia.

ZASEDALA ČESKÁ STATISTICKÁ RADA

Dne 18. října se v budově ústředí ČSÚ v Praze na Skalce konalo 64. zasedání České statistické rady.

Pavla Trendová, ředitelka sekce obecné metodiky a registrů ČSÚ, a Petr Eliáš, ředitel odboru obecné metodiky ČSÚ, informovali přítomné o vyhláše o Programu statistických zjišťování na rok 2020. Ta bude obsahovat 158 zjišťování, což je stejný počet jako v roce 2019. V tom je 93 zjišťování ČSÚ a 65 zjišťování rezortních. Na programu jednání

byly též informace o postupu přípravy Sčítání lidu, domů a bytů 2021, které přednesli Libor Svoboda, nositel projektu SLDB, Martin Zelený, ředitel sekce demografie a sociálních statistik, a Robert Šanda, ředitel odboru statistiky obyvatelstva ČSÚ. Místopředseda ČSÚ Jaroslav Sixta seznámil přítomné s postupem řešení prioritních úkolů Úřadu v roce 2019. Posledním bodem jednání byl návrh rozpočtu 2020 a střednědobého výhledu státního rozpočtu na roky 2021–2022, který představil Filip Minář, ředitel sekce ekonomické a správní ČSÚ.

ČSÚ AKTIVNĚ HLEDÁ NOVÉ ZAMĚSTNANCE

Český statistický úřad se již podruhé účastnil veletrhu práce Profesia days, který se konal 23. a 24. října v Praze. Cílem bylo oslovit nové potenciální zaměstnance.

Během dvou dnů navštívilo stánek Úřadu více než 460 zájemců o zaměstnání, a to všech věkových kategorií. Téměř sedmina projevila zájem o pozici spojené se SLDB 2021. Ve srovnání s pracovním poměrem věnovali návštěvníci veletrhu větší pozornost nabídce míst ve služebním poměru. Zájemci, kteří se u informačního stánku Úřadu zastavili, hodnotili pozitivně především kvalitu poskytnutých informací a komunikaci s ČSÚ. Mnohé zaujalo i grafické ztvárnění statistických informací.

KRÁTCE

Dne 11. 9. 2019 se zástupci Krajské správy ČSÚ v hl. m. Praze zúčastnili **konference Přátelské město 2019**. Jejím cílem bylo vyvolat diskuzi nad současným a budoucím stavem centra Prahy.

Ve čtvrtek 10. října 2019 se konalo v Luhačovicích každoroční **Setkání starostů měst a obcí Zlínského kraje** s představiteli Zlínského kraje. Zástupci KS ČSÚ ve Zlíně dostali mimořádnou příležitost seznámit starosty i zástupce kraje mimo jiné s připravovaným Sčítáním 2021.

Zástupci KS ČSÚ v Ústí nad Labem a oddělení životního prostředí se na konci září zúčastnili **konference Odpadové hospodářství v polsko-českém pohraničí**, která se konala v Polsku v rámci pracovní skupiny Ochrana životního prostředí.

KS ČSÚ v Plzni na konci první říjnové dekády přichystala veřejnou **prezentaci** údajů o změnách a trendech v oblasti **statistiky cestovního ruchu**. Setkání se kromě médií aktivně zúčastnili představitelé organizací působících v cestovním ruchu Plzeňského kraje a také Regionální rozvojová agentura.

Setkání vedoucích národních statistických úřadů

Ve dnech 9.–10. října se v Bratislavě sešli vedoucí národních statistických úřadů a generální ředitel Eurostatu (DGINS).

Účastníky setkání přivítali předseda Statistického úřadu Slovenské republiky Alexander Ballek a generální ředitelka Eurostatu Mariana Kotzeva. Následovala přednáška Petera Kažimíra, guvernéra Národní banky Slovenska. Poté vystoupili s příspěvkem na téma „Měření hospodářské globalizace v evropském statistickém systému: hodnocení pokroku“ zástupci Eurostatu Sophie Limpach a John Verrinder. První jednací den přinesl ještě tři kratší vystoupení. Druhý konferenční den byla na programu jednání dalších dvou sekcí, když v každé zazněly tři přednášky. V rámci konference předseda ČSÚ Marek Rojíček spolu s místopředsedou Jaroslavem Sixtou na panelové diskusi představili metodiku národního pojetí zahraničního obchodu ČSÚ. Na ni navázalo setkání Výboru pro Evropský statistický systém (ESSC), na němž mimo jiné proběhla diskuze a připomínkování přípravy Peer Review. Projednávala se především kritéria výběru produktů národních statistik a publikování formulářů.

OCENĚNÍ PRO PR TÝM ČSÚ

Český statistický úřad získal na slavnostním večeru pořádaném 17. října 2. místo v kategorii PR tým roku oborové soutěže Mluvčí roku.

Ta vyhodnocuje práci tiskových mluvčích a PR týmů, kteří vykonáváním profese přímo vytvářejí mediální obraz firem a institucí. ČSÚ chápe úspěch v soutěži mimo jiné jako ocenění dlouhodobé činnosti Úřadu na poli PR, mediální komunikace a styku s veřejností. Hodnocení se skládala ze dvou částí a účastníci se jich výlučně experti z oboru public relations, tiskoví mluvčí a novináři. V soutěži tradičně pořádané PR Klubem se sešlo pro tři udělované kategorie celkem 138 nominací, které po vyhlášení soutěže podali experti z oboru PR a zkušení novináři. V kategorii PR tým roku zvítězilo Letiště Praha, třetí místo si odnesla Česká spořitelna.

HOSPODÁŘSKÁ SPOLUPRÁCE V ČESKO-POLSKÉM POHRANIČÍ

V PROJEKTU ŘEŠÍME PROBLÉMY SPOLEČNĚ PŮSOBÍ ŠEST ODBORNÝCH SKUPIN, A TO V DOPRAVĚ, OCHRANĚ ZDRAVÍ A BEZPEČNOSTI, ÚZEMNÍM PLÁNOVÁNÍ, OCHRANĚ ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, HOSPODÁŘSKÉ SPOLUPRÁCI A ADMINISTRATIVNÍCH PROBLÉMECH.

Na konferenci „Hospodářská spolupráce v česko-polském pohraničí“, která se v polském městě Boguszów-Gorce uskutečnila 18. září v rámci projektu Řešíme problémy společně, vystoupila Věra Varmužová z Krajské správy ČSÚ v Hradci Králové s prezentací ČSÚ. V příspěvku se zaměřila na vliv demografického vývoje na trh práce v česko-polském pohraničí. V oblasti česko-polského pohraničí nelze podle současného demografického vývoje ani v budoucnu očekávat nárůst obyvatel pěti dotčených českých krajů, především pak v přilehlých správních obvodech. Podobný trend je i v polském pohraničí Dolnoslezského vojvodství, jak uvedla Agata Girul ze Statistického úřadu ve Wrocławu.

Hrozí nám pýcha osamělosti

„Mýty potřebujeme, protože pomáhají stmelit národ, ale některé mohou být hodně nebezpečné. Náš aktuální mýtus je, že nás všichni zrazují a že jsme dobří. A čím více nás zrazují, tím více se potvrzuje, jak dobří jsme a že si za tím máme stát. Je to paradoxní myšlení, které se dá politicky dobře zneužít.“

**JAN
CIESLAR**

tiskový mluvčí ČSÚ

Co se vám vybaví, když řeknu 17. listopad 1989?

Patřil jsem mezi ty, kteří nevěřili v rychlou změnu. Ještě dopoledne jsem studentům říkal, že s nimi nepůjdu, že to musejí vzít do vlastních rukou oni, protože my jako disidenti jsme zatím neuspěli. Netušil jsem, že vlastně budu mít pravdu a že to bude skutečný obrat situace. Ve srovnání s Poláky, Maďary, východními Němci u nás totiž bohužel nebylo nic ve vzduchu a pro většinu to bylo skutečné překvapení.

Vraťme se ještě před rok 1989. Jak jste vnímal českou společnost ve druhé polovině 80. let?

Velmi skepticky. Viděl jsem řadu těch, kteří si žádné změny nepřáli, aniž by to hlásali. Jako to hlavní, na čem normalizace v této fázi stojí, nevidím útisk Státní bezpečnosti, ale skutečnost, že začínáme fungovat jako šedá či černá ekonomika a že to řadě právě těch schopných lidí velmi vyhovuje. Z této skepse vycházely i mé první polistopadové postoje. Asi pět dní po 17. listopadu jsem napsal dopis pražským vysokoškolákům, ve kterém jsem se děsil euforie a varoval jsem, že více problémů budeme mít sami se sebou než s mocí a reprezentanty odcházejícího režimu. Jako bych již býval možná tušil své budoucí angažmá v politice. Euforie jsem se i jako politik vždy děsil, protože po ní přichází deziluze, zklamání. Od revolucí mají lidé velká očekávání, která zpravidla nenastanou a lidé pak hledají viníky a zrádce. Také proto jsem si v lednu 1990 dovolil říci, že se u nás nejednalo o revoluci, ale o vyjednané předání moci, za což jsem od svých přátel schytl vlnu kritiky. Říkali, abych lidem nebral ten pocit, a já jim ho bral.

Byla v listopadu 1989 opozice na převzetí moci připravena, nebo se jednalo o pomyslné hození neplavce do hluboké vody?

Nebyla připravena, ale na druhé straně měla k dispozici spoustu lidí, kteří se osvědčili. Nemohu říci, že odborně, protože samozřejmě neměli kde, ale jako spolehliví a věrohodní lidé. Navíc jsme naštěstí nepodlehli iluzi, že lidi, které budeme potřebovat, najdeme jenom v řadách disentu. Hledali jsme je velmi otevřeně i v šedé zóně a také jsme je našli. Tato fáze obměny proběhla velmi elegantně, mnohdy i vtípně a navíc v mezích ústavy, přestože byla velmi radikální. Kooptace nových poslanců proběhla na základě nového ústavního zákona, pro který hlasovali i sami komunisté, v té době již velmi povolní. Viděli, jaká je situace, a tak to většinou vzdávali sami. A my jsme to doplnili tak, přestože jsme neměli většinu, abychom mohli prosazovat až do voleb důležité a potřebné zákony, včetně toho volebního.

Od února 1990 do června 1992 jste byl předsedou české vlády. Co pro vás tehdy bylo nejtěžším úkolem při ekonomické a společenské transformaci?

Hned od začátku se ukázalo, že česká vláda a federální vláda mají odlišné koncepty ekonomické transformace a ty se týkaly jak tempa, tak radikálnosti.

My jsme byli spíše pro pozvolnější postup a inspirovali jsme se erhardovskou obnovou poválečného Německa, zatímco federální vláda vsadila na ultraliberální přístup definovaný pravidly tzv. washingtonského konsenzu. V tomto smyslu jsme se stále mýjeli, nejvíce v otázce nejtěžší, tedy privatizace. Ta mohla mít podle zákona o velké privatizaci sedm různých forem a naše akcenty byly velmi odlišné. Samozřejmě federální vláda byla silnější, ale i my jsme mohli díky kompetenčnímu zákonu od ledna 1991 přesvědčovat dosud státní firmy, aby nám umožnily pro ně hledat zahraničního partnera. Měli jsme jich vytipováno pětatřicet, o kterých jsme se domnívali, že budou tahouny českého průmyslu, a to jsme samozřejmě nemohli do voleb na jaře 1992 stihnout. Finalisty jsme vybírali podle toho, aby za sebou táhli co nejvíce českých subdodavatelů, což se v případě Škodovky podařilo maximálně. Klaus nás pak ve volbách porazil hesly „Nechceme vyprodat zemi cizincům“ a „Kuponová knížka volí ODS“.

Pomáhala vám tehdy coby aktivnímu politikovi a českému premiérovi nějakým způsobem i statistika?

Nedovedu si představit, že by politici na výsledky statistik nehleděli. A pozor, je důležité upozornit, že řada lidí si stále plete statistiku a průzkumy veřejného mínění. Politik by se v prvé řadě neměl řídit průzkumy veřejného mínění, protože pak nemůže splnit svůj ústavní slib, že bude rozhodovat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Statistika je věc jiná, a přestože bych mohl citovat několik skeptických výroků o statistice, bez ní se neobejdeme. Také díky spolupráci s Eduardem Outratou, který se vrátil z Kanady, na mé naléhání původně s konceptem reformy veřejné správy, kterou zde chtěl dělat, jsem se mnoho dozvěděl.

Co považujete za největší chybu či dluh politické reprezentace transformačních 90. let?

Budu mluvit o chybách svých, své vlády. My jsme podlehlí na jaře 1990 tlaku a zrušili jsme tehdejší krajské národní výbory, protože jsme neměli po ruce tisíce lidí, kteří by vyměnili starou garnituru. Nenašlo nás, že bude trvat dlouhých osm let, než bude prosazeno nové územněsprávní zřízení. A bylo prosazeno velmi špatné řešení čtrnácti krajů, z nichž některé jsou zcela umělé a navíc nad nimi musely být vytvořeny další celky kvůli čerpání evropských fondů. Když už i Zeman prohlásil, že šlo o největší chybu jeho vlády, tak to už něco je. My jsme byli tehdy přesvědčeni, že to bude zemské zřízení, a oba parlamenty to slavnostně slíbily svými usneseními. To však padlo ze zcela iracionálních důvodů. Vše bylo již připraveno, ale ve vzduchu visel rozpad Československa a někteří se obávali, že by se spolu rozpadlo i Česko. To mě mrzí nejvíce, protože se jednalo o změny, které mají vliv na všední život milionů lidí. Co jsou dnešní kraje? Tréninková hřiště pro politické arivisty a také skvělá příležitost pro rozkrádání evropských peněz.

»
Pořád věřím, že kdyby bylo nejhůř, tak by se Češi rozhodli pro Západ, ale vyžaduje to každodenní úsilí, protože lidé v sobě mají elementární nedůvěru.

doc. JUDr. Petr Pithart, dr. h. c.

Český politik,
pedagog
a spisovatel,
signatář Charty 77.

Byl jednou
z výrazných
osobností listopadu
1989. V letech 1990
až 1992 zastával
funkci předsedy
české vlády v rámci
československé
federace. Roku
1996 byl zvolen
do Senátu
Parlamentu České
republiky a stal
se jeho historicky
prvním předsedou
a dlouholetým
místopředsedou.
V roce 2012 odešel
do politického
důchodu, přednáší
na Právnické
fakultě Univerzity
Karlovy v Praze.

Je autorem
řady publikací
zaměřených na
českou společnost
a historii. V roce
1968 vystoupil
z KSČ a za své
postoje byl
perzekvován. Byl
jedním z prvních
signatářů Charty 77.

Osobně jste se velmi angažoval ve snahách o udržení společného státu Čechů a Slováků. Jak zpětně hodnotíte rozpad Československa a vznik samostatných republik?

Připouštím, že je to moje hlavní politické trauma. Pořád zvažuji, co se mohlo udělat jinak, lépe, předvídavěji. Na pnutí jsem byl připraven, protože jsem dobře znal dějiny česko-slovenských vztahů. Dovolují si říct, že 90 % politiků o tom nemělo páru a Slovákům nerozumělo. Ve federaci z roku 1968 byly kompetence spravedlivě rozděleny, ale v roce 1970 Husák ústavním zákonem tyto kompetence zase Slovákům sebral, což po roce 1989 skoro nikdo nevěděl a ptal se, co ti Slováci chtějí. Zde vznikl první dojem, že Slovensko chce více, než je slušné. Černogurský přišel s návrhem postavit federaci novou, zezdola, odvíjející se od demokraticky zvolených reprezentací. Já jsem proti tomu vzhledem k historickým zkušenostem Slováků nic nenamítal, byť jsem to považoval za nadbytečné, ale viděl jsem tu rovinu symbolickou. Se způsobem rozpadu se nikdy nesmírím, protože politické strany v roce 1992 se před volbami neptaly, jak si voliči představují budoucí uspořádání. Nicméně den po volbách začne jednání mezi předsednictvy ODS a HZDS a ta se prostě dohodnou. A když se lidé vracejí z prázdnin, tak žasnou – federace je rozdělena k 31. prosinci. To bylo poprvé, kdy se politici v důležité věci nikoho neptali. To se projevilo i při závěrečném hlasování ve Federálním shromáždění, kdy při prvním hlasování rozdělení neprošlo. Při druhém pak prošlo o jediný hlas! A to jenom proto, že se českým poslancům slíbilo, že se z nich udělají senátoři. Myslím, že tato příhoda ovlivňuje i dnešní zklamání lidí z politiky.

Jste spoluautorem knihy Češi v dějinách nové doby, která vyšla poprvé v roce 1991. Jací jsou Češi dnes, v dějinách nejnovější doby?

Hrozí nám to, čemu říkám pýcha osamělosti. Že se z osamělosti snažíme dělat výhodu. Jak jsme dobří, nedáme se, nenaletíme, což je figura, kterou Češi rádi hrají. V roce 1918 žilo na teritoriu Československa osm národů a Beneš slíbil mocnostem, že budeme druhým Švýcarskem. Po sto letech jsme národním státem, takže vidíte tu proměnu. Nejhorší na tom je, že Češi tuto proměnu nezaznamenali a pokládají to za přirozené. My jsme tu opravdu zůstali sami a ani jsme se nezmohli na zemské zřízení. Zůstali jsme malým, etnicky čistým, homogenním národem spádovým do Prahy. Jak se z toho budeme vydrápávat ven, opravdu nevím.

Má i dnešní česká společnost nějaké své mýty?

Každá společnost má své mýty. Jedna z nejrealističtějších definic národa je, že národ je takové společenství lidí, jež se shodne, často mlčky, které příběhy si bude vyprávět a které si vyprávět nebude a bude je zamlčovat, jako by nebyly. A mýty jsou v obou těchto polohách. Představa, že se obejdeme bez mýtů, je nerealistická. Důležité je, aby se nepodlehlo nějakým zvláště nebezpečným mýtům, kdy se například v Německu stal ze spořádané společnosti v krátké době nacistický stát. Mýty potřebujeme, protože pomáhají stmelit národ, ale některé mohou být hodně nebezpečné. Náš aktuální mýtus je, že nás všichni zrazují a že jsme dobří. A čím více nás zrazují, tím více se potvrzuje, jak dobří jsme a že si za tím máme stát. Je to paradoxní myšlení, které se dá politicky dobře zneužít. Vyměnili jsme Vídeň za Berlín, ten za Moskvu a tu za Brusel. Pořád máme někoho, kdo s námi zamýšlí jen to nejhorší.

Co nám i vám osobně posledních třicet let dalo a naopak vzalo?

Vzalo mi soukromý život. Ostatní vás vidí v politické roli a i vy sám máte dost práce, abyste v té roli nezůstal i v běžném životě a choval se zcela přirozeně. V samoobsluze se bojím rozčilovat, protože vím, co přijde. Dalo mi obrovské množství podnětů, které jsem se snažil poctivě využít. Mám za sebou pět nebo šest knih a jsem jeden z mála politiků, kteří vydali počet nejen z toho, co se podařilo, ale také, co se nepodařilo.

Jaký je váš pohled na budoucí vývoj České republiky a její ukotvení v západním světě?

My sice máme v sobě i když méně než Slováci, takovou tu sentimentální slovanskou strunu, ale není to taková síla. Západ je prostě náročný a chce po lidech konkrétní odpovědnost, aby člověk nesl důsledky svých činů a podle toho se zařídil příště. A to dělá mnoha lidem potíže. Když už dnes máme možnost si slušně žít, tak si slušně žijme a co nám ještě nutíte nějaké noviny či statistiky? Pořád věřím, že kdyby bylo nejhůř, tak by se Češi rozhodli pro Západ, ale vyžaduje to každodenní úsilí, protože lidé v sobě mají elementární nedůvěru. Hodně bude samozřejmě záviset na politicích. Kdybych nevěřil, že to dobře dopadne, do žádných hovorů bych se nedával. Pořád ale věřím, že slovo ještě nějakou sílu má.

KRÁTCE

Podle prvních odhadů německého statistického úřadu bude letošní očekávaná sklizeň révy vinné v Německu asi o 13% menší než v loňském roce. Předpokládá se, že letos bude vyrobeno více než 9 mil. hl vína, přitom v roce 2018 se vyrobilo 10,4 mil. hl vína. Nejvíce bude různých druhů ryzlinku (1,9 mil. hl), druhé místo patří odrůdě müller-thurgau (1,2 mil. hl) a třetí je rulandské modré (1,0 mil. hl).

 bit.ly/2Muq84r

V zemích EU pracuje 180 tis. překladatelů a tlumočnicků,

z toho téměř jedna pětina v Německu. Jeden z největších podílů mezi zaměstnanými je v ČR, kde představují 0,2% z celkového počtu zaměstnaných osob. Stejně tak je tomu i v Estonsku na Slovensku, ve Finsku a Švédsku.

 bit.ly/2o8xORH

Mezi učiteli na německých základních a středních školách

bylo ve školním roce 2018/2019 zaměstnáno 1,4% cizinců. Největší podíl cizinců v učitelských sborech byl zaznamenán v Berlíně (5,1%). Více než 80% učitelů cizinců pochází z některé z evropských zemí, 11% z amerických kontinentů a necelých 5% z Asie.

 bit.ly/2o8AI92

Nejvíce času na moři tráví čínské lodě

Lodě pod čínskou vlajkou strávily v roce 2016 lovením ryb kolem 17 mil. hodin. Druhé místo s pouhými 2 mil. prorybařených hodin obsadily lodě registrované na Tchaj-wanu, na dalších místech se umístila plavidla plující pod vlajkami Španělska, Itálie či Francie.

EVA HENZLEROVÁ
odbor vnější komunikace

Experti analyzovali údaje o přibližně 70 tis. plavidlech z takzvaného Automatic Identification System (AIS) z let 2012 až 2016. Z pohybu lodí lze poznat, jak často rybáři lovili ryby i to, jaké typy sítí používali, neboť různé druhy lovu se dají uplatnit jen při určité rychlosti plavby. Systémem AIS jsou však zatím vybavené jen velké a střední lodě, na malých rybářských loďkách není. A také pochopitelně nejsou k dispozici údaje o těch lodích, které loví ryby nelegálně. Celkem bylo analyzováno více než 37 mil. hodin rybolovu. Za tu dobu lodě spotřebovaly 20 mld. kWh energie. Součet vzdáleností, kterou procestovaly (460 mil. km), odpovídá asi 600 cest ze Země na Měsíc a zpět.

Z dat vyplývá, že pro průmyslový rybolov jsou nejvíce využívány především oblasti severovýchodního Atlantiku a severozápadního Pacifiku, dále pak místa podél břehů Jižní Ameriky a západní Afriky. Bez ohledu na typ lovu je z interaktivní mapy, kterou zveřejnila organizace Global Fishing Watch, zřejmé, že neaktivnější jsou rybáři kolem čínských a evropských břehů, v Tichém oceánu nebo v okolí Nového Zélandu. Jako místa, která se k rybolovu zatím využívají jen velice málo, lze označit například vody kolem Antarktidy nebo oblast mezi Kanárskými ostrovy, severoamerickou Floridou a jihoamerickou Guyanou.

V příštích letech se dá očekávat přesun čínského rybolovu z pobřežních vod na širé moře. Čína totiž u pobřeží bojuje s nadměrným rybařením, které

způsobuje drastický úbytek ryb. Číňané se také potýkají s úbytkem sladkovodních ryb. To vedlo k zákazu sezónního lovu na Žluté řece a podobná opatření lze očekávat také na Perlové řece a také na Jang-c'ťiang.

I RYBY MAJÍ SVŮJ HLAS

Nejrozšířenější aktivitou je komerční rybolov pomocí mnoha návnad na jednom vlasci – takzvaný „longline fishing“. Tímto způsobem se loví například tuňáci, žraloci nebo marlíni a mečouni. Tento způsob rybolovu byl pozorován na 45% lovných oblastí.

Globální rybářská flotila se podle dat OSN za posledních čtyřicet let zdvojnásobila. Počet rybářů vzrostl třikrát a obrovsky stouply profesní investice do lepších lodí, výkonnějších motorů a stále chytřejších loveckých technologií. Podle Světové banky vzrostla intenzita celosvětového rybolovu za posledních 40 let minimálně čtyřikrát, zatímco úlovek se za stejnou dobu zvětšil ani ne dvojnásobně, což by signalizovalo, že počet ryb klesá. A tak jako zpráva z jiného světa může znít, že v Malajsii jsou stále místa, kde rybáři loví ryby poněkud netradičně tradičním způsobem: podle sluchu. I ryby totiž mají svůj hlas.

bit.ly/2mijXp2
bit.ly/2W2epy9

POLOVINA OBYVATEL NOVÉHO ZÉLANDU SE NEHLÁSÍ K ŽÁDNÉMU NÁBOŽENSTVÍ

ZE SČÍTÁNÍ, KTERÁ SE KONALA V TOMTO TISÍCILETÍ, JE V NOVOZÉLANDSKÉ POPULACI ZŘEJMÝ NÁRŮST PODÍLU OSOB BEZ VYZNÁNÍ.

V roce 2001 neuvedlo žádné náboženství 30 % osob, v roce 2006 to bylo 35 % sčítaných, v roce 2013 se k žádnému náboženství nepřihlásilo 42 % obyvatel a v zatím posledním sčítání z roku 2018 se s žádným náboženstvím neztotožňovalo již více než 48 % obyvatel.

Ti, kteří se k nějakému náboženství přihlásili, tvořili velmi různorodou skupinu. Na sčítacích formulářích se v odpovědích na tuto otázku objevilo 157 různých variant. Nejčastěji se lidé hlásili ke křesťanství (28 %). Z této skupiny byli nejpočetnější příslušníci anglikánské církve (315 tis. osob, tj. 6,7 % obyvatel), druhou skupinu představovali ti, kteří se hlásili ke křesťanství, avšak neuvedli příslušnost ke konkrétní církvi (308 tis. osob).

Osob římskokatolického vyznání žilo na Novém Zélandu v okamžiku sčítání 296 tis. Další velkou skupinou byli presbyteriáni (222 tis.) a 173 tis. osob uvedlo, že se cítí být katolíky, avšak dále již svoji příslušnost nespécifikovali.

Kromě křesťanů žilo na Novém Zélandu také 121 tis. osob hlásících se k hinduismu, 57 tis. vyznavačů islámu a téměř 41 tis. osob, jejichž náboženstvím je sikhismus. Víru původních Maorů ve formě Rātana vyznává 44 tis. osob a ve formě Ringatū pak 12 tis. osob. I na Novém Zélandu se lze setkat s těmi, kteří do kolonky vyznání uvedli „církve létajícího špagetového monstra“ či „rytíři Jedi“.

bit.ly/2IBEyHS

V ZEMÍCH EU SE PIJE KÁVA TŘEBA I Z INDIE

V ROCE 2018 SE DO ZEMÍ EU28 DOVEZLO VÍCE NEŽ 3 MIL. TUN KÁVY. TO BYLO O 12 % VÍCE NEŽ PŘED 10 LETY. HODNOTA DOVEZENÉ KÁVY DOSÁHLA 7,8 MLD. EUR.

Většina dovezené kávy pocházela ze dvou zemí. Z Brazílie do zemí EU putovalo 901 tis. tun kávy, tedy 29 % dovezeného množství. Čtvrtina, 770 tis. tun, pak pocházela z Vietnamu. Až s velkým odstupem následovaly Honduras (228 tis. tun, 7 %), Kolumbie (161 tis. tun, 5 %), ještě méně kávy se dovezlo z Indie (157 tis. tun), Peru (127 tis. tun) a Etiopie (87 tis. tun).

Více než třetina dovezeného množství kávy mířila do Německa (1,1 mil. tun, 36 %), necelá pětina (19 %, 587 tis. tun) do Itálie a třetím největším dovozcem byla Belgie, do níž se dovezlo 277 tis. tun zrnků proti únavě.

bit.ly/30DJU2o

RYCHLOST ZADLUŽOVÁNÍ U STUDENTŮ V NIZOZEMSKU ROSTE

CELKOVÁ ČÁSTKA, KTEROU SI SOUČASNÍ ČI BÝVALÍ STUDENTI V NIZOZEMSKU PŮJČILI, DOSÁHLA V ROCE 2019 VÝŠE 19,3 MLD. EUR, TO JE O 1,9 MLD. VÍCE NEŽ V PŘEDCHOZÍM ROCE.

Souhrnná výše studentských půjček se zvyšuje každým rokem, zejména od roku 2015. Tehdy byl nastaven nový systém půjček tohoto druhu, který do značné míry nahradil dosavadní model založený na studijních grantech a sociálních benefitech. Průměrná výše půjčky se od roku 2015 zvýšila o 1,3 tis. eur a v roce 2019 dosáhla 13,7 tis. eur. V uvedeném období také výrazně vzrostl počet studentů, kteří se v době studií zadlužili, a to o 388 tis. na 1,4 mil. osob. Průměrná výše půjčky se liší podle pohlaví jen mírně. Studentky dluží v roce 2019 průměrně 13,4 tis. eur, studenti pak o 500 eur více. Shodně u obou pohlaví ale narůstá rychlost zadlužování. Studenti narození v roce 1994 se ve věku 18 let zavazovali ke splácení půjčky v průměrné výši 1,5 tis. eur, přičemž do dvou let si půjčku navýšili na 4,1 tis. eur. Narození v roce 1998 si v 18 letech brali půjčku v průměrné výši 2,5 tis. eur a tu si, když jim bylo dvacet, navýšili na 8 tis. eur, tj. na více než trojnásobek.

bit.ly/2LYXEki

I potraviny se kupují kliknutím

Tržby internetových a zásilkových obchodů rostou od roku 2000 a neovlivnila je ani hospodářská krize. Tempo růstu internetového prodeje navíc v posledních letech zrychluje.

**KLÁRA
ŠTĚPÁNOVÁ**
odbor statistiky služeb

Přístup k internetu už zdaleka není záležitostí pouze počítačů, ale běžné je jeho využívání také v tabletech a poslední dobou především v mobilních telefonech. Ty tak kromě vyhledávání informací, posílání e-mailů či užívání sociálních sítí slouží rovněž k nakupování. Zatímco v roce 2010 užívala internetové připojení v mobilu (přes placená data či wi-fi) pouhá 4 % osob starších 16 let, v roce 2013 to bylo 21 % a v roce 2018 již 58 %. V roce 2018 mělo v České republice 81 % domácností přístup k internetu, což je o 14 p. b. více než v roce 2013. V domácnostech s dětmi byl podíl těch s internetem 98 %, v domácnostech bez dětí pouze 74 %.

V roce 2007 nakoupilo pomocí internetu 15 % osob starších 16 let, o pět let později již 31 %

a v minulém roce nakoupilo na internetu 54 % sledované populace. Jednotlivci, kteří si něco objednali na internetu, nejvíce nakupovali oblečení, obuv a módní doplňky (53 %), kosmetiku a drogerii (27 %) a sportovní potřeby (20 %). Přes internet se běžně nakupují také služby, například vstupenky, letenky nebo rezervace ubytování.

Rostoucí obliba nakupování prostřednictvím internetu má vliv také na celou oblast maloobchodu. Zvyšující se zájem o elektronické nakupování dokazuje i porovnání vývoje maloobchodních tržeb podniků, které prodávají zboží převážně prostřednictvím internetu či zásilkové služby, s vývojem celého odvětví maloobchodu. Zatímco odvětví maloobchodu

SRPEN 2019

PRŮMYSL

- 1,2 %

Průmyslová produkce v srpnu 2019 po očištění o vliv počtu pracovních dnů meziročně klesla o 1,2 %, bez očištění byla nižší o 3,8 %. Po vyloučení sezónních vlivů byla meziměsíčně nižší o 0,1 %.

MALOOBCHOD

+ 4,6 %

Tržby v maloobchodě (NACE 47) očištěné od kalendářních vlivů se reálně meziročně zvýšily o 4,6 %, bez očištění o 3,7 %. Největší vliv na celkový růst měl prodej nepotravinářského zboží.

STAVEBNICTVÍ

- 2,4 %

Stavební produkce v srpnu 2019 po očištění o vliv počtu pracovních dnů reálně meziročně klesla o 2,4 %, bez očištění byla nižší o 3,7 %. Po vyloučení sezónních vlivů byla meziměsíčně nižší o 2,8 %.

SLUŽBY

- 0,4 %

Tržby za služby očištěné od kalendářních vlivů v srpnu meziročně klesly o 0,4 %, bez očištění o 1,7 %. K poklesu tržeb došlo ve všech sekcích služeb kromě sekcí informačních a komunikačních činností a ubytování, stravování a pohostinství.

CESTOVNÍ RUCH

+ 3,5 %

Do hromadných ubytovacích zařízení přijelo v srpnu o 3,5 % více hostů než v roce 2018 a také počet jejich přenocování se meziročně zvýšil, a to o 2,4 %.

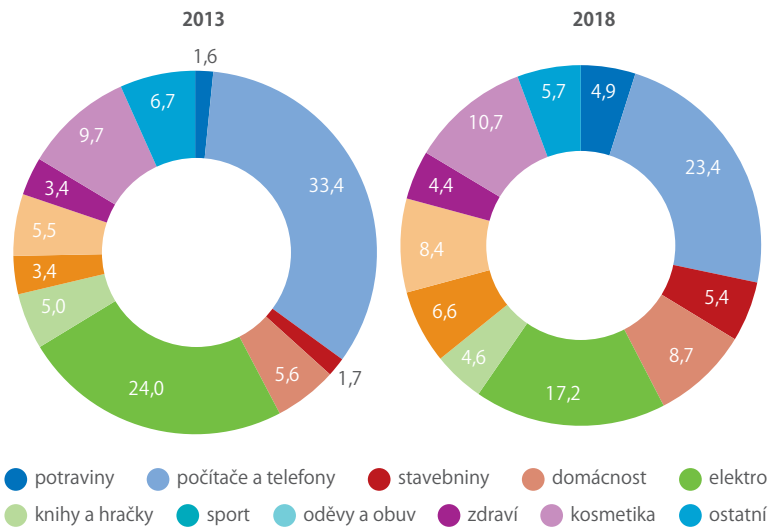
jako celek bylo ovlivněno hospodářskou situací, což se projevilo v roce 2009 meziročním poklesem a následnou stagnací až do roku 2013, tržby internetových a zásilkových obchodů vykazovaly rostoucí tendenci nepřetržitě od počátku sledování, tj. od roku 2000. Tempo růstu internetového obchodu se především v posledních letech zrychluje.

V důsledku rychlejšího tempa růstu tržeb internetových obchodů v porovnání s průměrným tempem celého maloobchodu roste i význam internetových a zásilkových obchodů na celkovém maloobchodě. V roce 2017 dosahoval objem tržeb z internetových prodejen (včetně zásilkových) přibližně 85 mld. Kč, což představovalo 7,8 % celkových maloobchodních tržeb. V roce 2013 se internetový prodej se svými 41 mld. Kč tržeb na celku podílel 4,4 %.

O JAKÉ ZBOŽÍ JE NA INTERNETU NEJVĚTŠÍ ZÁJEM

Vývoj informačních a komunikačních technologií nutí obchodníky zlepšovat své služby a reagovat tak na požadavky svých zákazníků. Při šetření o formách a rozsahu maloobchodního prodeje zboží v České republice z pohledu tržeb za rok 2018, které ČSÚ provedl u více než 2,1 tis. jednotek, téměř 38 % respondentů ze všech podniků uvedlo, že k obchodování využívalo kombinaci více forem prodeje svého zboží. Nejčastěji se jednalo o kombinaci kamenné prodejny a prodeje přes internet. V porovnání s rokem 2013, kdy se naposledy provádělo šetření o využití internetu v maloobchodě, poklesl počet podniků s jednou formou prodeje bezmála o 7 p. b. ve prospěch využití prodeje zboží více formami – více prodejními kanály. Kromě již zmíněné kamenné prodejny či internetu se mezi jinými formami prodeje objevovaly prodej na tržišťích a ve stáncích, zásilkový obchod, podomní prodej, obchod prostřednictvím automatů apod. Tři a více forem prodeje zboží používalo 8 % jednotek.

STRUKTURA MALOOBCHODNÍCH TRŽEB ZA ZBOŽÍ PRODÁVANÉ PŘES INTERNET (%)

Zdroj: ČSÚ

Největší objem tržeb za zboží prodané prostřednictvím internetu byl v roce 2018, stejně jako v roce 2013, za počítače a telefony, následovaný elektrospotřebiči a elektronikou. Jejich podíl na tržbách však ve srovnání s rokem 2013 nebyl tak výrazný. Zatímco v roce 2013 představovaly počítače a elektronika dohromady takřka 60 %, v roce 2018 tvořily pouze 40 % celkových tržeb realizovaných prodejem přes internet. Podíl tržeb za počítače a komunikační zařízení se oproti roku 2013 snížil o 10 p. b., podíl elektrospotřebičů a elektroniky se snížil téměř o 7 p. b. Navýšil se podíl tržeb za prodej stavebnin (+4 p. b.) a potravin (+3 p. b.), u kterých byl v roce 2013 podíl nejvyšší. Dále stoupl o 3 p. b. podíl tržeb za sportovní potřeby, potřeby pro domácnost a oděvy.

bit.ly/2p8tLFn

ZÁŘÍ 2019

SOUHRNNÝ INDIKÁTOR DŮVĚRY

Důvěra podnikatelů se meziměsíčně mírně snížila, důvěra spotřebitelů se rovněž snížila.

= 1,0 bodu

PRŮMYSL

+ 0,0 bodu

V odvětví průmyslu se důvěra podnikatelů v ekonomiku počtvrté v řadě nezměnila. Indikátor důvěry zůstal na hodnotě 90,3. V meziročním srovnání je důvěra nižší.

STAVEBNICTVÍ

+ 0,0 bodu

Ve stavebnictví se důvěra podnikatelů v ekonomiku meziměsíčně nezměnila. Indikátor důvěry zůstal na hodnotě 101,8. Meziročně je důvěra vyšší.

OBCHOD

= 0,9 bodu

Důvěra v odvětví obchodu se oproti srpnu mírně snížila. Indikátor důvěry poklesl o 0,9 bodu na hodnotu 95,1. V meziročním srovnání je důvěra rovněž nižší.

SLUŽBY

= 1,6 bodu

Ve vybraných odvětvích služeb (vč. bankovního sektoru) se důvěra meziměsíčně snížila. Indikátor důvěry poklesl o 1,6 bodu na hodnotu 94,2. Meziročně je také nižší.

SPOTŘEBITELÉ

= 1,8 bodu

V září se důvěra spotřebitelů meziměsíčně snížila. Indikátor důvěry poklesl o 1,8 bodu na hodnotu 103,3. Oproti září 2018 je důvěra spotřebitelů také nižší.

Kandidát v komunálních volbách je stále častěji nezávislý a bez politické příslušnosti

Jedním ze základních prvků svobodného demokratického zřízení jsou volby, jejichž prostřednictvím se občané zapojují do rozhodování o věcech veřejných. Míra zapojení občanů se od sametové revoluce měnila, jak dokládá vývoj ve volbách do zastupitelstev obcí. Ty se jako jediné konají již od začátku polistopadového období.

ONDŘEJ PROCHÁZKA
oddělení
zpracování
výsledků voleb

Aktivní volební právo (právo volit) je měřitelné prostřednictvím volební účasti. Ta ve volbách do zastupitelstev obcí dosáhla svého maxima v první polovině 90. let. V prvních svobodných komunálních volbách v roce 1990 přišlo dokonce přes 73 % voličů, v roce 1994 to bylo 62 % a od roku 1998 volební účast osciluje kolem hodnoty 46 %. Volební účast je ovlivňována širokým spektrem různých faktorů, nicméně stabilní rozdíly ve volební účasti lze pozorovat v závislosti na velikosti obce. U nejmenších obcí do 500 voličů volební účast pravidelně překračuje hranici 60 % a v prvních volbách do zastupitelstev obcí v roce 1990 byla v této velikostní skupině obcí dokonce na hodnotě 87 %. S rostoucí velikostí kategorií obce volební účast takřka lineárně klesá. Výjimku v tomto trendu představují pouze největší města ČR (Praha, Brno, Ostrava), kde je volební účast zpravidla vyšší než ve městech z nižších velikostních kategorií.

NEZÁVISLÝCH KANDIDÁTŮ V MÍSTNÍCH SDRUŽENÍCH PŘIBÝVÁ

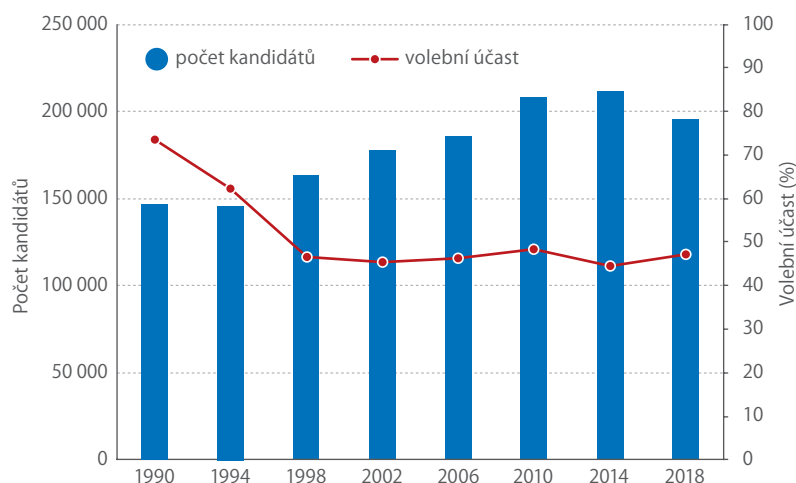
Pasivní volební právo (právo být volen) lze sledovat podle počtu platných kandidátů, kteří se ve volbách

ucházejí o zvolení. Na rozdíl od volební účasti, která dosáhla svého maxima již v 90. letech, celkový počet platných kandidátů po celé sledované období rostl, přičemž ve volbách v roce 2010 poprvé kandidovalo přes 200 tisíc kandidátů. V posledním řádném termínu komunálních voleb v roce 2018 však došlo k poklesu počtu kandidátů pod tuto hranici.

Zajímavým vývojem prošla struktura kandidátů podle typu volební strany, za kterou kandidát ve volbách kandiduje. Podle zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí, může kandidátní listiny podávat 5 typů volebních stran: registrované politické strany a politická hnutí, koalice politických stran a politických hnutí, sdružení politických stran a politických hnutí s nezávislými kandidáty, místní sdružení nezávislých kandidátů a jednotliví samostatně kandidující nezávislí kandidáti. Po roce 2010 lze jednoznačně pozorovat pokles počtu kandidátů, kteří kandidují na kandidátních listinách politických stran a hnutí. Ve volbách v roce 2010 se takto o post obecního zastupitele ucházelo téměř 108 tisíc kandidátů, za dalších 8 let však počet kandidátů tohoto typu volební strany klesl téměř o 30 %. Namísto politických stran a hnutí se čím dál více ve volbách do zastupitelstev obcí prosazují nezávislí kandidáti v místních sdruženích, jejichž počet stále roste. V roce 1994 kandidovalo v rámci těchto místních sdružení nezávislých kandidátů přes 39 tisíc osob, ve volbách v roce 2018 jich byl již dvojnásobný počet. Poprvé v historii svobodných voleb tak v roce 2018 kandidovalo do obecních zastupitelstev více kandidátů místních sdružení než kandidátů politických stran.

V posledních dvou desetiletích více než čtyřnásobně vzrostl také počet kandidátů, kteří ve volbách kandidovali za volební strany typu sdružení politických stran a nezávislých kandidátů. Tento nárůst lze vysvětlit jednak tím, že se politickým stranám v průběhu let stále méně dařilo v obcích sestavit kompletní kandidátní listinu a na zbylá místa byli doplňováni občané, kteří byli ochotni kandidovat ve volbách pouze jako nezávislí kandidáti a odmítli být do voleb navrženi politickou stranou. Možným důvodem

POČET KANDIDÁTŮ A VOLEBNÍ ÚČAST V KOMUNÁLNÍCH VOLBÁCH 1990–2018

Zdroj: ČSÚ

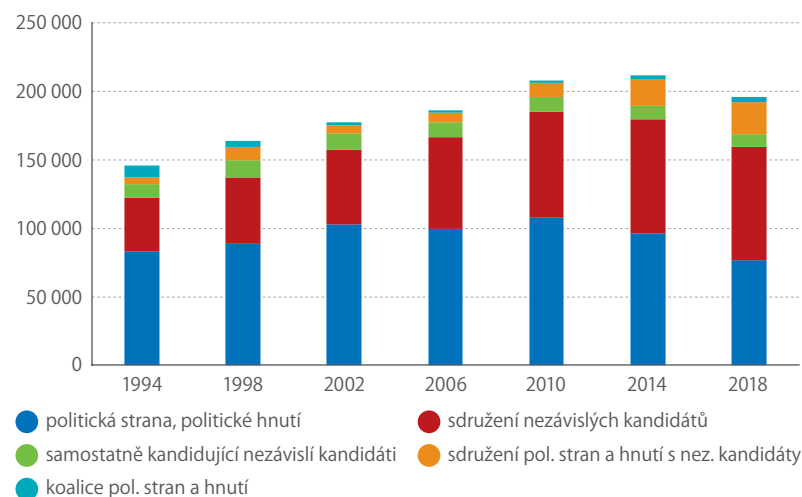
může být ale i zneužívání tohoto typu volební strany uskupeními, která jsou svým charakterem místním sdružením nezávislých kandidátů, avšak chtějí se vyhnout zákonné povinnosti sběru podpisů na petici tím, že se zašití společnou kandidaturou s některou politickou stranou nebo hnutím, kde povinnost doložení petice není.

SAMOSTATNĚ KANDIDUJÍCÍCH NEZÁVISLÝCH KANDIDÁTŮ JE MÉNĚ

Od roku 2002 postupně klesá počet samostatně kandidujících nezávislých kandidátů. V roce 2002 bylo takových kandidátů více než 12 tisíc, při posledních volbách jich bylo jen přes 9 tisíc. Pokles počtu samostatně kandidujících může souviset s jejich znevýhodněním ve volebním systému ve volbách do zastupitelstev obcí, který jim dává reálnou šanci na zvolení spíše v populačně menších obcích. Největší obec, kde byl při posledních komunálních volbách zvolen do zastupitelstva samostatně kandidující nezávislý kandidát, měla jen 2 200 obyvatel. Obtížné zvolení ve velkých městech lze doložit též na příkladu hlavního města Prahy, kde by v roce 2018 samostatně kandidující nezávislý kandidát potřeboval ke zvolení 317 467 hlasů, což vzhledem k celkovému počtu 425 937 odevzdaných obálek znamená, že by takový kandidát musel získat platný hlas na téměř 75 % v Praze odevzdaných hlasovacích lístků.

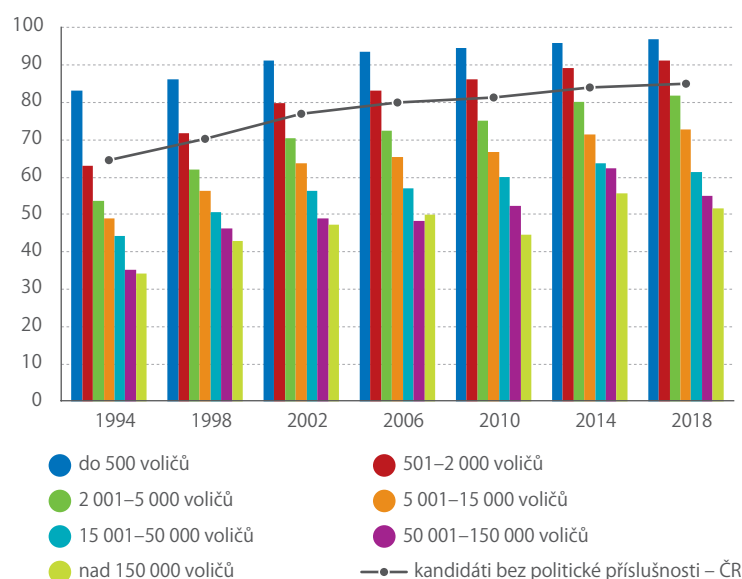
Na hlasovacích lístcích je u všech kandidátů uvedeno, zda jsou členy některé politické strany či politického hnutí, nebo se jedná o kandidáta bez politické příslušnosti. Podíl takových „nepolitických“ kandidátů se v průběhu času zvyšoval, byť se v posledních několika volbách růst zpomalil. V roce 1994, od kdy jsou údaje o politické příslušnosti kandidáta poprvé k dispozici, bylo bez politické příslušnosti 64,5 % kandidátů, v roce 2018 již bylo takových kandidátů 85 %. Zvyšování podílu kandidátů bez politické příslušnosti tedy vypovídá o snižující se ochotě občanů

POČET KANDIDÁTŮ PODLE TYPU VOLEBNÍ STRANY V KOMUNÁLNÍCH VOLBÁCH, 1994–2018

Zdroj: ČSÚ

PODÍL KANDIDÁTŮ BEZ POLITICKÉ PŘÍSLUŠNOSTI PODLE VELIKOSTI OBCE (podle počtu zapsaných voličů) V KOMUNÁLNÍCH VOLBÁCH 1994–2018 (%)

Zdroj: ČSÚ

ovlivňovat věci veřejné prostřednictvím sdružování se v politických subjektech.

Obdobně jako v případě volební účasti je podíl kandidátů bez politické příslušnosti ovlivňován velikostí obce. Platí, že s rostoucí velikostní kategorií obcí klesá podíl kandidátů bez politické příslušnosti. Zároveň ale vývoj ukazatele vypovídá o zvyšujícím se podílu kandidátů bez politické příslušnosti ve všech velikostních kategoriích. Nejmarkantnější nárůst byl zaznamenán u obcí malé velikosti v kategoriích 501 až 2 000 voličů a 2 001 až 5 000 voličů, kde od roku 1994 vzrostl ukazatel o 28 procentních bodů. Specifikem těchto menších obcí je větší míra provázanosti sociálních vztahů mezi obyvateli. Voliči se tak často rozhodují na základě osobní znalosti kandidátů a členství v politické straně pak nehraje při rozhodování zásadní roli. Kandidátní listiny se členy politických stran a hnutí jsou častější ve volbách do zastupitelstev obcí s více než 15 tisíci voliči, kde hrají větší roli při rozhodování voliče celostátní politické preference.

MIMOŘÁDNÉ VOLBY KOPÍRUJÍ TRENDY Z NEJMENŠÍCH OBCÍ

Zmíněné vývojové trendy se týkají voleb do zastupitelstev obcí (bez městských částí a městských obvodů) konaných v řádných termínech. Mezi řádnými termíny voleb se v důsledku rozpadu zastupitelstev, vzniku nové obce apod. konají volby mimořádné. Ty zpravidla probíhají v nejmenších obcích, a tak vykazují stejné trendy jako obce nejmenší velikostní kategorie v řádných volbách, tj. vysoký podíl kandidátů bez politické příslušnosti, nízkou četnost výskytu kandidátních listin politických stran a politických hnutí a zpravidla vyšší volební účast.

Vztahy se zahraničím zásadně ovlivňují českou ekonomiku

Hospodářský růst se ve 2. čtvrtletí udržel na úrovni posledního roku. Podílela se na tom zejména domácí spotřeba. Navzdory zpomalení mnoha zahraničních ekonomik přispěla k domácímu hospodářskému růstu i bilance zahraničního obchodu.

KAROLÍNA ZÁBAJKOVÁ
vedoucí oddělení
svodných analýz

Ve 2. čtvrtletí roku 2019 pokračoval mírný růst hrubého domácího produktu (HDP). Meziročně se HDP zvýšil o 2,7 %, stejně jako v 1. kvartálu. Mezičtvrtletní dynamika se také již rok a půl stabilně udržuje nad 0,5% hranicí. Česko se tak zatím nepřidalo mezi ostatní země EU, kde hospodářský růst slábl. Celkem totiž meziroční růst HDP v evropské osmadvacítce zpomalil na 1,4 %. Jen o 0,4 % se ve 2. čtvrtletí zvýšil HDP Německa, na jehož ekonomiku je obchodně navázána většina zemí Unie.

SPOTŘEBA DÁL ROSTLA

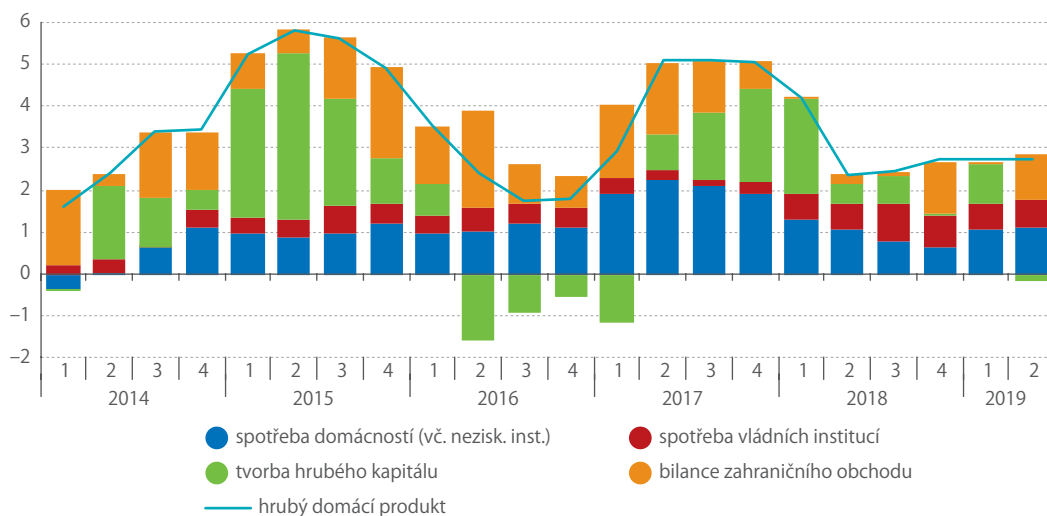
I ve 2. čtvrtletí nejsilněji ovlivňovala růst HDP v Česku domácí poptávka. Výrazně ale oslabil meziroční růst výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu, a dynamika hospodářství tak stála z většiny na spotřebě domácností a vládních institucí. Spotřebu domácností stimuluje stále silný růst mzdových příjmů a ve 2. čtvrtletí se meziročně zvýšila o 2,7 %. Meziroční dynamika spotřeby vládních institucí je nadprůměrná již od začátku loňského roku a ve 2. čtvrtletí růst dosáhl 3,4 %.

Již zmíněná investiční aktivita tentokrát k růstu HDP nepřispěla. Důvodem bylo výrazné zpomalení meziročního růstu výdajů na tvorbu hrubého kapitálu na 0,2 %. Pohled na věcnou strukturu investiční

aktivity ukazuje, že útlum proběhl napříč různými druhy investic. Nejsilněji meziročně rostly investiční výdaje na produkty duševního vlastnictví (softwarové licence, patenty atd.) – o 3,3 %. Tato položka roste nepřetržitě už od 1. čtvrtletí 2014. Mírný růst si udržely výdaje na obydlí (růst oslabil na 1,2 %), drobně meziročně rostly i investice do ostatních staveb (0,2 %). Naopak meziročně klesly investice do ICT a ostatních strojů a zařízení (–0,6 %) a dopravních prostředků a zařízení (–2,0 %).

Útlum investiční poptávky lze spojit i s nejistotou podniků, jejichž část čelí slabší zahraniční poptávce. Zejména v případě strojů a zařízení jsou totiž hlavním investorem průmyslové podniky napojené na zahraniční obchod. Potvrzují to i údaje o vývoji hrubé přidané hodnoty (HPH). Ve 2. čtvrtletí pokračoval útlum tradičního tahu českého ekonomického růstu – zpracovatelského průmyslu. Meziroční navýšení HPH zpracovatelského průmyslu ve 2. čtvrtletí činilo 1,2 %. Dynamiku HPH v současnosti dominantně ovlivňují odvětví služeb, která využívají silnou domácí poptávku. Dařilo se uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství (meziroční růst HPH o 3,8 %). Rychlý růst si udržely informační a komunikační činnosti (8,9 %).

PŘÍSPĚVKY JEDNOTLIVÝCH SLOŽEK K MEZIROČNÍ ZMĚNĚ HDP^{*)} (stálé ceny, příspěvky v p. b., HDP v %)

Pozn.:*) Příspěvky po vyloučení dovozu pro konečné užití.

Zdroj: ČSÚ

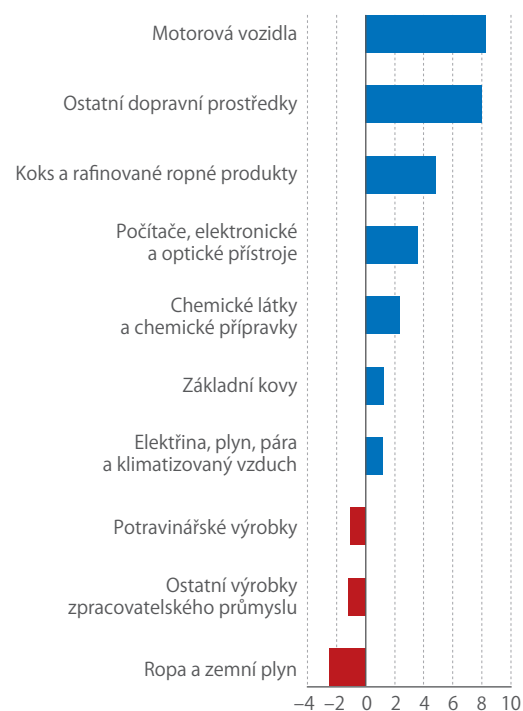
PŘEBYTEK ZAHRANIČNÍHO OBCHODU VZROSTL

Po slabším 1. čtvrtletí k růstu HDP výrazně přispěl i růst přebytku zahraničního obchodu se zbožím a službami. Kladné saldo dosáhlo 101,3 mld. Kč a meziročně se zvýšilo o 13,9 mld. Jde o největší přebytek v celé dostupné časové řadě od roku 1995 a meziroční přírůstek je nejsilnější od 3. čtvrtletí 2016. Hlavní podíl na meziročním zlepšení bilance měl letos obchod se zbožím, který dosáhl kladného salda 68,5 mld. Kč. Přebytek obchodu se službami také narostl (o 2,3 mld. na 32,9 mld. Kč).

Razantní růst přebytku způsobila změna v dynamice zahraničního obchodu, která se projevila ve 2. čtvrtletí. Reálné meziroční tempo růstu vývozu (2,2 %) totiž po šesti čtvrtletích překonalo dovoz (1,4 %). V této změně dynamiky se ale projevilo oslabení investiční poptávky popsané výše. V loňském roce byl totiž růst domácí spotřební i investiční poptávky zčásti sycen dovozem, což působilo proti růstu přebytku zahraničního obchodu. Zpomalení růstu výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu ve 2. čtvrtletí ochladilo dovoz a vylepšilo bilanci.

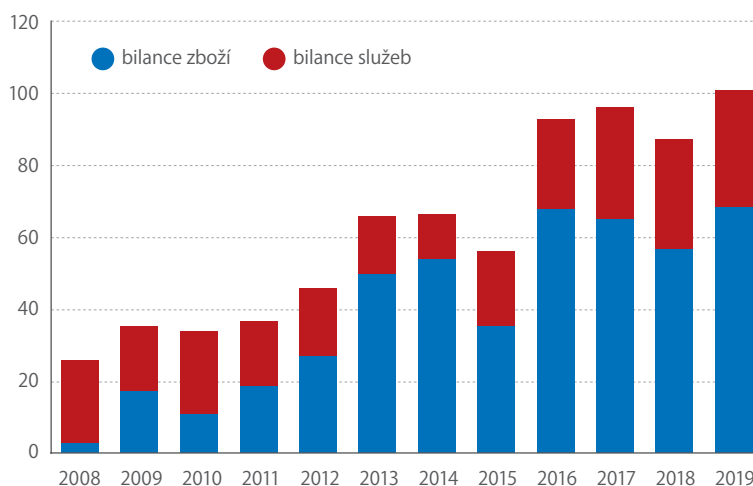
Srovnání se stejným obdobím minulých let ukazuje, že přebytek obchodu se zbožím v posledních deseti letech postupně narůstal a získal hlavní podíl na kladném saldu, kterého Česko nyní pravidelně dosahuje. Poslední čtyři roky ale přinesly jistou stagnaci a zlepšení bilance probíhalo spíše prostřednictvím služeb. Posiloval přebytek služeb v dopravě, ale rovněž u výrobních služeb u cizích fyzických vstupů

DRUHY ZBOŽÍ, KTERÉ MĚLY VE 2. Q. 2019 NEJVĚTŠÍ VLIV NA BILANCI ZAHRANIČNÍHO OBCHODU SE ZBOŽÍM (meziroční změna bilance, mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

BILANCE ZAHRANIČNÍHO OBCHODU SE ZBOŽÍM A SLUŽBAMI (kumulace za 2. čtvrtletí každého roku, mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

(tzv. „montovny“, tedy zpracování poskytnutých součástí a polotovarů na výrobky). Naopak v případě cestovního ruchu, který přispíval k přebytku služeb v minulosti, došlo k útlumu. Ačkoli příjezdový cestovní ruch zjevně sílí, vyšší příjmy českých domácností znamenaly i více cest do zahraničí.

Pohled na věcnou strukturu zahraničního obchodu se zbožím (v národním pojetí) ukazuje, že k růstu přebytku bilance obchodu se zbožím ve 2. čtvrtletí nejvíce přispěl obchod s motorovými vozidly (+8,2 mld. Kč), ostatními dopravními prostředky (+8,0 mld.) a koksem a rafinovanými ropnými produkty (+5,2 mld.). Naopak ve směru deficitu působil zejména obchod s ropou a zemním plynem, kde se tradiční deficit prohloubil o 2,5 mld. Kč. K růstu přebytku ve 2. čtvrtletí nejvíce přispíval obchod s Německem (+6,8 mld. Kč), Slovenskem (+3,9 mld.) a Maďarskem (+2,6 mld.). Naopak o 3,0 mld. Kč klesl přebytek obchodu s Velkou Británií a o 2,3 mld. se snížilo kladné saldo obchodu s Tureckem.

Výrazné zlepšení bilance obchodu s motorovými vozidly ve 2. čtvrtletí bylo způsobeno především posílením meziročního přírůstku hodnoty exportu na 5,4 % (13,8 mld. Kč). Naproti tomu hodnota dovozu se zvýšila méně – o 3,9 % (5,6 mld. Kč). Dařilo se i vývozcům počítačů a elektronických a optických přístrojů (9,9 %, +8,6 mld. Kč) nebo chemických látek a přípravků (5,3 %, +4,4 mld.). Relativně slabá ale byla dynamika hodnoty exportu strojů a zařízení (0,2 %), elektrických zařízení (0,5 %) a rovněž pryžových a plastových výrobků (0,9 %).

Hodnota dovozu zboží se ve 2. čtvrtletí meziročně zvyšovala jen velmi málo (0,9 %). Zmíněné ochlazení investiční poptávky (zejména v oblasti strojů a zařízení) lze spojit se stagnací dovozu elektrických zařízení (0,4 %) a strojů a zařízení (0,5 %). Meziročně klesla hodnota dovozu nejen kovodělných výrobků (-0,8 %) a základních kovů (-4,6 %), ale rovněž pryžových a plastových výrobků (-0,8 %).

Investice ve 2. čtvrtletí rostly

Investiční aktivita ve většině zemí sílila rychleji než HDP, přesto se meziroční dynamice investic nevyhnulo zpomalení, které se dotklo mnoha ekonomik EU.

KAROLÍNA ZÁBAJKOVÁ
vedoucí oddělení
svodných analýz

Investiční aktivita je klíčová pro budoucí růst, zároveň jde ale o složku hrubého domácího produktu (HDP), která má největší volatilitu a v případě ekonomického útlumu se propadá rychleji než zbytek ekonomiky. Celkový meziroční růst výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu (THFK) v EU ve 2. čtvrtletí 2019 dosáhl 2,5% (růst HDP činil 1,4%). Meziroční dynamice investic se nevyhnulo zpomalení, které zasáhlo většinu ekonomik EU. Ve 2. čtvrtletí ale meziroční přírůstek výdajů na THFK růst HDP překonával.

Nejvyššího přírůstku investiční aktivity ve 2. čtvrtletí dosáhlo Irsko (223,5%). Je však nutné podotknout, že Irsko je

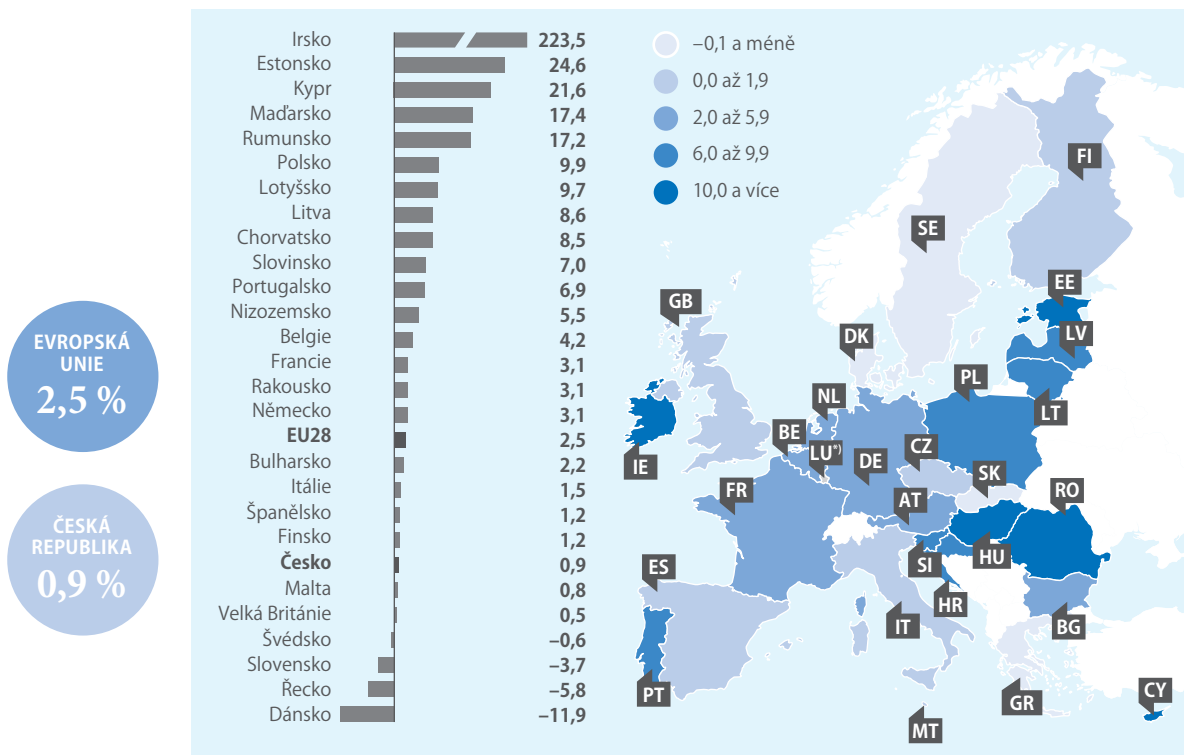
vzhledem k vysokému podílu velkých IT firem velmi náchylné k prudkým výkyvům dynamiky investic i HDP (ve 2. čtvrtletí loňského roku zde investice klesly o 70,4%). O 24,6% se zvýšily výdaje na THFK v Estonsku a přírůstek 21,6% byl zaznamenán na Kypru. Velmi silnou aktivitu ve 2. čtvrtletí vykázaly také Maďarsko (nárůst o 17,4%) a Rumunsko (17,2%). Ve čtyřech zemích investiční výdaje meziročně klesly. Šlo o Dánsko (-11,9%), Řecko (-5,8%), Slovensko (-3,7%) a Švédsko (-0,6%).

PODNIKY SE BOJÍ BUDOUCNOSTI

Při pohledu na věcnou strukturu investic je patrné, že zpomalení investiční aktivity

v EU proběhlo napříč všemi jejich druhy. Výdaje na obydlí (doména domácností) rostly o 2,9%, investice do ostatních budov a staveb (infrastrukturální projekty, průmyslové objekty atd.) se zvýšily o 3,4%. U obou položek zůstala dynamika nadprůměrná. Na druhé straně již tři čtvrtletí zůstává poměrně slabý meziroční růst investic do strojů a zařízení. Ve 2. čtvrtletí to bylo 0,8%. To může být dáno nejistotou, která proniká mezi podniky, jež jsou u této kategorie hlavním investorem. Naopak se udržuje dynamika investic do produktů duševního vlastnictví (jde například o softwarové licence, patenty apod.). Ty rostly ve 2. čtvrtletí o 3,9%.

VÝDAJE NA TVORBU HRUBÉHO FIXNÍHO KAPITÁLU VE 2. ČTVRTLETÍ 2019 (meziroční růst, %)

Pozn.: *) Za Lucembursko za sledované období data nejsou k dispozici.

Zdroj: Eurostat

TÉMA

22

Obyvatelstvo se u nás sčítá čtvrt tisíciletí

24

Století sčítání v samostatné republice

28

Co přinesla minulé sčítání

32

Sčítání 2021. Moderní a jednodušší

SČÍTÁNÍ

Obyvatelstvo se u nás sčítá čtvrt tisíciletí

První ucelenější sčítání lidu v našich zemích je spojeno se jménem císařovny Marie Terezie. Uskutečnilo se v roce 1754 a poprvé se konalo současně a jednotně na celém území soustátí. Rozsah informací i kvalita dat se začaly významně zvyšovat od roku 1869, kdy proběhlo první moderní sčítání lidu na našem území, vyznačující se dodržováním hlavních zásad vytyčených mezinárodními statistickými kongresy a na podkladě konkrétní zákonné normy.

PAVEL HORTIG
odbor vnější komunikace

Sčítání lidu patří k nejstarším statistickým událostem. Vždyť právě cenzus římského císaře Augusta měl být důvodem, proč putovala těhotná Marie s manželem Josefem z Nazareta do Betléma a porodila zde syna Ježíše. Na našem území se soupisy obyvatel tvořily už ve středověku, kdy sloužily panovníkům k vojenským a daňovým účelům. Zpočátku zahrnovaly pouze část populace, především bojeschopné muže.

Pravidelné soupisy obyvatel se začaly provádět od poloviny 18. století. V některých obdobích měly tříletou, někdy dokonce jen roční periodicitu. Tyto soupisy se pořizovaly k účelům fiskálním nebo vojenským. Prováděly je buď orgány vrchnostenské a duchovenstvo (v letech 1754–1769), nebo orgány vrchnostenské a vojenské (v letech 1770–1851). První z nich zachycovaly obyvatelstvo přítomné, kdežto druhé tzv. domácí obyvatelstvo, později dané domovskou příslušností k obci.

SČÍTÁNÍ ZA VLÁDY MARIE TEREZIE

Zdokonalení soupisů obyvatelstva u nás i v Evropě souviselo s nástupem absolutismu a s rozvojem státního aparátu. Sčítání provedené v roce 1754 zahájilo novou kapitolu v historii sčítání obyvatelstva

v habsburské monarchii. Předcházelo mu vydání patentu císařovny Marie Terezie o každoročním sčítání lidu s datem 13. října 1753. Poprvé se konalo současně a jednotně na celém území soustátí. Obyvatelstvo se členilo podle jednotlivých panství, osad, věku a pohlaví. Soupis mělo nejprve provést duchovenstvo podle farností, posléze bylo rozhodnuto, že souběžně se uskuteční i sčítání zajišťované vrchností a jeho obsah bude rozšířen o soupis domů a o hospodářskou charakteristiku majitele domu. Účast byla povinná a přísně vymáhaná. Poddaný, který se chtěl soupisu záměrně vyhnout, nebo se ukrýval či dokonce uprchnul, měl být potrestán dvěma lety prací na pevnostních stavbách. Dobytek ukrytý před soupisem měl být poddaným zkonfiskován. Následné soupisy ze 60. let 18. století nebyly příliš úspěšné, přestože poprvé stanovily hustotu osídlení podle krajů a poskytly některé další informace o sociálním složení obyvatel. Sílící obavy z rostoucích daní, odpor šlechty proti centralistickým snahám dvora, k němuž se postupně přidávala i církevní hierarchie, vedly k četným zkreslením. Výsledky soupisu z roku 1754 byly dlouho považovány za státní tajemství a data byla více než sto let utajována.

Pro potřeby soupisu bylo v roce 1770 poprvé uloženo očíslovat všechny domy a po konskripci bylo zakázáno měnit příjmení. V roce 1777 byl vydán nový konskripční patent, který se s mírnými změnami a odchylkami stal základem soupisů až do roku 1851. Opět bylo zachyceno veškeré přítomné obyvatelstvo, i když detailnější třídění podle sociálního postavení a věku bylo prováděno pouze u mužů. Do roku 1828 prováděly konskripci souběžně vojenská a politická úřady každý rok.

POKUS O ZMĚNU – SČÍTÁNÍ 1857

Od roku 1828 se interval sčítání změnil na tříletý a sčítání proběhla v letech 1830, 1834, 1837, 1840, 1843 a 1846. Výsledky konskripce byly od roku 1828 pravidelně otiskovány v oficiálních „Tafeln zur Statistik der Österreichischen Monarchie“ (1828–1865).

V roce 1857 se uskutečnilo sčítání lidu, které je označováno jako přechod mezi soupisy obyvatel a moderními sčítáními lidu. Konalo se poprvé k jednomu dni 31. 10. 1857. Na přípravu měli úředníci pouze sedm měsíců, neboť císařské nařízení vyšlo 23. března 1857. Na rozdíl od soupisů obyvatelstva, které poskytovaly pouze základní údaje o počtu obyvatel a jejich struktuře, se sčítání lidu prováděná od poloviny 19. století stávají základním pramenem statistických dat, a to nejen o obyvatelstvu, o jeho počtu a složení, ale zároveň o celé ekonomice země. Sčítání reagovalo na výsledky jednání prvního statistického kongresu, který se konal v Bruselu v roce 1853. Jedním z jeho závěrů bylo doporučení, aby sčítání prováděl jediný orgán ve státě a aby bylo prováděno k jedinému dni. Dalším doporučením bylo pravidelné konání sčítání v intervalu 10 let.

MODERNÍ SČÍTÁNÍ V RAKOUSKO-UHERSKU (1869–1910)

Říšský zákon o sčítání vydaný 29. března 1869 stanovil stálou desetiletou periodicitu sčítání s tím, že s výjimkou prvního se všechna další budou konat vždy o půlnoci z 31. prosince na 1. ledna roku končícího nulou. Toto ustanovení bylo dodrženo až do zániku Rakousko-Uherska. Z biologických znaků se u obyvatelstva zjišťovaly věk a pohlaví. Zaznamenávaly se případné fyzické vady (například v roce 1869 slepota a hluchota), později i mentální vady. Mezi společenskými znaky stály v centru pozornosti státní příslušnost, rodinný stav, náboženské vyznání a obcovací řeč. Od roku 1880 přibyl také dotaz na gramotnost sčítané osoby: zjišťovala se schopnost čtení a psaní. Otázkou na obcovací řeč se nepřímo mapovala etnická skladba obyvatelstva. Z dat sčítání bylo možno zjistit rovněž ekonomické znaky (obyvatelstvo se například dělilo podle poměru k povolání, podle odvětví činnosti, podle subjektivního povolání, podle postavení v hlavním, resp. vedlejším povolání).

Prováděním sčítání bylo pověřeno ministerstvo vnitra a řídily je okresní úřady. Na území jednotlivých obcí nesly za provedení sčítání odpovědnost obecní úřady. Ty také jmenovaly příslušné sčítací

„Sčítacími komisaři“ byli jak duchovní, tak i vrchnostenští úředníci.

komisaře, kterými byli často učitelé nebo spolupracovníci obecních úřadů. Podle převládající etnické skladby obyvatelstva se sčítací archy připravovaly v jazykových mutacích. Za vyhýbání se sčítání nebo poskytnutí nepravdivých údajů byl kompetentní úřad oprávněn uložit buď vězení nepřekračující délku čtyř dnů, nebo peněžitou sankci od 1 do 20 zlatých, jejíž výtežek připadl fondu pro chudé dané obce.

RAKOUSKO-UHERSKÝ ZÁKLAD SOUČASNÝCH POPULAČNÍCH CENZŮ

cenzy, které se konaly na území Rakousko-Uherska ve 2. polovině 19. a na počátku 20. století, měly několik hlavních účelů. Jednak zjistit aktuální počet přítomného obyvatelstva, posléze i směry migrace. Sčítání měla také podchytit rychlé a výrazné strukturální změny, kterými tehdejší společnost procházela, a konečně určit i národnostní skladbu jednotlivých regionů a míst. Zjišťování etnické skladby obyvatelstva se v návaznosti na politické souvislosti stalo velmi sledovanou a často kontroverzní částí sčítání.

U sčítání prováděných před první světovou válkou se výrazně měnil způsob zpracování dat. Údaje ze sčítání z let 1869 a 1880 se ještě třídily a sumarizovaly ručně. Zpracování cenzu z roku 1890 však znamenalo zásadní zlom, neboť se užívaly elektrické třídící stroje systému Hollerith. Nejenže urychlily zpracování dat, ale podstatně rozšířily třídění. Výsledky rakouských sčítání byly vydány tiskem v rámci pramenných děl rakouské statistiky v řadě sčítání lidu. Pro nedostatek finančních prostředků se však vydávání leckdy zdržovala. Některá třídění se omezovala, nebo dokonce vypouštěla úplně. Přesto byly tiskem vydány ty nejdůležitější části, včetně analytických zhodnocení.

Rakouská sčítání z let 1890 až 1910 se svým obsahem, kvalitou zpracování a rozsahem publikovaných dat zařadila mezi velmi dobře organizovaná a provedená sčítání své doby. Jejich kvalitu dokládá i skutečnost, že po rozpadu Rakousko-Uherska převzaly některé užití metody nástupnické státy. Dodnes jsou výsledky těchto sčítání významným pramenem informací o obyvatelstvu středoevropského regionu na přelomu 19. a 20. století.

Století sčítání v samostatné republice

Dvě prvorepubliková sčítání navazovala na cenzy z doby Rakousko-Uherska, ale nyní kladla velký důraz na objektivnější určení národnosti obyvatel. Cenzy prováděné v době komunistické totality přinesly rozšíření zjišťovaných otázek a při zpracování výsledků se začala poprvé používat výpočetní technika. S příchodem demokracie po roce 1989 dostali respondenti větší volnost při volbě odpovědí, byly zavedeny elektronické formuláře a postupně se redukoval počet otázek.

PAVEL HORTIG
odbor vnější komunikace

1921 – PRVNÍ ČESKOSLOVENSKÉ SČÍTÁNÍ

Nově vzniklá Československá republika potřebovala znát co nejpodrobnější demografická data nově vytvořeného státu. V roce 1919 byl založen Státní úřad statistický jako nový orgán pověřený celostátními statistickými šetřeními. K jednomu z nejdůležitějších patřilo sčítání lidu. Podle tradice převzaté z monarchie se mělo konat v roce 1920. To však nebylo z mnoha důvodů (především kvůli nedostatku času na přípravu, ale také pro neujasněné hranice Československa) možné. První československé sčítání lidu a bytů se konalo k 15. únoru 1921 a zároveň byl proveden i soupis bytů, a to v 28 aglomeracích, které měly alespoň 20 tis. obyvatel.

Obsah sčítání se poněkud lišil od sčítání předválečných, opět však bylo sčítáno obyvatelstvo přítomné, a nikoli bydlící. Za politicky nejdůležitější se považovalo zjištění národnosti obyvatelstva, které mělo potvrdit oprávnění vzniku samostatné Československé republiky. Na rozdíl od předválečného zjišťování národnosti na základě „obcovací řeči“ byla přijata definice, podle níž „národností jest rozuměti kmenovou příslušnost, jejímž vnějším znakem jest zpravidla mateřský jazyk“. Tím se měla odstranit pro české a slovenské etnikum znevýhodňující definice

Sběrný arch domovní použitý při sčítání roku 1921.

Sčítací arch z roku 1921.

národnosti určované podle obcovací řeči, která nahraovala německému jazyku.

1930 – DRUHÉ ČESKOSLOVENSKÉ SČÍTÁNÍ

Další sčítání se uskutečnilo v roce 1930. Vycházelo ze zkušeností sčítání 1921, avšak program sčítání byl v několika směrech rozšířen. Z nových znaků zařazených do sčítání je třeba uvést šetření o minulém bydlišti sčítaných, pokud osoba nebyla sečtena v obci svého narození. Zjišťovalo se místo, odkud se sčítaná osoba přistěhovala do místa, kde byla nyní sčítána. Za nejvýznamnější změnu je však považováno zjišťování údajů o plodnosti žen. Zjišťovala se však pouze plodnost manželská, tj. v současném či posledním manželství.

Rozdílné bylo pojetí národnosti. Sčítání lidu v roce 1930 zjišťovalo sice opět národnost přímo, ale s návodem, že se národnost zapisuje zpravidla podle mateřského jazyka. Při sčítání v roce 1930 byla opětovně

zjišťována a zpracována gramotnost obyvatelstva, tj. znalost čtení a psaní, a to v řadě cenných kombinací, například podle národnosti apod. V tomto sčítání se objevily také otázky na tělesné vady obyvatelstva, což zůstávalo aktuální zejména z hlediska krátké doby, která uplynula od ukončení první světové války. Prohloubily se také informace o povolání a zjišťování i vedlejšího povolání. Poprvé byly podrobněji zpracovány údaje za domácnosti, rodiny a manželství.

Obdobně jako v roce 1921 byl spolu se sčítáním lidu proveden soupis bytů, avšak pouze v obcích, které měly 10 tisíc a více obyvatel, což představovalo zahrnutí 17 % obyvatel republiky.

Další sčítání lidu se mělo uskutečnit v roce 1940. Jeho konání na okleštěném území protektorátu Čechy a Morava zabránili čeští politici a demografové s odůvodněním nepřipravenosti a hlavně s úmyslem neposkytnout okupační mocnosti spolehlivé podklady pro válečné hospodářství.

SOUPIS OBYVATELSTVA V LETECH 1946 A 1947

Provedení soupisů obyvatelstva si vynutily především velké poválečné změny. Nebylo totiž možné čekat až na výsledky uvažovaného sčítání lidu v roce 1950. Nešlo o sčítání v pravém slova smyslu. Oba soupisy proběhly k jinému termínu – v českých zemích k 22. květnu 1947 a na Slovensku ke 4. říjnu 1946 – a obsahově i organizačně byly na sobě nezávislé a bez potřebné koordinace. Oba soupisy byly zaměřeny účelově – na Slovensku bylo jeho cílem získat data o pracovním trhu a současně také zpřesnit evidenci zásobovaného obyvatelstva. V českých zemích bylo hlavním cílem soupisu získat podklady pro přípravu národního pojištění.

1950 – POÚNOROVÉ SČÍTÁNÍ LIDU

První všeobecné sčítání po druhé světové válce bylo na celém území bývalého Československa uskutečněno v roce 1950. Úzce navazovalo na sčítání v roce 1930. Vyznačuje se však některými zvláštnostmi od předchozích, ale v určitých směrech i následných sčítání.

Poprvé bylo se sčítáním lidu na celém území státu a ve všech obcích spojeno sčítání domů a bytů. Tehdy se však ještě nepodařilo tato data vzájemně propojit. Kromě toho byl současně prováděn soupis průmyslových a živnostenských závodů a soupis zemědělských závodů.

Sčítání 1950 bylo posledním, jehož výsledky byly zpracovány a publikovány za tzv. přítomné obyvatelstvo (tedy podle místa přítomnosti sčítaných osob v den sčítání, nikoli podle místa jejich trvalého bydliště). Rovněž toto sčítání bylo posledním z období do roku 1991, při němž se zjišťovala příslušnost k církvím. Sčítání v roce 1950 důsledně rozlišilo profesní a odvětvové hledisko. Vznikly tak dvě nové klasifikace – odvětvová klasifikace a klasifikace profesní. V odvětvové klasifikaci byla mj. rozlišena průmyslová velkovýroba od malovýroby, což dřívější klasifikace, omezená pouze na osobní povolání, neumožňovala.

Propagační scénka ke sčítání lidu v roce 1950 s Janem Werichem v hlavní roli.

Podstatnou změnou oproti sčítání 1930 pak byla nová definice národnosti, podle které se národností rozuměla příslušnost k národu, s jehož kulturním a pracovním společenstvím je sčítaný vnitřně spjat a k němuž se hlásí.

Výsledky sčítání byly publikovány postupně jako neveřejné a s omezeným počtem výtisků v letech 1957–1958. Pro veřejnost byla data sčítání 1950 uvolněna po odtajnění až v roce 1962.

1961 – SČÍTÁNÍ LIDU, DOMŮ A BYTŮ

Sčítáním 1961 začíná další nová etapa československých populačních cenzů. Poprvé bylo označeno jako „sčítání lidu, domů a bytů“ (SLDB). Celé zpracování cenzu bylo tentokrát provedeno za trvale bydlící obyvatelstvo a podle koncepce tzv. cenzových domácností.

Při sčítání v roce 1970 se poprvé zjišťovala doba dojížděky do zaměstnání a škol.

Data sčítání za bydlící obyvatelstvo umožnila následně založit a vést roční bilance obyvatelstva podle řady kritérií, například podle rodinného stavu. Podrobné zpracování údajů o cenзовých domácnostech významně rozšířilo informace o struktuře rodin a domácností, o jejich velikosti, umožnilo kvantifikovat rozsah vícegeneračního soužití, zjistit počty a složení neúplných rodin se závislými dětmi a umožnilo popsat způsob a podmínky bydlení. Oproti předcházejícím sčítáním se rovněž poprvé zjišťovaly a zpracovaly údaje o dojížděce do zaměstnání mezi okresy i do větších měst. Stejně tak poprvé byly získány údaje o družstevních rolnících, kteří představovali novou sociální skupinu. SLDB 1961 poskytlo také podrobné údaje o úrovni školního vzdělání podle věkových skupin a pohlaví.

1970 – SČÍTÁNÍ NA ZAČÁTKU NORMALIZACE

Se sčítáním z roku 1970 bylo spojeno výběrové šetření u 2 % domácností – Mikrocensus, jehož základním cílem bylo zjišťování diferenciací v příjmové úrovni různých skupin domácností a podchycení některých dalších stránek jejich životní úrovně. I když základem a východiskem zůstalo kvalitativně pojetí sčítání z roku 1961, sčítání lidu 1970 přineslo některé nové aspekty a přístupy, zejména pak v oblasti zpracovatelské.

Do sčítání bylo nově zařazeno rodné číslo, státní příslušnost a v rámci zjišťování dojížděky do zaměstnání, škol a učení její frekvence, vzdálenost, doba a používaný dopravní prostředek. Důležité bylo sledování chtěného nebo nechtěného soužití cenзовých domácností v jednom bytě a dále vybavení domácností některými předměty dlouhodobého užívání.

Rovněž poprvé se výsledky sčítání zpracovávaly i za tzv. základní sídelní jednotky, tj. sídelní lokality ve venkovském osídlení a urbanistické obvody ve vybraných městech.

K významné změně došlo v technice a technologii zpracování, které od děroštitkové techniky přešlo k centrálnímu zpracování dat na velkokapacitním sálovém počítači CDC 3300 (tehdy největším v ČSSR), jemuž předcházelo decentralizované pořízení dat v krajích. Automatizované zpracování dat poskytlo daleko větší možnost třídění, kombinaci dat a dále tak zvýšilo jejich informační hodnotu a využitelnost i široké publikování výsledků.

1980 – POSLEDNÍ SČÍTÁNÍ LIDU V DOBĚ SOCIALISMU

Čtvrté poválečné sčítání proběhlo v roce 1980. Obsahově bylo do značné míry shodné se sčítáním 1970. Za nové lze považovat prohloubení dat o plodnosti žen, třídění základních sídelních jednotek podle typů a velikostí a také směrové zpracování dat o dojížděce do zaměstnání (dříve bylo prováděno jen bilanční). Vzhledem k problematickému a z dnešního pohledu zcela nepřijatelnému způsobu zjišťování počtu Romů šlo o poslední soupis tohoto druhu uskutečněný při sčítání lidu.

Zpracování výsledků sčítání proběhlo na novém sálovém počítači Cyber 180, při využití všech zkušeností z minulého cenzu. Údaje ve formě číselných kódů byly převedeny systémem Videoplex 3 přímo na magnetické pásky v závodech Podniku výpočetní techniky. Téměř celé zpracování proběhlo díky sálovému počítači ve velmi krátkém časovém období (zhruba za jeden a půl roku).

SČÍTÁNÍ PO SAMETOVÉ REVOLUCI

Poslední československé sčítání lidu se uskutečnilo v roce 1991. Byla do něj znovu zařazena otázka na mateřský jazyk a na trvalé bydliště v době narození sčítané osoby. Zpracování bylo opět provedeno za obyvatelstvo trvale bydlící. Oproti sčítání 1980 došlo k některým změnám ve způsobu zjišťování a zpracování ekonomické aktivity a společenské skupiny. Po více než 40 letech byla do sčítacích tiskopisů zařazena otázka na náboženské vyznání sčítané osoby.

Ke zvláště výrazným změnám došlo v klasifikaci národností. Sčítací arch umožňoval hned od počátku jakýkoliv zápis národnosti zcela bez omezení. Nebývaly se tak rozšířil rozsah národností, za které byly výsledky zpracovány. Mezi nimi byla také poprvé národnost moravská a slezská.

PRVNÍ SČÍTÁNÍ V SAMOSTATNÉ ČR

Sčítání z roku 2001 bylo znovu integrovaným populačním, bytovým a domovním cenzem. Obdobně jako při minulém sčítání se národnost, jakož i náboženské vyznání zjišťovaly důsledně deklaratorně, tzn. že občané se svobodně, podle vlastního přesvědčení, a tedy i v naprostém souladu s ustanovením Listiny základních práv a svobod k této otázce vyjádřili. Z údajů mapujících vybavení domácností byl do sčítacího tiskopisu nově zařazen dotaz na vybavení bytové domácnosti počítačem, ale zároveň se vypustily otázky sledující vybavenost domácností mrazničkou, automatickou pračkou a televizorem.

Při zpracování i publikování výsledků bylo poprvé využito optické snímání sčítacích tiskopisů a byl také vytvořen speciální produkt pro tvorbu publikací. Výsledky sčítání byly prezentovány nejen v tištěných publikacích, ale zároveň i v elektronické podobě na internetových stránkách ČSÚ.

Sčítání lidu, domů a bytů

Sčítací formuláře bylo v roce 2011 poprvé možné vyplnit i elektronicky.

SČÍTÁNÍ 2011

Při tomto sčítání poprvé Český statistický úřad upustil od tradiční metody sčítání a přešel ke kombinované metodě s využitím registrů, neboť pro předvyplnění sčítacích formulářů a pro fázi zpracování byly využity údaje dostupné z administrativních zdrojů. Sčítacími komisaři byli zhruba v 95 % případů pracovníci České pošty. Ve spolupráci s Asociací poskytovatelů sociálních služeb a se Sdružením azylových domů se také vůbec poprvé ČSÚ pokusil o sečtení osob bez přístřeší.

Právníkům osobám, které o to projevíly zájem, posílal Úřad ve většině případů domovní a bytové listy prostřednictvím datových schránek. Sčítací formuláře bylo možné vyplňovat také elektronicky na internetu.

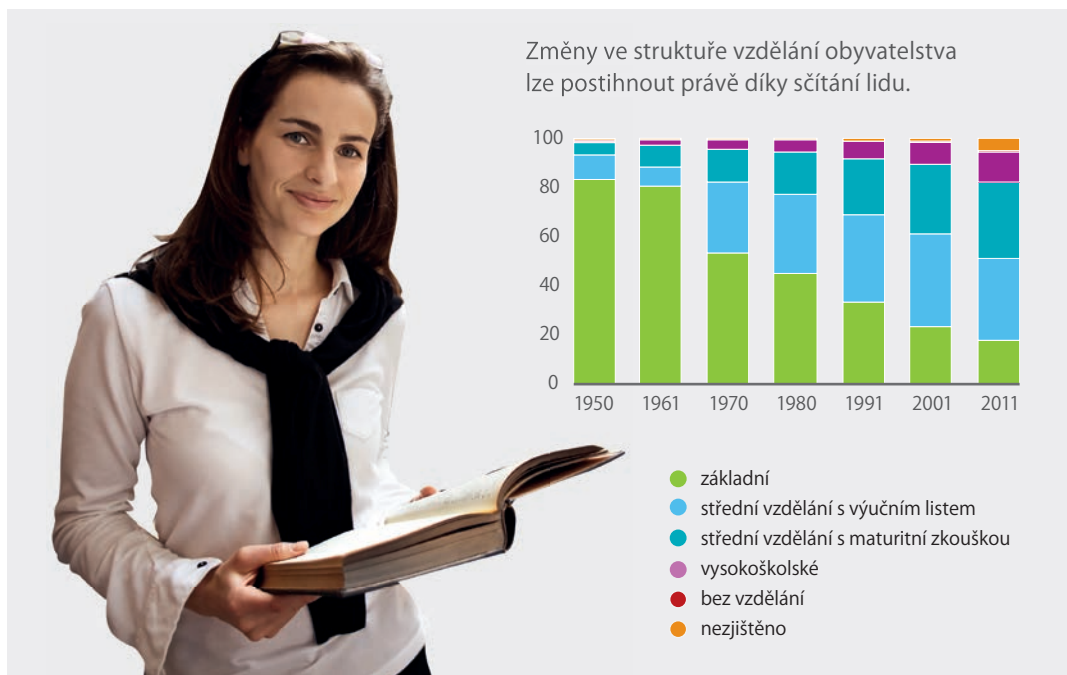
Poprvé v historii sčítání se zjišťovalo tzv. faktické bydliště, tedy místo, kde lidé skutečně žijí, a nově přibyl například dotaz na registrované partnerství. Při tomto sčítání se již nezjišťovala vybavenost domácností. Ve sčítacích formulářích se neobjevily žádné otázky na vlastnictví osobního automobilu, rekreačního objektu, telefonu ani dalších věcí. Z hlediska vybavenosti byla pro statistiku důležitá pouze otázka, zda má domácnost možnost využívat osobní počítač a připojení k internetu. Zodpovězení otázky na národnost a náboženskou víru bylo opětovně dobrovolné. V otázce náboženské víry byla přidána možnost pro ty, kteří se nehlásí k žádné konkrétní církvi ani náboženské společnosti, přihlásit se mezi věřící.

Co přinesla minulá sčítání

V dobách, kdy se výstupy ze sčítání vydávaly pouze tištěné, zabraly v knihovně několik běžných metrů. Podoba výsledků byla z pohledu uživatele neměnná. S postupem digitalizace společnosti se struktura základních výsledků sčítání nezměnila, avšak uživatel si může díky veřejné databázi výstupy z posledního sčítání částečně uzpůsobovat podle svých představ.

EVA HENZLEROVÁ
odbor vnější komunikace

Podle definice je sčítání lidu souborná statistická akce sběru, uspořádání, zhodnocení a publikování vybraných demografických, ekonomických a sociálních údajů zjišťovaných k určitému okamžiku a týkajících se všech osob daného státu nebo jinak vymezeného území. Bohatství údajů, které bylo z každého sčítání získáno, je mnohem větší, než bude v tomto článku představeno. Zároveň je třeba mít na paměti, že údaje nejsou beze zbytku srovnatelné, neboť se měnila metodika i definice v jednotlivých kategoriích. V roce 1950 bylo sčítáno přítomné obyvatelstvo, v letech 1961, 1970, 1980, 1991 a 2001 trvale bydlící obyvatelstvo a v roce 2011 obvykle bydlící obyvatelstvo.

První moderní sčítání z roku 1869 zachytilo na území dnešní ČR 7,565 mil. osob. Na přelomu 19. a 20. století, ve sčítání roku 1900, zde žilo již 9,374 mil. obyvatel, census z roku 1910 zaznamenal 10,077 mil. obyvatel. První sčítání v samostatném Československu z roku 1921 zachytilo 10,009 mil. osob, následující census z roku 1930 pak dokonce 10,674 mil. osob. V poválečném sčítání z roku 1950 se projevil změny, k nimž v české společnosti došlo po skončení druhé světové války. Sčítáním tak bylo zachyceno 8,896 mil. osob. V každém následujícím cenzu byl počet obyvatel vyšší než ve sčítání předchozím a v roce 1991

bylo vyplněno 10,302 mil. sčítacích listů osob. Sčítání z roku 2001 nastavilo nový počáteční stav populačních bilancí na 10,230 mil. osob. Během následujících deseti let se počet obyvatel zvýšil o více než 200 tis. a ve sčítání z roku 2011 bylo zaznamenáno 10,437 mil. osob, což bylo stále méně než v roce 1930.

PROMĚNY VĚKOVÉ STRUKTURY

K základním výstupům ze sčítání lidu patří kromě celkového počtu obyvatel zjištění věkové struktury obyvatelstva. Věkovou strukturu významně deformují především změny úrovně porodnosti, které probíhaly ve vlnách v průběhu 20. století. Úroveň úmrtnosti se zlepšovala plynule v průběhu celého století. To se projevilo nárůstem počtu starších osob v populaci, tj. v rozšiřování vrcholu věkové pyramidy. Zabránit stárnutí populace tak nemohla ani příznivá věková struktura migračního salda.

Změny ve věkové struktuře obyvatelstva dokládají mj. hodnoty průměrného věku a věkového mediánu. Oba tyto ukazatele se mezi lety 1950 a 2011 zvýšily o více než sedm let. S ohledem na skutečnost, že se více žen dožívá vyššího věku, byly ve sledovaném období vždy obě zmiňované věkové charakteristiky u žen vyšší než u mužů. S výjimkou sedmdesátých let, kdy se vlivem vysokého počtu narozených dětí

mezi sčítáními v letech 1970 a 1980 věkový medián i průměrný věk dokonce snížily, rostl průměrný věk do devadesátých let mezi jednotlivými cenzy vždy přibližně o 1 rok. Po sčítání 1991 se tempo růstu začalo zrychlovat a do roku 2001 se průměrný věk zvýšil už o 2,5 roku. V roce 2011 pak, co se údajů ze sčítání týče, dosáhl průměrný věk i věkový medián historického maxima. V roce 1950 byl průměrný věk mužů 32,4 roku, žen 34,4 roku. Zatím poslední sčítání v roce 2011 pak přineslo hodnoty 39,5 roku u mužů a 42,4 roku u žen. Mediánový věk, jenž dělí populaci na mladší a starší polovinu, byl v roce 1950 u žen 33,5 roku a o šedesát let později to bylo 40,6 roku. V polovině minulého století byla polovina mužů mladších než 29,6 roku, v roce 2011 byl mediánový věk mužů 37,5 roku.

Srovnání věkové struktury obyvatelstva při posledních dvou sčítáních v letech 2001 a 2011 potvrdilo trend postupného stárnutí populace. Podíl osob v produktivním věku (15–64 let) se sice nezměnil a představoval téměř 70 % obyvatelstva, avšak zastoupení osob v postproduktivním věku (65 a více let) v roce 2011 již převažovalo nad dětskou složkou populace (0–14 let), zatímco ještě při sčítání v roce 2001 tomu bylo naopak. K 26. březnu 2011 bylo v ČR 1 674 tis. osob ve věku 65 a více let, což představuje necelých 16 % populace, počet dětí do 14 let dosahoval 1 528 tis., tj. 14,5 %. Zatímco počet obyvatel v produktivním věku se zvýšil za deset let o téměř 200 tis. a počet lidí ve věku 65 a více let o 260 tis., podíl i absolutní počet dětí do 14 let se od sčítání v roce 1980 stále snižuje. Mezi roky 2001 a 2011 nebyl již pokles tak výrazný jako v předchozích desetiletích, nicméně trend přetrvává. V jednotlivých regionech

POČET OBYVATEL V JEDNOTLIVÝCH SČÍTÁNÍCH, 1869–2011

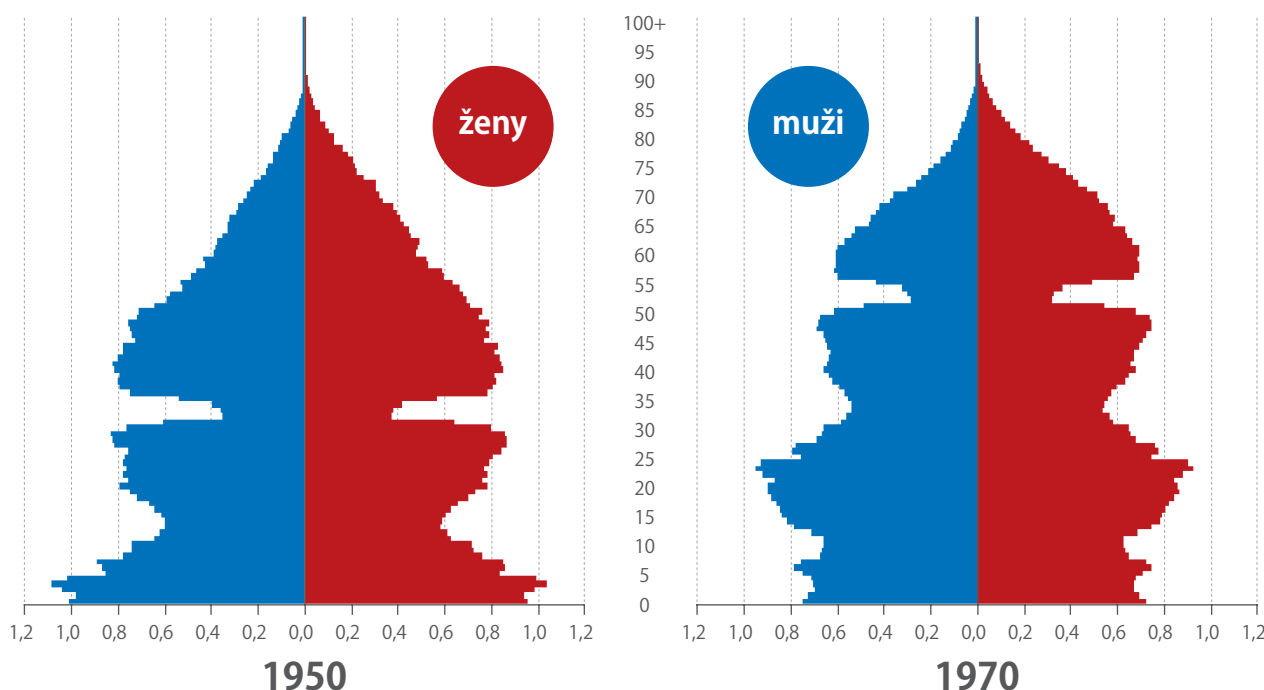
Rok	Počet obyvatel
1869	7 565 463
1880	8 223 227
1890	8 666 456
1900	9 374 028
1910	10 076 727
1921	10 009 480
1930	10 674 240
1950	8 896 086
1961	9 571 531
1970	9 807 697
1980	10 291 927
1991	10 302 215
2001	10 230 060
2011	10 436 560

Zdroj: ČSÚ

byla situace poněkud rozdílná. Nejstarší obyvatelstvo měla Praha, kde připadalo na 100 seniorů přibližně 76 dětí. Naopak v krajích Středočeském, Ústeckém a Libereckém ještě stále počet dětí mírně převažoval nad počtem 65letých a starších.

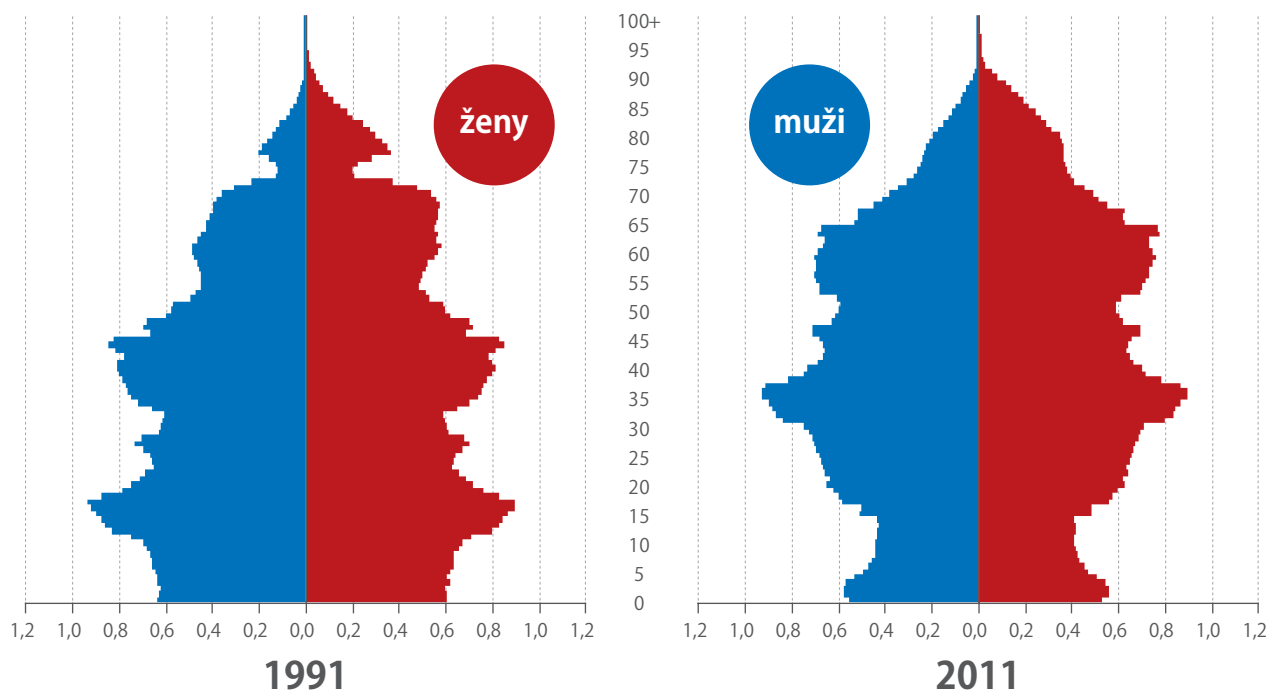
Věková struktura ze Sčítání lidu, domů a bytů 2011 je podkladem pro bilanci obyvatel podle věku pro příštích deset let. Až výsledky sčítání v roce 2021 přinesou nový počáteční stav obyvatel, jenž se stane základem populační bilance do dalšího desetiletí.

VĚKOVÁ STRUKTURA OBYVATEL ČESKÉ REPUBLIKY, 1950 A 1970 (%)

Zdroj: ČSÚ

VĚKOVÁ STRUKTURA OBYVATEL ČESKÉ REPUBLIKY, 1991 A 2011 (%)

Zdroj: ČSÚ

NÁRODNOSTNÍ HOMOGENITA

Způsob zjišťování, definice a metodika se měnily a význam zjištěných údajů měl v různých obdobích historie různou váhu. Znalost národnostního složení obyvatelstva je mj. předpokladem pro uznávání národnostních menšin žijících na území České republiky a práv vyplývajících z jejich postavení.

V době vzniku samostatného Československa byly ve společnosti dominantní dvě národnosti. Při sčítání roku 1921 se přihlásilo 67,6% obyvatel k české národnosti. Druhou nejpočetnější národnostní skupinou byli Němci s 30,6%. Zastoupení ostatních národností nedosáhlo s výjimkou polské národnosti ani procenta

(polská národnost představovala právě 1%): slovenská 0,2%, maďarská 0,1%, na ostatní národnosti pak zbývalo 0,6%.

Podíl německé národnosti se po druhé světové válce významně snížil a početně nejvýznamnější národnostní menšinou se stali Slováci. Mezi sčítáními v letech 1950 a 1991 se národnostní struktura příliš neměnila, i když se zastoupení obyvatel slovenské národnosti žijících na území ČR mírně zvyšovalo. Změna nastala až v devadesátých letech 20. století. Po rozpadu Československé federativní republiky se počet osob žijících v České republice a hlásících se ke slovenské národnosti podstatně snížil (mezi lety

VÝVOJ NÁRODNOSTNÍHO SLOŽENÍ OBYVATEL ČESKÉ REPUBLIKY V LETECH 1921–2011 (%)*)

Rok sčítání	v tom národnost												
	česká	moravská	slezská	slovenská	romská	ukrajinská	ruská	rusínská	polská	maďarská	německá	jiná	nejz.
1921**)	67,6	x	x	0,2	x	x	x	x	1,0	0,1	30,6	0,6	x
1930	68,4	x	x	0,4	x	x	x	x	0,9	0,1	29,5	0,6	0,1
1950	93,8	x	x	2,9	x	0,2	x	0,8	0,1	1,8	0,2	0,1	
1961	94,3	x	x	2,9	x	0,2	x	0,7	0,2	1,4	0,3	0,1	
1970	94,5	x	x	3,3	x	0,1	0,1	x	0,7	0,2	0,8	0,3	0,1
1980	94,6	x	x	3,5	x	0,1	0,0	x	0,6	0,2	0,6	0,2	0,2
1991	81,2	13,2	0,4	3,1	0,3	0,1	0,0	0,0	0,6	0,2	0,5	0,2	0,2
2001	90,4	3,7	0,1	1,9	0,1	0,2	0,1	0,0	0,5	0,1	0,4	0,7	1,7
2011	64,3	5,0	0,1	1,4	0,0	0,5	0,2	0,0	0,4	0,1	0,2	2,5	25,3

Pozn.: *) Údaje převzaty ze zveřejněných výsledků jednotlivých sčítání. V letech 1921–1950 přítomné obyvatelstvo, v letech 1961–2001 trvale bydlící obyvatelstvo (v roce 2001 včetně cizinců s dlouhodobým pobytem), v roce 2011 obvykle bydlící obyvatelstvo.

***) Na území k datu sčítání.

Zdroj: ČSÚ

1991 a 2001 se jejich počet snížil o 122 tis., mezi lety 2001 a 2011 nastal další úbytek o 46 tis.). Srovnání relativní struktury podle národnosti je však ovlivněno skutečností, že při sčítáních v letech 2001 a 2011 bylo uvedení národnosti dobrovolné. Zatímco podíl nezjištěných odpovědí v roce 2001 byl pouze 1,7%, v roce 2011 neodpověděla čtvrtina respondentů (25,3%). To ovlivňuje podíly ostatních národností a snižuje tak srovnatelnost výsledků s předchozími cenzy.

CIZINCI

Cizinci byli ve sčítáních podrobně identifikováni až od roku 2001. Ve sčítáních v letech 1950 až 1991 se sice státní občanství zjišťovalo, ale zpracování údajů bylo značně redukováno. V době existence federativního uspořádání státu byly rozlišovány pouze případy občanství České republiky, Slovenské republiky, dále pak jiná státní příslušnost a poslední byla kategorie bez státní příslušnosti, kam spadala i kategorie nezjištěno. Teprve od roku 2001 bylo státní občanství zpracováváno podrobně, přičemž nechyběly ani údaje o dvojím občanství. Pro zpracování sčítání 2001 zahrnoval číselník pro kódování 246 kódů, v rámci odvození ukazatele státního občanství bylo možno zkonstruovat 491 kódů, z nich pak mimo jiné 243 pro dvojí občanství ČR a jiného státu a dva kódy pro kombinaci občanství Slovenské republiky s některým státem EU a s jiným státem. V roce 2011 obsahoval číselník státního občanství celkem 431 možných kódů, z nichž 214 bylo určeno pro dvojí občanství v kombinaci ČR a jiný stát. Žádné jiné kombinace dvojího občanství zpracovávány nebyly.

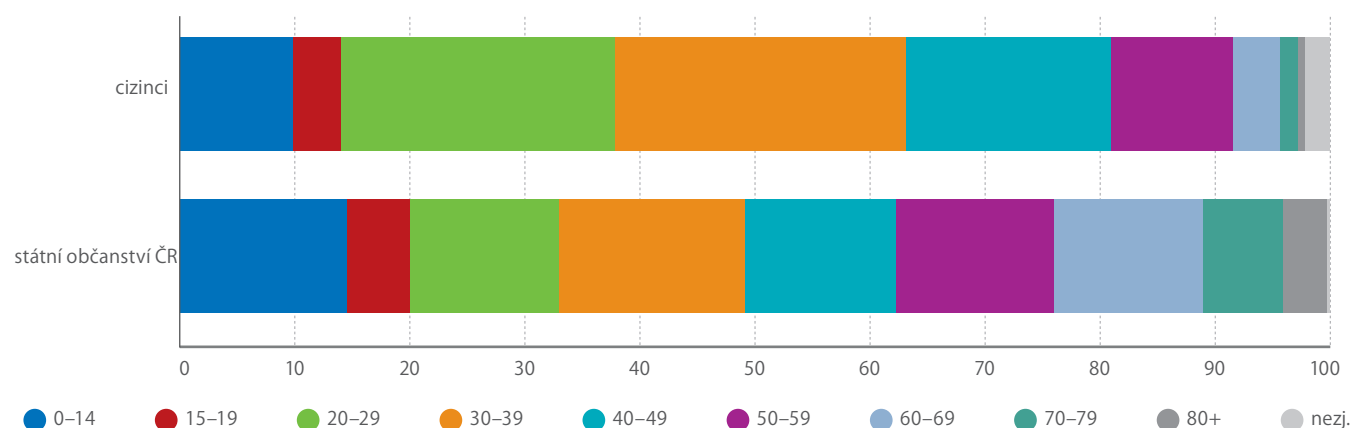
Sčítání 2011 zachytilo k rozhodnému okamžiku celkem 422 276 cizinců. Nejčastěji to byli občané jiné země Evropské unie (35,7%) nebo občané evropské země mimo EU (40,3%). Třetí nejvyšší zastoupení měli občané zemí Asie (20,3%). Na občany zemí Severní Ameriky, Afriky, karibské oblasti, Jižní a Střední Ameriky a Oceánie připadlo zbylých 3,7% populace cizinců. Nejvyšší míru zastoupení měli občané Slovenska a Ukrajiny. K početnějším skupinám dále patřili občané Vietnamu, Ruska a Polska.

Věková struktura cizinců se značně odlišuje od věkové struktury občanů ČR. Charakteristickým znakem cizinců v ČR bylo výrazné zastoupení osob v produktivním věku, a to u mužů i u žen. Nejvyšší zastoupení dětské složky (do 14 let) měli občané Vietnamu (15,6%) a Ruska (12,7%). Občané Polska patřili k nejstarším cizincům v ČR, téměř 44% je starších 55 let.

K ČEMU A PROČ SE SČÍTÁME

I když přestavené výsledky minulých sčítání zdaleka nepokryly celou šíři údajů, které byly zjišťovány, a i když se v příštím sčítání množství přímo zjišťovaných údajů zredukuje, přináší sčítání nenahraditelné údaje, které jsou důležité pro jednotlivce, pro společnost, pro státní správu a samosprávu i pro podnikatele. Přehled o věkové struktuře obyvatel je klíčový například pro místní správu při plánování počtu míst ve školách, školách, domovech s pečovatelskou službou. Tytéž údaje jsou cenné i pro firmy, které nabízejí služby pro seniory, i pro firmy, jež se zabývají třeba hlídáním dětí. Dalšími údaji, které nelze bez sčítání zjistit, jsou údaje o dojíždě do škol a do práce, podle nichž například dopravní podniky plánují své linky. Pomáhají též informace o faktickém bydlišti. V evidenci obyvatel je uvedeno jen trvalé bydliště, které však v dnešní době mnohdy nic neříká o tom, kde lidé skutečně žijí. Důležité jsou také informace o vzdělání. Například matrika vysokoškolských studentů může poskytnout informace, kolik osob úspěšně absolvovalo studia na vysoké škole, ale už samozřejmě neobsahuje údaje, kde se tito lidé koncentrují. Informace ze sčítání jsou velmi důležité pro hasiče a další složky integrovaného záchranného systému. Lze se z nich dozvědět, kolik je v kterém domě bytů, z čeho jsou nosné zdi, z jakého materiálu jsou domy postaveny, zda je do domu zaveden plyn, jak je dům vysoký, kolik má pater. To vše potřebují záchranáři znát, aby mohli lidem v daném domě co nejrychleji pomoci. Zároveň jsou data ze sčítání velmi důležitá při zpracování krizových a evakuačních plánů.

VĚKOVÁ STRUKTURA OBČANŮ ČR A CIZINCŮ PODLE SLDB 2011

Zdroj: ČSÚ

Sčítání 2021. Moderní a jednodušší

Začal schvalovací proces zákona o sčítání lidu, domů a bytů. Vláda schválila návrh tohoto předpisu na konci září a postoupila jej poslancům. Sčítání se uskuteční na jaře roku 2021. Formuláře bude možné vyplnit pohodlně odkudkoliv on-line. Výrazně se taky sníží počet otázek. Náklady na celý projekt ve srovnání s minulým sčítáním klesnou skoro o čtvrtinu.

LUCIE VALEŠKOVÁ
odbor vnější komunikace

JIŘÍ RAIN
odbor vnější komunikace

Informace o nadcházejícím sčítání i o předešlých cenzech najdete už teď na webových stránkách
www.scitani.cz

Příprava sčítání trvá několik let a podílejí se na ní stovky lidí. Jedná se tedy nepochybně o největší a nejnáročnější projekt Českého statistického úřadu. Samotný proces sčítání se dělí do několika fází: sběr a zpracování dat z administrativních zdrojů, zkušební sčítání, sběr dat u domácností, statistické zpracování získaných údajů a zveřejňování výsledků.

PŘÍPRAVA NA SČÍTÁNÍ

V současnosti ČSÚ provádí tzv. územní přípravu, jejímž hlavním úkolem je zpřesnit informace o území, budovách a adresách evidovaných v územních registrech. Spolupracuje při tom s obcemi a stavebními úřady. Tato příprava je nezbytná, protože data o domech pro sčítání 2021 se budou kompletně přebírat z dostupných administrativních zdrojů. Jedním z nich je i základní registr územní identifikace, adres a nemovitostí (tzv. RÚIAN).

V druhém pololetí roku 2020 se pak uskuteční zkušební sčítání, které se bude týkat přibližně 25 tisíc bytů po celé ČR. Ověří se tak proveditelnost celého projektu.

JAK A KDY SE SEČTEME?

Sběr dat u domácností proběhne ve dvou etapách. Nejdříve se uskuteční on-line sčítání během dvou týdnů od 27. března do 9. dubna 2021. Jednoduchý a návodný elektronický formulář bude na internetu a v mobilní aplikaci. Jeho vyplnění zabere několik málo minut. Celá domácnost se bude moci sečíst na jednu z pohodlí domova prostřednictvím jednoho člena rodiny. Ten, kdo umí s počítačem, může také pomoci se sečíst třeba prarodičům.

Ti, kteří se nesečtou elektronicky, pak budou moci vyplnit listinné formuláře v průběhu tří týdnů od 18. dubna do 11. května 2021. S distribucí a sběrem budou pomáhat zaměstnanci České pošty, vznikne síť kontaktních míst a k odevzdání bude možné využít i P.O. BOXů.

ZJIŠŤUJEME MÉNĚ ÚDAJŮ

Statisticy budou zjišťovat výhradně ty údaje, které nejsou dostupné z databází státní správy. V rámci přípravy na sčítání ČSÚ analyzoval všechny vhodné databáze státní správy. Zjistil, že se nelze sečíst jen

na základě dat ze stávajících registrů. Stále například chybí registr bytů a vzdělání pro modelování všech požadovaných údajů.

Při sčítání v roce 2021 ČSÚ použije všechna relevantní data státu, která lze využít. Dosáhne maximálně možného snížení administrativní zátěže. Zatímco při sčítání v roce 2011 lidé vyplňovali tři sčítací formuláře (za osobu, dům a byt), v roce 2021 bude existovat pouze jeden (společný pro osobu a byt). Formulář za dům bude zcela zrušen. Celkový počet údajů získávaných přímo od obyvatel bude poloviční.

CO SE BUDE ZJIŠŤOVAT?

Sčítání v České republice je součástí celosvětového programu populačních a bytových cenzů koordinovaného OSN. Jeho podobu v EU upravuje příslušné nařízení, obsah je tedy evropským konsenzem. Zjišťovat se bude například obvyklé bydliště, národnost, mateřský jazyk, vzdělání, počet dětí, ekonomická aktivita, zaměstnání, místo pracoviště/školy, frekvence dojíždky do zaměstnání či školy a dopravní prostředek. ČSÚ si z jiných administrativních zdrojů sám doplní například státní občanství či rodinný stav. Formulář nebude obsahovat otázky na náboženskou víru, zdraví, majetkové poměry, obor vzdělání, počet živě narozených dětí v současném nebo posledním manželství ani dobu trvání dojíždky do zaměstnání nebo školy.

KDO MÁ POVINNOST SE SEČÍST?

Povinnost se sečíst bude mít každý, kdo má v rozhodný okamžik, tedy ke dni 26. března 2021, trvalý nebo přechodný pobyt na území České republiky. Sčítat se budou i osoby, které budou v rozhodný okamžik přítomny na našem území, bez ohledu na

Sčítání lidu, domů a bytů

Koncept značky a logotypu. Značka sčítání je stylizovanou číslovkou 2021. Ta je tvořena jednoduchými geometrickými tvary symbolizujícími vše, co sčítání zahrnuje – koláčový graf, který je zároveň stylizovaným směřujícím se člověkem, dále mapový pin a dům.

to, kde mají pobyt (s výjimkou turistů a diplomatů). Do sčítání bude rovněž zahrnut každý obydlený i neobydlený byt a dům.

Formulář musí vyplnit každá svéprávná fyzická osoba, v opačném případě provede sečtení její zákonný zástupce, opatrovník nebo jiná oprávněná osoba. Pro cizince budou k dispozici jazykové mutace formulářů (anglický, německý, polský, ukrajinský, ruský, romský a vietnamský).

VÝSLEDKY SČÍTÁNÍ

Zpracované údaje budou oproti minulému sčítání pravděpodobně k dispozici rychleji, tj. na přelomu roku 2021 a 2022. Úřad zveřejní výsledky pouze v podobě definitivních výstupů, primárně elektronickou formou. Uživatelé naleznou všechny výsledky zdarma na webových stránkách, na sociálních sítích (Facebook, Twitter, Instagram a LinkedIn) a ve formátu otevřených dat.

PROČ JE SČÍTÁNÍ TAK DŮLEŽITÉ?

Důležitost sčítání spočívá v časové kontinuitě základních zjišťovaných údajů. Na našem území máme k dispozici data ze sčítání od roku 1869. Je tak možné

Úřad maximálně využije databáze státní správy a sníží počet zjišťovaných údajů o polovinu. Poklesne administrativní zátěž obyvatel i finanční náklady na provedení sčítání.

porovnat, jak se žilo dříve a jak se žije nyní. Dalším významným aspektem je také mezinárodní srovnatelnost získaných dat.

Cílem sčítání je získat základní a komplexní data o populaci, a to v nejmenším územním detailu. Tyto údaje slouží jako informační zdroj pro široké spektrum uživatelů, jako je veřejná správa, komerční sféra, vědecká a výzkumná pracoviště apod. Výsledky jsou široce využitelné například při přípravě programů bydlení, pro rozvoj infrastruktury nebo plánování sítí služeb. Díky údajům podle místa obvyklého pobytu získá stát také unikátní možnost odhadu skutečného rozsahu migrace obyvatel. Navíc jde o jediný možný zdroj dat o národnostních menšinách nebo mateřském jazyku.

BEZPEČNOST DAT JE PRO STATISTIKY ZÁSA DNÍ

Český statistický úřad zajistí bezpečnost získaných dat. Osobní údaje zpracovávají statistici pouze v souladu s příslušnými zákony a každá osoba zajišťující sběr nebo zpracování dat je přísně vázána mlčenlivostí.

Svoboda je zárukou naší existence

Dne 17. listopadu si připomínáme Den boje za svobodu a demokracii. Ale umíme se svobodou zacházet? Jak vnímáme transformaci po třiceti letech od sametové revoluce? Chceme být součástí západní Evropy, nebo zůstaneme Středoevropany? Jak nás vidí emigrant, který se vrátil do vlasti, první polistopadový předseda ČSÚ a mezinárodně uznávaný „advokát statistiky“ ing. Edvard Outrata?

**MICHAL
NOVOTNÝ**
šéfredaktor

Pane emeritní předsedo, co pro vás osobně znamená svoboda?

Marxisté učili, že je to poznaná nutnost: to, že přší, mi může být nepříjemné, ale nevnímám to jako omezování své svobody, protože vím, že přšívá. Křesťan vám řekne, že svoboda je schopnost poznat velikost Boha. Obecně bych řekl, že svoboda je předpokladem existence lidského rodu. Pro mě jako liberála je svoboda maximální možnost jednotlivce činit rozhodnutí.

Benjamin Franklin prohlásil: „Demokracie je, když dva vlci a jedno jehně hlasují, co bude k večeři. Svoboda je, když dobře ozbrojené jehně odmítá hlasovat.“...

To je spíš svoboda slova, protože vlci pak jehně snědí... Svoboda slova je součástí principu, že mě lidé nemají omezovat, pokud jim neublíží.

Za svobodu a demokracii už bojoval váš tatínek jako účastník protinacistického odboje, který emigroval v době nacistické okupace. Jak na něj vzpomínáte?

Můj otec nebyl politik, byl generálním ředitelem Zbrojovky Brno, kterou vlastnil stát, tedy státní úředník. Po obsazení Československa nacisty otec využil toho, že německá okupační správa neodvolala vedení závodu, a zajistil z mateřské brněnské Zbrojovky značné finanční prostředky pro financování zahraničního odboje. Pak emigroval a stal se ministrem financí první exilové vlády vedené Edvardem Benešem v Londýně. Mám na něj velice hezké vzpomínky, měli jsme ten nejlepší vztah, který může existovat mezi otcem a synem. Oproti dnešní představě, že rodiče mají mít dohled nad vším, co dítě dělá, se mi otec nikdy nepletl do mých „vnitřních věcí“ a věřil mi.

Vy jste emigroval v roce 1968 po obsazení Československa spojeneckými vojsky. Co vás k tomu rozhodnutí vedlo?

Sovětský svaz byl z vývoje v tehdejší Československu zneklidněný, nelíbily se mu reformy, zejména zrušení cenzury, a obviňoval vládu z organizované kontrarevoluce. Předpokládal jsem, s dost velkou pravděpodobností, že dojde k invazi. Z hlediska sovětské logiky to byla jediná možnost, jak „kontrarevoluci“ zabránit. V téhle situaci jsem přemýšlel, co budu dělat dalších dvacet let. Zdálo se mi, že se tu zavírají možnosti a že tady nemohu ničemu pořádně přispět. Příležitost jsem viděl na Západě. Mou specializací byly počítače, a tam byl nedostatek IT odborníků. Tak jsem se domluvil s manželkou, že v případě nutnosti odejdeme.

To muselo být velmi těžké rozhodování, opustit vlast...

To rozhodnutí nebylo okamžité. Od dubna 1968 Sověti dělali všechno pro to, aby demokratický vývoj v Československu zastavili. Už v té době bylo jasné, že

když se jim to nepodaří, přistoupí k něčemu razantnějšímu. Ovšem když v srpnu 1968 přišla okupace, byl to šok. A my jsme se s manželkou rozhodli udělat krok, o kterém jsme předtím jen uvažovali: nechali jsme všechno za sebou a odjeli do Vídně. Odtud jsme chtěli do Anglie. Jednak jsem tam měl kontakty z dětství a za druhé profesní kontakty s představiteli britských firem, s nimiž jsem spolupracoval v druhé polovině 60. let a díky velmi dobré angličtině s nimi navázal i osobní vztahy. Domníval jsem se, že Britové anglicky mluvícího IT odborníka rádi přijmou, když už čtyři roky předtím psali o nedostatku profesionálů v oblasti IT. Jenže v té době byla britská vláda velice opatrná, tak jsme zamířili do Kanady.

V Kanadě jste se vypracoval až na pozici generálního ředitele informatiky ve federálním statistickém úřadu...

Zpočátku jsem krátce pracoval u firmy, s níž jsem práci vykořispondoval ještě ve Vídni. Až v dubnu 1969 jsem nastoupil do Statistics Canada jako programátor analytik. Generálním ředitelem informatiky Statistics Canada jsem byl od roku 1984 až do roku 1993.

Čtvrt století jste strávil v emigraci, pak jste se vrátil do Prahy. Jak jste vnímal tehdejší společenskou náladu?

Dost jsem dění v Československu sledoval, hned v prosinci 1989 se mi podařilo přeletět moře, naštěstí, protože v té době byly všechny lety dlouho dopředu vyprodané. Prahu jsem pak navštívil ještě několikrát při pracovních cestách do Evropy. Navíc jsem odebíral Lidové noviny, takže jsem víceméně věděl, o co tady jde, ale ten skutečný obraz byl trochu jiný, než jak to podávaly noviny.

V čem byl jiný?

V tom, jak to lidé cítili. To vnímáte, jen když s nimi přímo pracujete. Vůbec jsem nepředpokládal, že tady bude tak malá zkušenost s fungováním ve světě. Myslím, že to pak byl můj největší přínos statistickému úřadu. Já nejsem statistik, tady byli vždycky daleko lepší odborníci na statistiku než já, v tomto směru jsem Úřadu nic zvláštního nedal. Můj přínos byl, že jsem se dokázal orientovat a pohybovat v západním prostředí a byl jsem jazykově vybavený jako rodilý mluvčí. Na mezinárodních jednáních se mě ptali, z jaké části Anglie pocházím, každý mě bral za „západáka“, kdežto jinak představitelé bývalých lido-demo příliš nekomunikovali, měli tendenci si na jednání připravit materiály, mlčky sedět a pak si „odříkat to své“. Jinak jsem u lidí často cítil nejistotu v tom, kam tahle země jde, protože vůči Západu byla vždycky opatrná. Hodně v tom hrála roli komunistická minulost a také historická zkušenost, kterou jsme se spojenci neměli nejlepší, například Mnichov. Máme tendenci nevěřit věcem, kterým lidé na Západě věří. Předpokládám, že chceme být součástí západní civilizace a že ta nejistota i opatrnost časem zmizí.

»

Základním úkolem a odpovědností statistického úřadu je předkládat data v souvislostech.

Ing. Edvard Outrata

V roce 1959 promoval na VŠE v Praze. Po povinné dvouleté vojenské službě nastoupil do Výzkumného ústavu matematických strojů jako programátor a systémový analytik. Po sovětské invazi v srpnu 1968 odešel do Kanady. V letech 1969 až 1993 byl zaměstnancem Kanadského federálního statistického úřadu, kde se stal generálním ředitelem informatiky. V roce 1993 se vrátil do vlasti, do roku 1999 předsedal Českému statistickému úřadu. V roce 2000 úspěšně kandidoval do Senátu Parlamentu ČR, kde v letech 2004 až 2006 vykonával funkci místopředsedy.

Z hlediska měřitelných ukazatelů jsme během třiceti let udělali ohromný pokrok.

Známe „své Pappenheimské“, a z mého pohledu je tristní, kolik lidí se dopracovalo do mentální pozice, v níž vidí všechno špatně, nadává na poměry a kritizuje. Přitom opak je pravdou. Vždyť co se týká transformace, jsme jedna z neúspěšnějších zemí: všechny cíle, které jsme si dali, jsme splnili, včetně toho, o čem se stále mluví, například korupce a podobně, a co v situaci tak rozsáhlého přerodu společnosti zdaleka není tak strašné. Vždyť u nás všechno probíhalo mírně. Například inflace byla po revoluci padesátiprocentní, přitom všude jinde dosahovala dvou set a tři set procent.

Ekonomicky jistě ano, ale hodnotově?

Já bych řekl, že i v tomto směru je to mnohem lepší než před rokem 1989. Lidé, kteří dříve brojili proti komunismu, často neznali fakta a nevěděli, co vlastně by chtěli změnit. Dnes už to vědí přesně.

Přesto: neměli bychom se trochu víc chválit a častěji připomínat úspěchy?

Asi takhle: říká se, že samochvála „smrdí“, není nutné neustále zdůrazňovat, jak jsme ohromní, ale rozhodně bychom měli více vnímat, co se nám v rámci transformace povedlo, i když to má samozřejmě nějaké vady. Osobně považuji za největší chybu to, že se od začátku netransformovala státní služba. Teď se to dohání a je to drahé. Ale musíme si uvědomit, že ještě nejsme na konci celého procesu přerodu společnosti. To potrvá nejméně dvě generace. Už Mojžíš vodil Izraelce po poušti čtyřicet let, aby do zaslíbené země nevstoupil nikdo, kdo vyrostl v otroctví. Masaryk mluvil o padesáti letech, než se národ zbaví „rakušáctví“. Dnes odhadujeme, že bude trvat šedesát let, než se oprostíme od komunistické minulosti. Zatím se nacházíme v bodě zlomu.

Své názory na transformaci státní správy jste částečně vyjádřil v knize Vlastimila Růžičky „Destrukce české státní správy“. Nicméně sám jste po svém nástupu do ČSÚ usiloval alespoň o transformaci státní statistické služby. Co považujete za svůj největší přínos, včetně toho, že jste ji připravil na vstup do EU?

Do republiky jsem se vracel s tím, že budu pomáhat při reorganizaci celé státní správy. Ale tehdy k takovému kroku nebyla politická vůle. Protože jsem měl zahraniční zkušenosti a přesně jsem věděl, jak funguje nezávislý statistický úřad, nabídl mi pozici předsedy ČSÚ. Myslím, že k transformaci jsem přispěl jednak tím, že jsem předsednictví přijal, a za druhé tím, že statistika na zdejší poměry vynikla ve státní správě jako politicky nezávislá a politiky i národem respektovaná a důvěryhodná instituce. Ovšem rád bych zdůraznil, že transformace ČSÚ byla společná práce spousty lidí.

Jakou roli hraje nezávislá statistika v demokratické společnosti?

Emocí a politických názorů je při každém rozhodování víc než dost. Správně nerozhodují odborníci, ale lidé, kteří byli zvoleni, aby ta správná rozhodnutí odpovědně dělali. K tomu potřebují důvěryhodná data. Jen čistá čísla nestačí, protože jakýkoli soubor obecných čísel lze různými triky interpretovat podle ideologických záměrů, jak to známe z minulosti. Základním úkolem a odpovědností statistického úřadu je předkládat data v souvislostech. Naivní představa nezávislosti je, že statistický úřad čísla „vyrobí“, vy se na ně podíváte, a rozhodnete. Ale tak to nefunguje: statistici musejí čísla zpracovat, což vyžaduje důmyslný systém, a pak musejí stanovit přesný termín jejich publikování. V opačném případě jsou statistické údaje nedůvěryhodné a ztrácejí vypovídací schopnost. Vzpomínám si, že v době mého nástupu se údaj o míře inflace předkládal vládě ve chvíli, kdy se ji podařilo spočítat. Pokud tak citlivý údaj zveřejníte náhodně, riskujete, že aktuální politická situace zcela změní jeho význam. Naopak, pokud budete míru inflace publikovat pravidelně k určitému datu, na hodinu přesně, a rok předem to oznámíte, nemůže se nic takového stát. Porušení kalendáře při zveřejňování citlivých hospodářských údajů je zcela nemyšlitelné. A i na tom stojí neutralita a důvěryhodnost Českého statistického úřadu.

Jste členem České statistické rady a řady mezinárodních statistických organizací. Dokonce se o vás s nadsázkou říká, že jste „advokát statistiky“. Co pro vás osobně znamená statistická služba?

Statistická služba je způsob, jakým si společnost zařizuje, aby se rozhodovalo na základě faktů. Je to předpoklad každého právního státu a moderní společnosti. Jinak se nám stane to, co bylo za komunismu trefně vyjádřeno slovy sovětského generálního tajemníka strany Viktora Stěpanoviče Černomyrdina: „Měli jsme ty nejlepší úmysly, ale dopadlo to jako vždycky.“

Od boje o zrno k největším zemědělským podnikům v EU i ekofarmám

Za posledních 30 let se osevní plochy zemědělských plodin zmenšily o čtvrtinu, ale výnosy z hektaru se u většiny zemědělských plodin zvýšily. Změnila se skladba toho, co na polích roste a kolik hospodářských zvířat se chová. Změnilo se i složení našeho jídelníčku. Na osmině zemědělské půdy se hospodaří podle zásad ekologického zemědělství.

MARCELA MÁČOVÁ

oddělení statistiky zemědělství a lesnictví

V roce 1989 bylo 96,0% zemědělské půdy v České republice využíváno státním a družstevním sektorem. Ze 62,1% to byla jednotná zemědělská družstva, jichž bylo 1 024 a jejichž průměrná výměra činila 2 574 ha, a z 25,7% státní statky, kterých bylo 174 a měly průměrnou výměru 6 259 ha.

Zásadní změny, k nimž došlo ve struktuře zemědělských podniků po odklonu od socialistického hospodaření, ukazují výsledky strukturálního šetření v zemědělství (Farm Structure Survey; FSS), které se naposledy konalo v roce 2016. To za Českou republiku přineslo data reprezentativní pro základní soubor 26 525 zemědělských subjektů o průměrné výměře 130 ha, přičemž 30,1% zemědělské půdy připadalo 23 402 subjektům fyzických osob s průměrnou výměrou 44 ha a na zbývajících 69,9% půdy hospodařilo 3 123 subjektů právnických osob o průměrné výměře 774 ha. Družstva se na zemědělské půdě podílela 19,3% a podíl půdy vlastněné státem byl menší než 1%.

Přesto české zemědělství v tomto ohledu stále výrazně vyčnívá mezi státy EU28, kde je podle výsledků FSS 2016 průměrná velikost jednoho zemědělského subjektu jen 16,6 ha. Toto platí i v rámci srovnání s dalšími bývalými zeměmi socialistického bloku: průměrná výměra jednoho subjektu například na Slovensku je 74 ha, v Polsku 10 ha, v Rumunsku pouhé 4 ha.

SPOTŘEBA MINERÁLNÍCH HNOJIV SE VÝRAZNĚ SNÍŽILA

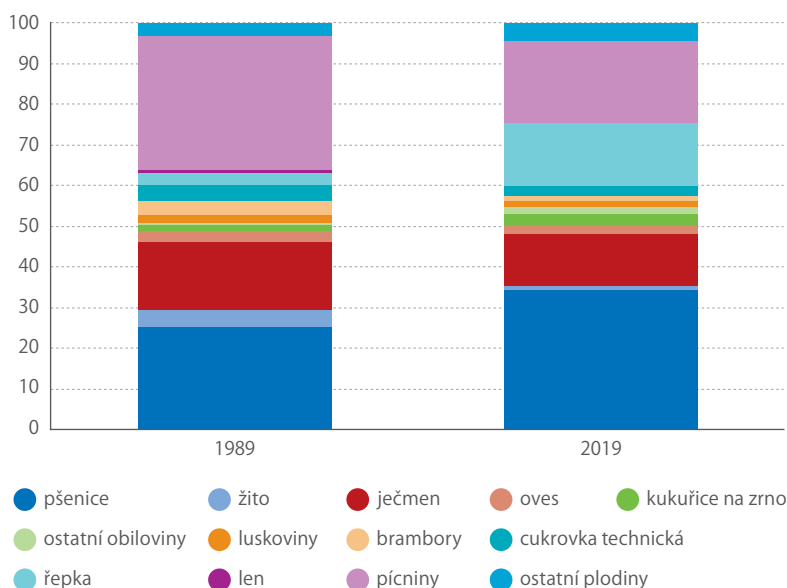
Jedním z nejviditelnějších trendů souvisejících se změnami ve struktuře českého zemědělství je markantní snížení počtu pracovních sil. Zatímco v roce 1989 pracovalo v zemědělství 569 tis. osob, ve FSS 2016 bylo evidováno jen 130 tis. pravidelně zaměstnaných osob. Mimo jiné díky změnám ve využívání zemědělských technologií také poklesl podíl žen mezi zemědělskými pracovníky z 38,9% na 32,5%.

Dalším nepřehlédnutelným jevem je výrazný pokles spotřeby minerálních hnojiv: v hospodářském roce 1988/1989 bylo aplikováno celkem 995 tis. tun dusíkatých, fosforečných a draselných hnojiv, zatímco v roce 2017/2018 pouze 375 tis. tun. Spotřeba čistých živin na 1 hektar zemědělské půdy poklesla z 233,7 kg/ha na 106,4 kg/ha.

Během uplynulých 30 let se osevní plochy zemědělských plodin zmenšily o čtvrtinu z 3 278 tis. ha na 2 462 tis. ha a značných změn doznala i struktura osevních ploch. Nelze nezaznamenat enormní rozšíření osevních ploch řepky, jejíž výměra se mezi roky 1989 a 2019 zvýšila téměř čtyřnásobně o 277 tis. ha. Opačný vývoj postihl například pěstování píce na orné půdě, jejichž výměra ve stejném období klesla o 581 tis. ha, tj. o více než polovinu. V tomto případě je možné vysledovat zřejmou souvislost s odklonem od živočišné výroby, konkrétně chovu skotu.

Je však třeba připomenout, že u většiny komodit je snižování rozsahu zemědělské výroby do velké míry kompenzováno vyšší efektivitou: lepším využíváním zdrojů, větší specializací na konkrétní typ produkce apod. To lze ilustrovat na srovnání tříletých průměrů pro období 1987–1989 a 2016–2018: za rostlinnou

OSEVNÍ PLOCHY ZEMĚDĚLSKÝCH PLODIN V LETECH 1989 A 2019 (%)

Zdroj: ČSÚ

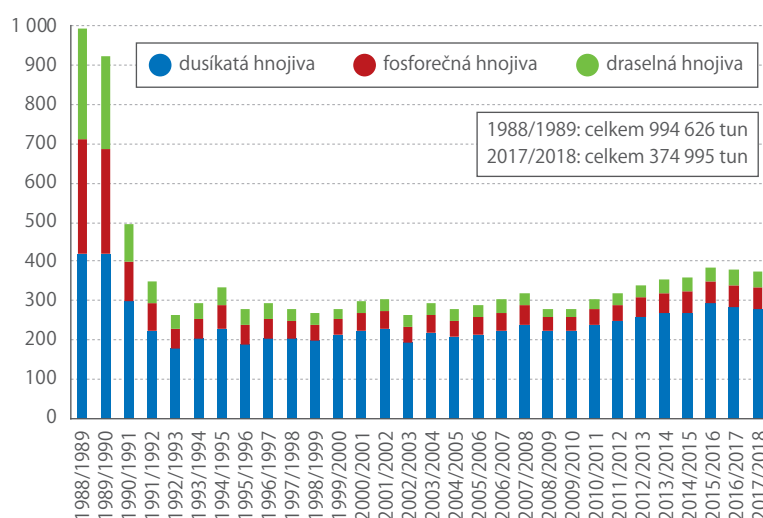
výrobu na vzrůstu výnosů většiny zemědělských plodin (například cukrovky technické o 80,0 % na 64,0 t/ha, řepky o 12,1 % na 3,27 t/ha, pšenice o 18,0 % na 5,85 t/ha), za živočišnou výrobu pak například na zvýšení průměrné dojivosti jedné krávy (z 3,9 tis. l na 8,3 tis. l mléka za rok) nebo průměrné snášky jedné slepice (z 249 ks na 307 ks vajec za rok).

JÍME JINAK NEŽ PŘED 30 LETY – TO SE ODRÁŽÍ I NA PRODUKCI ZEMĚDĚLSKÝCH KOMODIT

V období 1989 až 2019 došlo k mírnému rozšíření pěstování pšenice, jejíž výměra vzrostla o 1,3 %, přičemž podíl na osevních plochách se zvýšil o 8,8 p. b. Opačný trend postihl pěstování žita, jehož osevní plochy se zmenšily o 76,8 % a podíl na osevních plochách o 2,8 p. b. Mezi lety 1989 a 2017 se spotřeba pšeničné mouky zvýšila z 85,6 kg na 95,7 kg na obyvatele za rok, naproti tomu u žitné mouky došlo v témže období ke snížení spotřeby z 22,9 kg na 8,8 kg na obyvatele za rok.

Čeští zemědělci v uplynulých 30 letech výrazně zredukovali své stavy hospodářských zvířat. Týkalo se to i skotu, jehož stavy mezi roky 1989 a 2019 poklesly z 3,5 mil. kusů na 1,4 mil. kusů. Podobně se ve sledovaném období snížily celkové stavy drůbeže, a to z 32,5 mil. kusů na 23,0 mil. kusů. Došlo však k nárůstu počtu brojlerů o 1,0 mil. kusů a zvláště ke zvýšení jejich podílu na celkových stavech kura domácího (+19,2 p. b.). Ve spotřebě potravin se tyto dvě tendence odrážejí na jedné straně v poklesu spotřeby hovězího masa od roku 1989 do roku 2017 z 30,0 kg

SPOTŘEBA MINERÁLNÍCH HNOJIV V LETECH 1988/1989 AŽ 2017/2018 (tis. tun čistých živin)

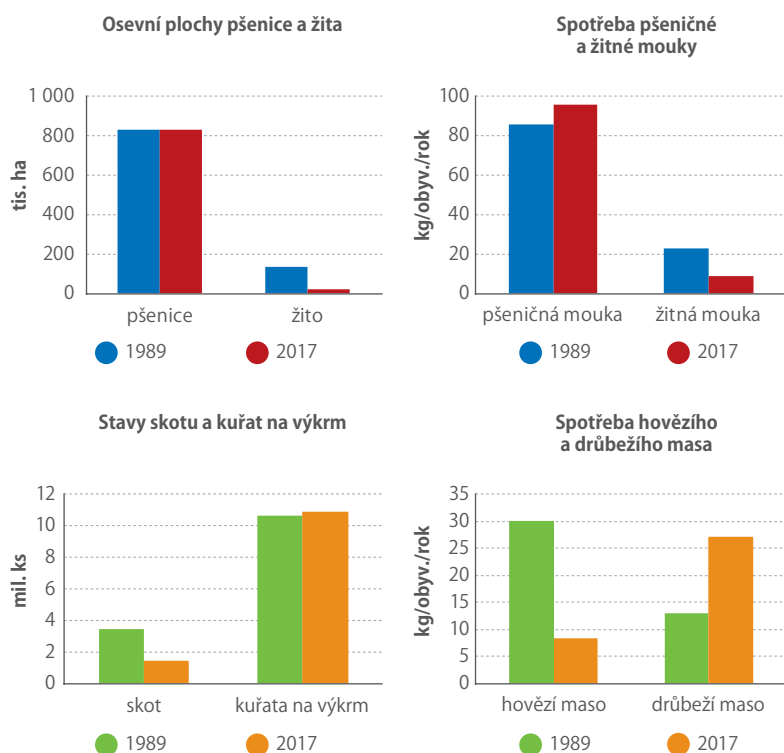

Zdroj: ČSÚ

na 8,4 kg na obyvatele za rok, na druhé straně ve zvýšení konzumace drůbežního masa z 13,0 kg na 27,3 kg na obyvatele za rok.

U tématu spotřeby potravin není možné opomenout snad až „ikonickou“ záležitost – spotřebu ovoce. V období 1989 až 2017 celková spotřeba ovoce mírně vzrostla ze 70,5 kg na 82,0 kg na obyvatele za rok. Obliba ovoce mírného pásma současně poněkud poklesla: v roce 1989 se jej spotřebovalo 53,6 kg na obyvatele za rok, zatímco v roce 2017 to bylo 46,9 kg. Lze jen spekulovat, do jaké míry mohl být tento trend ovlivněn poklesem tuzemské sklizně ovoce z průměrných 470 tis. tun v letech 1987 až 1989 na průměrných 313 tis. tun v letech 2016 až 2018. Razantní změna se však projevila – a to samozřejmě v souvislosti s výraznými změnami v zahraničním obchodu se zemědělskými komoditami – v konzumaci jižního ovoce: ta v období 1989–2017 vzrostla více než dvojnásobně ze 16,9 kg na 35,1 kg na obyvatele za rok. Předvánoční fronty na mandarinky zůstaly jen mlhavou vzpomínkou.

PRODUKCE A SPOTŘEBA VYBRANÝCH KOMODIT V LETECH 1989 A 2017

Zdroj: ČSÚ

V EKOLOGICKÉM ZEMĚDĚLSTVÍ PATŘÍ ČR KE ŠPIČCE EU

Podle údajů Ministerstva zemědělství byly v roce 1990 v České republice registrovány první tři subjekty ekologicky hospodařící na celkem 480 ha zemědělské půdy. Do roku 2017 se počet ekofarem rozrostl na celkem 4 399 subjektů obhospodařujících 520 tis. ha, tzn. 12,4 % celkové výměry zemědělské půdy. Z tohoto pohledu zaujímá české zemědělství pozoruhodnou pozici v mezinárodním srovnání. Podle výsledků FSS 2013 (data z FSS 2016 ještě nejsou k dispozici pro všechny ukazatele) má v EU28 větší podíl ekologicky hospodařících subjektů než ČR pouze Rakousko a v podílu ekologicky obhospodařované zemědělské půdy zaujímáme čtvrté místo za Rakouskem, Estonskem a Švédskem.

Nejoblíbenější dětská jména

Jak se za posledních 30 let měnila obliba křestních jmen? Rodiče jsou při výběru jmen pro své syny konzervativní, více se projevuje dědění, u dcer jsou naopak kreativnější.

NEJČASTĚJŠÍ JMÉNA DÍVEK

**TOMÁŠ
CHRÁMECKÝ**
odbor vnější
komunikace

	LEDEN 2003	LEDEN 2004	LEDEN 2005	LEDEN 2006	LEDEN 2007	LEDEN 2008	LEDEN 2009	LEDEN 2010	LEDEN 2011	LEDEN 2012	LEDEN 2014	LEDEN 2015	LEDEN 2016	LEDEN 2017	LEDEN 2018	LEDEN 2019
1.	Tereza	Tereza	Tereza	Tereza	Tereza	Tereza	Tereza	Tereza	Tereza	Eliška	Anna	Eliška	Eliška	Eliška	Eliška	Eliška
2.	Kateřina	Kateřina	Eliška	Adéla	Karolína	Natálie	Natálie	Anna	Eliška	Anna	Eliška	Anna	Tereza	Tereza	Anna	Anna
3.	Natálie	Eliška	Adéla	Kateřina	Natálie	Anna	Eliška	Eliška	Anna	Adéla	Tereza	Tereza	Anna	Anna	Sofie	Adéla
4.	Adéla	Adéla	Natálie	Natálie	Anna	Adéla	Karolína	Karolína	Adéla	Karolína	Adéla	Adéla	Adéla	Adéla	Emma	Tereza
5.	Nikola	Anna	Anna	Anna	Eliška	Eliška	Adéla	Natálie	Karolína	Anna	Karolína	Karolína	Sofie	Viktorie	Tereza	Sofie
6.	Anna	Kristýna	Karolína	Eliška	Adéla	Karolína	Anna	Adéla	Natálie	Natálie	Kristýna	Natálie	Emma	Karolína	Karolína	Viktorie
7.	Veronika	Natálie	Kristýna	Karolína	Kateřina	Kateřina	Kateřina	Kristýna	Kateřina	Kristýna	Sofie	Emma	Karolína	Sofie	Adéla	Emma
8.	Eliška	Nikola	Aneta	Kristýna	Lucie	Barbora	Barbora	Barbora	Kristýna	Lucie	Barbora	Sofie	Viktorie	Natálie	Viktorie	Karolína
9.	Michaela	Lucie	Nikola	Veronika	Kristýna	Lucie	Kristýna	Lucie	Lucie	Barbora	Nela	Natálie	Emma	Kristýna	Natálie	Natálie
10.	Kristýna	Barbora	Kateřina	Lucie	Nikola	Kristýna	Lucie	Barbora	Barbora	Nela	Viktorie	Viktorie	Marie	Karolína	Kristýna	Amálie
11.	Karolína	Karolína	Lucie	Nikola	Barbora	Nikola	Veronika	Veronika	Veronika	Emma	Kristýna	Nela	Kristýna	Barbora	Emma	Julie
12.	Barbora	Veronika	Veronika	Michaela	Veronika	Aneta	Nela	Nela	Klára	Kateřina	Lucie	Laura	Barbora	Veronika	Julie	Kristýna
13.	Klára	Klára	Barbora	Barbora	Aneta	Věra	Nikola	Emma	Nela	Sofie	Emma	Marie	Emma	Kateřina	Amálie	Barbora
14.	Lucie	Michaela	Michaela	Aneta	Nela	Michaela	Klára	Nikola	Michaela	Klára	Kateřina	Klára	Laura	Laura	Nela	Nela
15.	Aneta	Aneta	Klára	Klára	Michaela	Nela	Michaela	Klára	Emma	Veronika	Veronika	Lucie	Veronika	Nela	Anežka	Laura
16.	Markéta	Zuzana	Marie	Marie	Marie	Klára	Viktorie	Sofie	Sofie	Aneta	Klára	Veronika	Kateřina	Sára	Marie	Klára
17.	Denisa	Marie	Nela	Zuzana	Klára	Marie	Marie	Viktorie	Marie	Aneta	Barbora	Lucie	Lucie	Lucie	Klára	Emma
18.	Marie	Markéta	Jana	Nela	Zuzana	Zuzana	Aneta	Aneta	Aneta	Zuzana	Laura	Aneta	Nela	Klára	Laura	Anežka
19.	Zuzana	Jana	Zuzana	Sára	Sára	Sára	Sára	Marie	Nikola	Marie	Julie	Kateřina	Klára	Emma	Barbora	Rozálie
20.	Jana	Monika	Markéta	Denisa	Markéta	Julie	Emma	Anežka	Viktorie	Nikola	Amálie	Zuzana	Julie	Marie	Kateřina	Sára

Pozn.: V roce 2013 nebylo zjišťováno.

Zdroj: ČSÚ

DÍVČÍ JMÉNA

V 90. letech se na předních příčkách objevovala především Lucie, Kateřina, Veronika, Michaela nebo Tereza. Právě Tereza se na dlouhou dobu stala neohroženou vládkyní, získala 13 prvních míst za sebou. Až leden 2012 byl zlomem, od kterého začala Tereza ztrácet. V první pěti se drží ovšem neustále. Zbylé čtyři jmenované začaly postupně ztrácet na oblíbě. Kateřina z nich v první dvacíce nejoblíbenějších jmen zůstala

nejdéle, letos v lednu ji poprvé opustila. Společně s Lucií a Veronikou je ve třetí desítku, Michaela začíná druhou padesátkou. Podobný osud potkal i Nikolu. V lednu 1999 obsadila čtvrté místo, v lednu 2012 byla naposledy mezi dvaceti nejoblíbenějšími jmény. Na konci devadesátých let začala být populárnější některá „nová“ jména, například Natálie, která se rychle vyvíhla až do první trojice, ale příliš dlouho na předních místech nevydržela. Z kraje tisíciletí začala na oblíbenosti získávat Eliška.

NEJČASTĚJŠÍ JMÉNA CHLAPCŮ

	LEDEN 2003	LEDEN 2004	LEDEN 2005	LEDEN 2006	LEDEN 2007	LEDEN 2008	LEDEN 2009	LEDEN 2010	LEDEN 2011	LEDEN 2012	LEDEN 2014	LEDEN 2015	LEDEN 2016	LEDEN 2017	LEDEN 2018	LEDEN 2019
1.	Jakub	Jan	Jan	Jakub	Jan	Jakub	Jakub	Jan	Jakub	Jakub	Jakub	Jakub	Jakub	Jan	Jakub	Jakub
2.	Jan	Jakub	Jakub	Jan	Jakub	Jan	Jan	Jakub	Jan	Jan	Jan	Jan	Jan	Jan	Jakub	Jan
3.	Tomáš	Tomáš	Tomáš	Tomáš	Tomáš	Tomáš	Tomáš	Tomáš	Tomáš	Tomáš	Tomáš	Tomáš	Tomáš	Tomáš	Matyáš	Adam
4.	Martin	Martin	Adam	Ondřej	Adam	Lukáš	Lukáš	Lukáš	Lukáš	Matyáš	Filip	Adam	Filip	Filip	Matyáš	Matyáš
5.	David	Ondřej	Ondřej	Lukáš	Ondřej	Ondřej	Filip	Filip	Matěj	Adam	Vojtěch	Filip	Ondřej	Lukáš	Tomáš	Adam
6.	Lukáš	Lukáš	Martin	David	Lukáš	Vojtěch	David	Ondřej	Matyáš	Ondřej	Adam	Lukáš	Matyáš	Adam	Matěj	Filip
7.	Ondřej	Michal	Filip	Vojtěch	Matěj	Matěj	Ondřej	Matěj	Adam	Lukáš	Matyáš	Vojtěch	Lukáš	Tomáš	Matěj	Vojtěch
8.	Michal	Daniel	Lukáš	Adam	Filip	Adam	Matěj	Vojtěch	Filip	Vojtěch	Ondřej	Matyáš	Adam	Matěj	Filip	Lukáš
9.	Daniel	David	Vojtěch	Martin	Vojtěch	Daniel	Adam	David	Vojtěch	Matěj	David	David	Matěj	Ondřej	Ondřej	Martin
10.	Filip	Filip	Matěj	Matěj	David	Vojtěch	Vojtěch	Adam	Ondřej	Filip	Matěj	Matěj	Matěj	Matěj	Daniel	Matěj
11.	Vojtěch	Matěj	Daniel	Filip	Martin	David	Martin	Matyáš	Martin	David	Daniel	Ondřej	Vojtěch	David	Daniel	Ondřej
12.	Matěj	Petr	Petr	Petr	Daniel	Martin	Dominik	Martin	Dominik	Daniel	Lukáš	Daniel	Martin	Daniel	Martin	Daniel
13.	Adam	Adam	Pavel	Michal	Petr	Michal	Matyáš	Daniel	Daniel	Martin	Martin	Petr	David	Dominik	David	David
14.	Dominik	Vojtěch	Jiří	Jiří	Michal	Dominik	Daniel	Dominik	David	Dominik	Dominik	Dominik	Daniel	Martin	Lukáš	Dominik
15.	Jiří	Jiří	David	Daniel	Dominik	Petr	Petr	Petr	Petr	Petr	Šimon	Martin	Šimon	Petr	Marek	Antonín
16.	Petr	Dominik	Michal	Dominik	Marek	Jiří	Marek	Michal	Jiří	Šimon	Petr	Marek	Antonín	Kryštof	Václav	Michal
17.	Marek	Pavel	Dominik	Marek	Jiří	Matyáš	Michal	Marek	Michal	Marek	Jiří	Kryštof	Václav	Marek	Antonín	Petr
18.	Patrik	Marek	Marek	Matyáš	Matyáš	Štěpán	Jiří	Šimon	Štěpán	Michal	Štěpán	Václav	Michal	Michal	Jiří	Štěpán
19.	Václav	Matyáš	Matyáš	Patrik	František	Patrik	Štěpán	Jiří	Šimon	Jiří	Marek	Antonín	Jiří	Šimon	Kryštof	Tobiáš
20.	František	Josef	Patrik	Josef	Josef	Marek	Václav	Štěpán	Marek	Václav	Michal	Jiří	Kryštof	Antonín	Tobiáš	Marek

Pozn.: V roce 2013 nebylo zjišťováno.

Zdroj: ČSÚ

NEJČASTĚJŠÍ JMÉNA OTCŮ

	leden 2003	leden 2004	leden 2005	leden 2006	leden 2007	leden 2008	leden 2009	leden 2010	leden 2011	leden 2012	leden 2014	leden 2015	leden 2016	leden 2017	leden 2018	leden 2019
1.	Petr	Petr	Petr	Petr	Petr	Petr	Petr	Petr	Petr	Petr	Petr	Jan	Jan	Jan	Jan	Jan
2.	Jiří	Jiří	Pavel	Pavel	Martin	Jiří	Martin	Martin	Martin	Jan	Jan	Petr	Petr	Petr	Petr	Petr
3.	Pavel	Pavel	Jiří	Jiří	Jan	Jan	Jan	Jan	Jiří	Martin	Martin	Martin	Martin	Tomáš	Martin	Tomáš
4.	Martin	Martin	Martin	Martin	Jiří	Martin	Jiří	Jiří	Jan	Tomáš	Tomáš	Tomáš	Tomáš	Martin	Tomáš	Martin
5.	Jan	Jan	Jan	Jan	Pavel	Pavel	Pavel	Pavel	Pavel	Jiří	Jiří	Jiří	Jiří	Jiří	Jiří	Jiří

Pozn.: V roce 2013 nebylo zjišťováno.

Zdroj: ČSÚ

Od ledna 2004 neopustila první pětku, v posledních pěti letech je nejvýše, kde může být. Podobně na tom byla Anna, která je vedle Terezy a Elišky třetí držitelkou prvenství. Další změna se dá pozorovat kolem roku 2009. To se v top 20 začaly objevovat Ema, Sofie, Viktorie, Julie nebo Laura. Zejména Sofie z nich má nejbližší k ohrožení Elišky a Anny. Za zmínku rozhodně stojí Ema, která by společně s Emmou promluvila do medailového pořadí, bohužel pro rodiče to jsou různá jména, proto i v tabulce jsou samostatně.

CHLAPECKÁ JMÉNA

Dědění jmen u synů lze poznat každý rok z lednových statistik, v 90. letech to platilo asi ještě více. To tedy znamená, na rozdíl od prvních dvaceti nejpopulárnějších dívčích jmen, že top 20 u kluků je celkem nuda. Před třiceti lety mezi nejčastější dětská jména patřili Jan, Tomáš, Martin, Jakub a Lukáš. Při porovnání s aktuálními výsledky máme první trojici Jakub, Jan a Tomáš, Lukáš je na 8. místě, Martin na 9. místě. Martin se do první desítky vrátil poprvé od ledna 2006. Jakub a Jan se od začátku roku 1999 až doposud v podstatě střídají na prvních dvou místech. Tomáš si dal před třemi lety pauzu a opustil třetí pozici, letos se na ni vrátil, a celý triumvirát je tak opět pohromadě. Od začátku třetího tisíciletí ztratili na oblíbenosti Pavel, Jiří, Michal nebo Petr, i když poslední dva jsou stále v první dvacíctce. Na rozdíl od dívek se nováčci u chlapců hledají těžko, je jich tam minimum. Pouze o jednom jméně lze říci, že jeho popularita výrazněji vzrostla až po roce 2000, a tím je Matyáš. V žebříčku se objevil v lednu 2004, do první pětky se dostal začátkem roku 2012. Poslední tři roky je pravidelně v první čtyřce a uvidíme, jestli se mu podaří narušit vedoucí trojici. Pro další nové

zástupce se musíme podívat do nižších pater top 20. Překvapivým nováčkem je od ledna 2015 Antonín, aktuálně je na 15. místě. S ním se začínají pravidelně objevovat také Šimon, Kryštof nebo Tobiáš.

RODIČE

U otců se na předních místech střídá pouze několik jmen a díky zvyku dědění se tato jména vyskytují velmi vysoko v žebříčku u narozených chlapců. U matek je variací více, ale mezi nejoblíbenějšími dívčími jmény se nalézt nedají. Od ledna 1999 do ledna 2015 se nejvíce dětí narodilo Janám, poté jejich pozici převzaly Lucie. V první dekádě tohoto tisíciletí byly na předních místech Lenka, Petra a Martina, postupně začalo přibývat Kateřin a v poslední době také Veronik. Mezi otci je dlouhodobě nejvíce Petřů. Postupně ubývá Jiřích a Pavlů, zvyšuje se počet Janů a Tomášů. Po celou dobu sledování se na druhém až čtvrtém místě drží Martin. V první pěti se tedy za dobu sledování vystřídalo u otců šest jmen, u maminek devět jmen.

TRPĚLIVÁ PRÁCE STATISTIKŮ

Zdrojem pro statistiku dětských jmen je výkaz ČSÚ Hlášení o narození. Výkaz zasílají do ČSÚ v papírové nebo elektronické verzi obecní úřady pověřené vedením matrik. Údaje o jménech dětí a rodičů nejsou pro účely statistické služby strojově zpracovávány. Získat statistiky o dětských jménech lze pouze ručním přepsáním z výkazů. Z tohoto důvodu byl vybrán pouze jeden měsíc, a to leden. Poprvé se informace o jménech dětí narozených v lednu zjišťovaly v roce 1999. Informace o jménech dětí v 90. letech jsou čerpány ze statistik o jménech, které byly v roce 2018 veřejně dostupné na webových stránkách Ministerstva vnitra ČR.

NEJČASTĚJŠÍ JMÉNA MATEK

	leden 2003	leden 2004	leden 2005	leden 2006	leden 2007	leden 2008	leden 2009	leden 2010	leden 2011	leden 2012	leden 2014	leden 2015	leden 2016	leden 2017	leden 2018	leden 2019
1.	Jana	Jana	Jana	Jana	Jana	Jana	Jana	Jana	Jana	Jana	Jana	Jana	Lucie	Lucie	Lucie	Lucie
2.	Lenka	Petra	Petra	Petra	Petra	Petra	Petra	Petra	Petra	Petra	Lucie	Lucie	Jana	Jana	Jana	Kateřina
3.	Petra	Lenka	Lenka	Lenka	Lenka	Lenka	Lenka	Lenka	Lenka	Lucie	Petra	Petra	Kateřina	Petra	Petra	Jana
4.	Martina	Martina	Kateřina	Martina	Kateřina	Kateřina	Lucie	Kateřina	Lucie	Lenka	Kateřina	Lenka	Petra	Kateřina	Kateřina	Petra
5.	Kateřina	Kateřina	Martina	Kateřina	Lucie	Martina	Kateřina	Lucie	Kateřina	Kateřina	Lenka	Kateřina	Lenka	Veronika	Veronika	Veronika

Pozn.: V roce 2013 nebylo zjišťováno.

Zdroj: ČSÚ

Cizinci z pohledu demografických charakteristik

Na růstu počtu obyvatel ČR se již téměř dvě desetiletí podílí zejména saldo zahraniční migrace. V roce 2018 tvořila kladná bilance zahraničního stěhování 97 % celkového ročního přírůstku, zbylá 3 % připadala na rozdíl mezi počtem živě narozených a zemřelých.

JANA KŘEŠŤANOVÁ
oddělení demografické statistiky

V loňském roce se do České republiky přistěhovalo ze zahraničí 58 tis. osob a necelých 20 tis. se jich vystěhovalo. Přitom 96 % přistěhovalých tvořili lidé s cizím státním občanstvím. Ke konci roku 2018 žilo na území ČR 548 tisíc cizinců (bez azylantů), představovali tak 5 % populace. Nejpočetnější skupiny cizinců v ČR dlouhodobě tvoří občané Ukrajiny, Slovenska a Vietnamu. Ke konci roku 2018 žilo u nás 131 tisíc osob s ukrajinským státním občanstvím, 117 tisíc osob se slovenským a 61 tisíc osob s vietnamským občanstvím. Tyto tři skupiny cizinců také zpravidla nejčastěji figurují v jednotlivých demografických událostech cizinců.

PŘES 84 % CIZINCŮ JE V PRODUKTIVNÍM VĚKU

Věková struktura cizinců žijících na území ČR se od domácího obyvatelstva značně liší. Mezi cizinci je méně dětí do 15 let a výrazně méně seniorů ve věku 65 a více let. Nejvíce cizinců se tak nachází

v tzv. produktivní složce populace (15–64 let), v roce 2018 to bylo 84 % všech evidovaných cizinců (u občanů ČR byl tento podíl 63%). Vůbec nejvíce osob s cizím státním příslušenstvím bylo v roce 2018 ve věku 35 let (15,3 tis.), z hlediska pětiletých věkových skupin byly nejčetnější skupinou osoby ve věku 30–34 a 35–39 let. Oproti tomu u občanů ČR byli početně nejsilnější skupinou 40–44letí, přičemž vůbec nejvíce lidí bylo ve věku 44 let. V populaci cizinců dominují muži (na 1 000 žen připadalo v roce 2018 celkem 1 335 mužů), naproti tomu u osob s českým státním občanstvím tradičně mírně převažují ženy, v posledním dostupném roce 2018 činil index maskulinity 954 mužů na 1 000 žen.

TRADIČNĚ JE VÍCE CIZINCŮ MEZI ŽENICHY NEŽ MEZI NEVĚSTAMI

Již dlouhodobě je zhruba v jedné desetině sňatků obyvatel ČR alespoň jeden ze snoubenců cizinec. V roce 2018 bylo takových sňatků 5,4 tis., tj. 10 % z celkového

VYBRANÉ DEMOGRAFICKÉ UDÁLOSTI CIZINCŮ, 2012–2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Živě narození s cizím státním občanstvím	3 270	3 345	3 482	3 631	3 709	4 313	4 425
– podíl na všech narozených (%)	3,0	3,1	3,2	3,3	3,3	3,8	3,9
Živě narození s cizí zemí narození matky^{*)}	6 336	6 693	6 975	7 530	7 645	8 304	8 530
– podíl na všech narozených (%)	5,8	6,3	6,3	6,8	6,8	7,3	7,5
Zemřelí cizí státní občané	561	534	560	642	627	836	956
– podíl na všech zemřelých (%)	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,8	0,9
Zemřelí narození v cizině^{*)}	5 177	6 079	6 423	6 419	6 001	6 650	6 798
– podíl na všech zemřelých (%)	4,8	5,6	6,1	5,8	5,6	6,0	6,0
Sňatky alespoň s 1 cizincem	4 283	4 086	5 215	5 170	5 153	5 093	5 371
– podíl na všech sňatcích (%)	9,5	9,4	11,4	10,7	10,2	9,7	9,9
Sňatky – žena ČR + cizinec	2 344	2 370	3 048	3 016	2 870	2 654	2 680
Sňatky – muž ČR + cizinka	1 663	1 473	1 802	1 802	1 890	1 994	2 183
Sňatky – oba cizinci	276	243	365	352	393	445	508
Rozvody alespoň s 1 cizincem	1 900	1 842	1 894	2 046	1 906	2 041	1 978
– podíl na všech rozvodech (%)	7,2	6,6	7,1	7,8	7,6	7,9	8,1
Rozvody – žena ČR + cizinec	1 032	935	942	1 005	904	949	914
Rozvody – muž ČR + cizinka	665	648	656	686	631	667	677
Rozvody – oba cizinci	203	259	296	355	371	425	387

Pozn.: *) Údaje jsou dostupné od roku 2012.

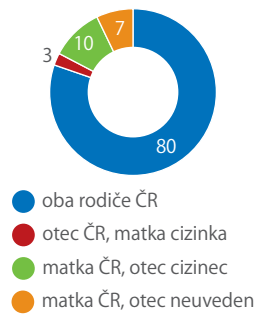
Zdroj: ČSÚ

počtu. Většinou se jedná o smíšené sňatky, tj. jeden snoubenec je občan ČR a druhý cizí státní příslušník. Je třeba ale vzít v potaz nemožnost statisticky evidovat, zda občan ČR neměl dříve jiné občanství. Více cizinců bývá mezi ženichy než mezi nevěstami. V roce 2018 tvořili cizinci 6 % všech ženichů a cizinky 5 % všech nevěst. Žena s českým státním občanstvím vstupovala do manželství nejčastěji s občanem Slovenska (940 sňatků), Německa (234) či Velké Británie (176). V případě, že si ženich s českým státním občanstvím bral cizinku, byla to v roce 2018 nejčastěji Slovenka (899 sňatků), Ukrajinka (475) a Ruska (171). Sňatků dvou cizích státních občanů (z nichž alespoň jeden má u nás registrovaný trvalý nebo přechodný pobyt) eviduje ČSÚ jen řádově několik set ročně. V roce 2018 byl jejich počet nejvyšší, a to 508, a představovaly pouze necelé 1 % z celkového počtu sňatků. Mezi sňatky dvou cizinců převažují dlouhodobě dva Ukrajinci (103 svateb v roce 2018). Zajímavostí je, že se ve statistice vyskytuje minimální počet sňatků s Vietnamci, ač se jedná o třetí nejčetnější skupinu cizinců u nás. Ti pravděpodobně uzavírají manželství ve většině případů mimo území ČR (ve Vietnamu), což v případě, že ani jeden z nich nemá české státní občanství, není statisticky podchyceno.

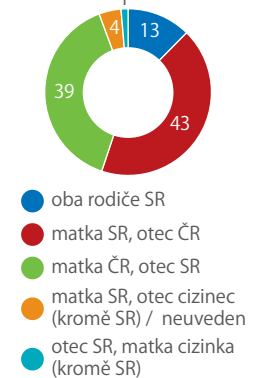
Z manželství, kde byl alespoň jeden z páru cizím státním občanem, jich bylo v roce 2018 rozvedeno necelých 2,0 tis. Představovaly tak 8 % z celkového počtu rozvodů, přičemž zastoupení rozvodů s cizincem se v posledním desetiletí pohybovalo v rozmezí 7–8 %. Mezi rozvedenými muži bylo 5 % cizinců a mezi rozvedenými ženami 4 % cizinek. Z rozvodů smíšených

ŽIVĚ NAROZENÍ PODLE STÁTNÍHO OBČANSTVÍ RODIČŮ, 2012–2018 (%)

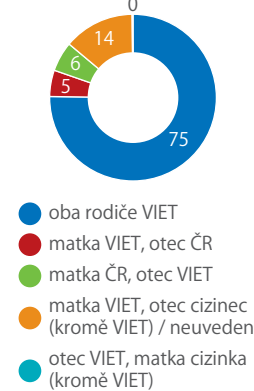
RODINY OBČANŮ ČESKÉ REPUBLIKY

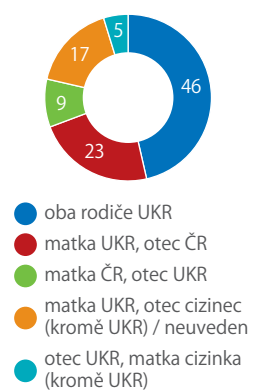
RODINY OBČANŮ SLOVENSKA

RODINY OBČANŮ VIETNAMU

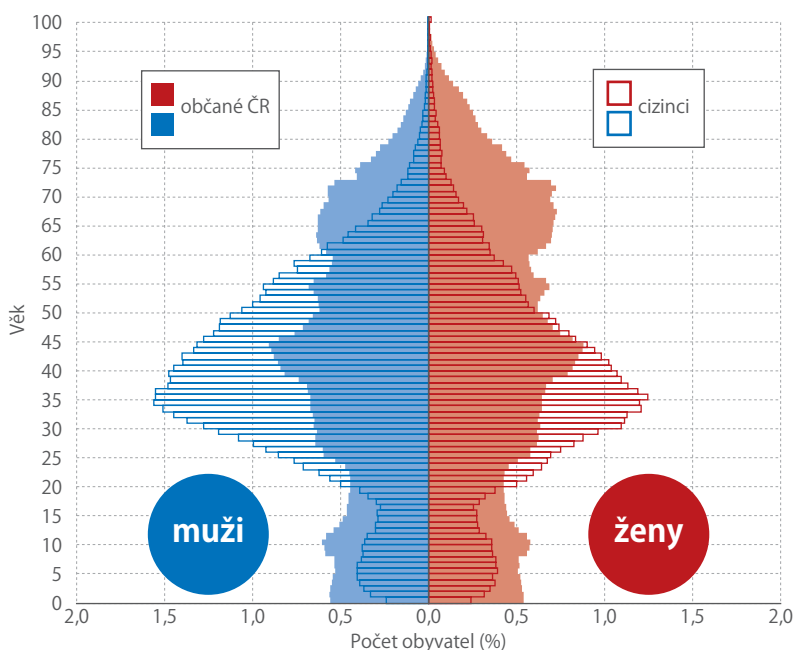

RODINY OBČANŮ UKRAJINY

Zdroj: ČSÚ

RELATIVNÍ VĚKOVÁ STRUKTURA CIZINCŮ* A OBČANŮ ČR PODLE POHLAVÍ K 31. 12. 2018

Pozn.:*) S trvalým nebo dlouhodobým pobytem na území ČR.

Zdroj: ČSÚ, Ředitelství služby cizinecké policie

manželství či manželství dvou cizinců šlo nejvíce, ve 46 % případů, o rozvod muže cizince s ženou českého občanství. Z celkového počtu 914 rozvedených žen občanek ČR se jich nejvíce rozvedlo s mužem ze Slovenska (273), následně z Ukrajiny (71) a z Tuniska (45). V případě rozvedených mužů s českým státním občanstvím se jednalo nejčastěji o rozvod s ženou Slovenkou (256 rozvodů), dále pak s Ukrajinkou (152) a Ruskou (50), celkově bylo těchto rozvodů 677. Ve 20 % rozvodů s cizinci (absolutně 387) byli oba rozvádějící se cizí státní příslušníci (mající obvyklé bydliště v ČR). Nejčastěji se jednalo o dvě osoby vietnamského státního občanství (102 případů v roce 2018), na druhém místě byly rozvody dvou Slováků (87), přičemž do roku 2012 bylo jejich pořadí obrácené. Na třetím místě se umístily v roce 2018 rozvody dvou osob s ukrajinským státním občanstvím (59).

NEJVÍCE HOMOGENNÍ JSOU RODINY OBČANŮ VIETNAMU

Z celkového počtu živě narozených dětí v roce 2018 byla necelá 4 % dětí s jiným než českým státním občanstvím, resp. těch dětí, jejichž ani jeden z rodičů neměl státní občanství České republiky (absolutně 4,4 tis.). Státní občanství dítěte se pro statistické účely odvozuje od občanství rodičů a v případě, že

jeden z rodičů je občanem ČR, přiřazuje se dětem české státní občanství. Nejvíce šlo o děti se státním občanstvím Slovenska (1,1 tis.), dále pak Ukrajiny (1,0 tis.) a Vietnamu (0,9 tis.). Až do roku 2015 byly přitom vždy na prvním místě z hlediska pořadí děti s vietnamským občanstvím, v roce 2016 představovaly nejsilnější skupinu dětí s ukrajinským občanstvím a v posledních dvou letech převažují děti se slovenským občanstvím.

Srovnáme-li strukturu obou rodičů podle státního občanství v úhrnu od roku 2012 (od tohoto roku jsou data dostupná) do roku 2018, u dětí narozených v rodinách občanů Vietnamu byla stejně jako u dětí občanů ČR výraznější homogenita státního občanství rodičů. Tři čtvrtiny vietnamských dětí měly oba rodiče občany Vietnamu (u českých dětí byli oba rodiče Češi v 80 % případů), 11 % mělo jednoho s vietnamským občanstvím a druhého s českým. Z necelé poloviny byly homogenní také rodiny s občanem Ukrajiny, kdy ze 46 % mělo dítě oba rodiče Ukrajince, z 32 % šlo o smíšený pár s občanem ČR. Největší různorodost byla u rodin občanů Slovenska, kde byl většinou jeden z rodičů jiného státního občanství – jen v 13 % šlo o oba z páru se slovenským státním občanstvím, v 82 % byl jeden občanem SR a jeden občanem ČR.

Jiný pohled poskytuje třídění počtu živě narozených podle státu narození matky (v čase neměnný údaj). Oproti počtům dětí s odvozeným cizím státním občanstvím jsou počty živě narozených matek s cizím státem narození vyšší. Od roku 2012, kdy

byl údaj poprvé k dispozici, se podíl i počet živě narozených dětí, jejichž matky se narodily mimo území ČR, zvýšil, a to z 6 na 8 %, resp. z 6,3 na 8,5 tis. mezi roky 2012 a 2018. Největší rozdíl při tomto dvojitěm třídění, tj. kolik dětí bylo evidováno s daným odvozeným státním občanstvím a kolik se jich narodilo matek s daným státem narození, se projevuje u občanů Slovenska. V roce 2018 se 3,4 tis. dětí narodilo ženám narozeným na Slovensku, ale pouze 1,1 tis. dětí mělo slovenské státní občanství. Naopak u Vietnamu byly rozdíly nejmenší (1,0 tis. dětí narozených ženám, které se narodily ve Vietnamu, 0,9 tis. dětí s odvozeným státním občanstvím), což ostatně dokládá výraznější homogenita rodin občanů Vietnamu žijících v ČR.

Počty zemřelých osob s cizím státním občanstvím dosahují nízkých hodnot – v roce 2018 jich bylo evidováno 956, tvořily necelé 1 % ze všech zemřelých. V průběhu poslední dekády počty mírně rostly, stejně tak i podíl, kdy v roce 2008 nedosahoval ani tři desetin procenta (absolutně 299 osob). Nejčastěji se jednalo o občany Slovenska, Ukrajiny a Polska. Při použití státu narození jako kritéria pro definování cizince (dostupné od roku 2012) jsou v tomto případě počty zemřelých osob podstatně vyšší, a to až desetinásobně. Většina zemřelých, kteří se narodili v cizině, tak měla v době úmrtí české státní občanství. V roce 2018 se jednalo o 6,8 tis. osob, tj. 6 % ze všech úmrtí. Za poslední dekádu téměř dvě třetiny těchto zemřelých měly jako stát narození uvedeno Slovensko.

Česko 15 let v Evropské unii

Vývoj ČR od vstupu do EU

objednavky@czso.cz
bit.ly/301SSaG

Cestování před sametovou revolucí

Podle oficiální statistiky cestovního ruchu z roku 1988 překročilo hraniční přechody Československa 1,7 mil. návštěvníků z nesocialistických států. Do západních zemí vycestovalo téměř 700 tis. Čechoslováků, z toho čtvrt milionu do západního Německa.

PAVEL HORTIG
odbor vnější komunikace

Zatímco vízová politika Československé socialistické republiky umožňovala turistům z kapitalistických zemí poznat život, práci a úspěchy socialistické výstavby našeho pracujícího lidu, výjezdy československých občanů do zahraničí podléhaly přísné kontrole.

JAK TO CHODILO ZA ČASŮ VÝJEZDNÍCH DOLOŽEK?

Přestože se bývalý režim snažil omezovat cesty na Západ, byl až do léta 1969 poměrně liberální. Pokud občan předložil devizový příslib nebo pozvání osoby žijící v zahraničí, většinou cestovní pas i výjezdní doložku dostal. S nástupem normalizace se všechno zásadně změnilo. Došlo k okamžitému zrušení již vydaných výjezdních doložek k jakýmkoli soukromým cestám mimo země RVHP. Téměř každý československý občan mohl být považován za potenciálního emigranta či oběť zpravodajských služeb, cizinec zase za emisara diverzních center nebo agenta kapitalistických bezpečnostních složek. K problematice cestování se opakovaně vyjadřovala Charta 77. V březnu 1979 vydala dokument, ve kterém upozorňovala zejména na právní, materiální a morální aspekty porušování základních občanských práv v oblasti cestování Čechoslováků do ciziny, především pak na problém navštěvování příbuzných v zahraničí. Orgány pasů a víz tehdejšího ministerstva vnitra mohly odepřít vydání cestovních dokladů rodinným příslušníkům v případech, že „cesta do ciziny nebyla v souladu se státními zájmy“, za kterými se často skrývala msta, případně snaha potrestat občana za jeho kritické postoje k režimu. Každopádně potřeba valut v tvrdé měně přiměla komunistické vedení státu nebránit návštěvníkům z kapitalistických zemí v poznávání socialistického Československa.

CIZINCE LÁKALY DO ČSSR SVĚTOVĚ PROSLULÉ LÁZNĚ, PŘÍRODA I VÝZNAMNÉ UDÁLOSTI

V roce 1980 k nám zavítalo 1,1 mil. cizinců, rok před pádem komunismu již 1,7 mil. Nejvíce návštěvníků přicestovalo ze západního Německa (586 tis.), dovolenou u nás strávilo 454 tis. Němců. Na druhém místě byli Rakušané (282 tis., z toho 139 tis. „dovolenkářů“), třetí příčku obsadili Italové (119 tis., z toho 84 tis. na dovolené) a na čtvrtém místě skončili turisté ze Spojených států amerických (75 tis., z toho 60 tis. na dovolené). Téměř 40 tis. osob přijelo z Francie, Švédska a Velké Británie. Velmi populární byly naše země u Holanďanů (46 tis., z toho 34 tis. na dovolené). V porovnání s počtem návštěvníků ze socialistických států však bylo „západáků“ samozřejmě poskrovnu. Největší oblibě se tehdy ČSSR těšila u občanů východního

Německa (9,4 mil., z toho 7,1 mil. na dovolené), Maďarska (6,4 mil., z toho 4,2 mil. na dovolené) a Polska (4,8 mil., z toho 700 tis. na dovolené). Cestovatelů ze Sovětského svazu k nám přijelo podstatně méně (celkem 680 tis. návštěvníků, z toho 451 tis. na dovolenou). K příjezdu do naší republiky lákaly cizince nejen lázně a příroda, ale také spartakiády, festivaly (Zlatá Praha, Pražské jaro), oslavy výročí osvobození Československa, světová setkání mládeže a studentstva i sportovní události, jako například v roce 1985 mistrovství světa v ledním hokeji.

CESTY DO ZAHRANIČÍ

V roce 1988 z ČSSR vycestovalo 7,3 mil. občanů, z nichž 687 tis. mohlo navštívit nesocialistické státy. Tuto výsadu tak měl zhruba jeden z dvaceti obyvatel tehdejšího patnáctimilionového Československa. Hlavní proud o síle 248 tis. osob zamířil do západního Německa. Dovolenu zde strávilo 128 tis. z nich s průměrnou délkou pobytu 11,3 dne. Druhou nejoblíbenější kapitalistickou destinací bylo Rakousko se 136 tis. návštěvníky z Československa, přičemž 59 tis. zde strávilo dovolenou o průměrné délce 7,3 dne. Dalšími v pořadí byly Itálie (46 tis., z toho 26 tis. na dovolenou s průměrnou délkou 13,8 dne), Francie (35 tis., z toho 19 tis. na dovolenou o průměrné délce pobytu 15,6 dne) a Švýcarsko (38 tis., z toho 25 tis. na dovolenou o průměrné délce 18,1 dne).

Čechoslováci vyráželi těsně před pádem komunistického režimu na dovolenou dokonce i do Spojených států. Celkem jich toto „hlavní kapitalistické hnízdo“ v roce 1988 navštívilo 8 tis., z nichž dovolenou tam strávilo 7 tis. občanů ČSSR. Průměrná délka pobytu byla impozantní, protože dosáhla 55,4 dne! Kolik našich občanů se z cesty do kapitalistické ciziny nevrátilo domů, již oficiální statistiky neuvádějí.

Poměrně sporadické výjezdy do kapitalistické ciziny předčily milionové počty cest Čechoslováků na dovolenou do socialistických zemí. Do východního Německa odjelo na rekreaci 2,4 mil. osob, do Maďarska 1,8 mil., do Polska 772 tis., do SSSR 252 tis. a do Jugoslávie 326 tis.

JAK CESTUJEME DNES?

Po pádu „železných opon“ se nám svět otevřel po všech stránkách: zpočátku spíš krátkodobé poznávací cesty do sousedních států vystřídaly delší dovolené a cesty za oceán i do exotických destinací. V roce 2018 uskutečnili Češi 607 tis. delších cest do Itálie, 328 tis. do Rakouska, 813 tis. do Chorvatska, 724 tis. na Slovensko, 472 tis. do Řecka, 265 tis. do Egypta a 211 tis. do Španělska.

CSOIRELAND

O IRSKU SE V POSLEDNÍ DOBĚ HOVOŘÍ PŘEDEVŠÍM V SOUVISLOSTI S ODCHODEM VELKÉ BRITÁNIE Z EU. ALE ŽIVOT V IRSKU JE MNOHEM PESTŘEJŠÍ A IRŠTÍ STATISTICI SE NA NĚJ DÍVAJÍ S PŘESNOSTÍ I S NADHLEDEM.

Instagramový profil irského statistického úřadu je na první pohled nesourodou směsí různých grafických prvků. Uživateli zde najde jak propracované infografiky, které ocení až po mnohonásobném zvětšení, tak i jednoduchá upozornění na jednotlivá čísla, která charakterizují právě zveřejněné údaje. Nechybějí ani ilustrační fotografie, jimiž jsou doprovázena upozornění na nové publikace. Poslední skupinu obrázků pak představují fotografie, na nichž jsou zachyceni samotní statistici při prezentaci své práce.

| bit.ly/2W7e5yu
www.cso.ie/en/

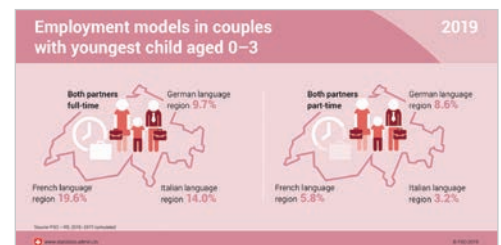

SWISS STATISTICS: ŠVÝCARSKO V INFOGRAFIKÁCH

ŠVÝCARSKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD PŘINÁŠÍ POSTUPNĚ MNOŽSTVÍ JEDNODUCHÝCH INFOGRAFIK, V NICHŽ PREZENTUJE STATISTICKÉ ÚDAJE Z RŮZNÝCH OBLASTÍ ŽIVOTA TAMNÍ SPOLEČNOSTI.

V prozatím posledním příspěvku byly představeny základní demografické charakteristiky. V roce 2018 se ve Švýcarsku živě narodilo 88 tis. dětí, zemřelo 67 tis. osob, přistěhovalých bylo 170 tis., což bylo o 40 tis. více než vystěhovalých. Bylo uzavřeno 41 tis. manželství a necelých 17 tis. manželství bylo rozvedeno. Charakteristikám předcházely infografiky, které se zaměřily na rovnost pohlaví, zemědělství a lesnictví, stavebnictví, zločinnost, kulturu, média a mnohá další témata. Kromě anglické verze je vše samozřejmě k dispozici také v němčině, francouzštině, italštině a rétorománštině.

bit.ly/33QXnpN

STATISTICS ICELAND: HISTORICKÁ STATISTICKÁ ROČENKA ISLANDU

TATO PUBLIKACE JE BEZ PŘEHÁNĚNÍ VÝSLEDKEM AMBICIÓZNÍHO PROJEKTU ISLANDSKÝCH STATISTIKŮ. TI MOHLI VYUŽÍT SKUTEČNOSTI, ŽE NAPŘÍKLAD ÚDAJE O OBYVATELSTVU JSOU V TÉTO OSTROVNÍ ZEMI ZNÁMÉ V TAKŘKA TISÍCELETÉ ČASOVÉ ŘADĚ.

Navzdory této skutečnosti pocházejí nejstarší údaje v historické ročence až ze 17. století. To jim ale nikterak neubírá na atraktivitě, neboť se jedná o materiály, které doposud zveřejněny nebyly. Uživatel ročenky zde najde nejen tabulky s údaji o populaci, zaměstnanosti, zahraničním obchodu, mzdách, spotřebě, cenové hladině a z novější doby pak údaje o národních účtech, sociální podpoře, zdraví apod., ale také poměrně rozsáhlé komentáře ke všem zmiňovaným oblastem.

bit.ly/2M0vsNP

Hagskinna

Sögulegar hagiðlur um Ísland

Icelandic Historical Statistics

Hagstofa Íslands

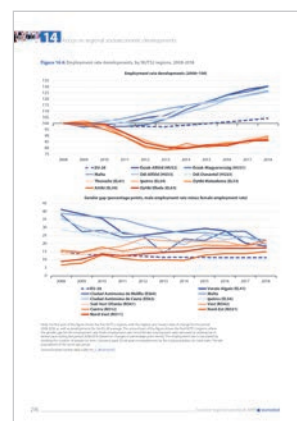
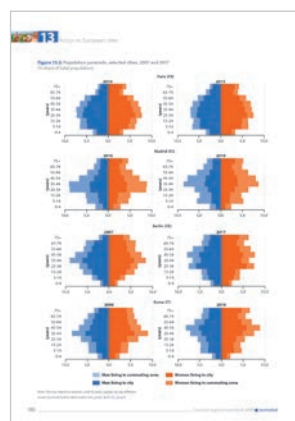
EUROSTAT: STATISTICKÁ ROČENKA REGIONŮ EU

ROČENKA NABÍZÍ DETAILNÍ POHLED NA RŮZNÉ STATISTICKÉ CHARAKTERISTIKY JEDNOTLIVÝCH REGIONŮ STÁTŮ EU. OBSAHUJE TAKÉ ÚDAJE, JSOU-LI K DISPOZICI, ZA REGIONY ZEMÍ EVROPSKÉHO SDRUŽENÍ VOLNÉHO OBCHODU A TAKÉ ZA REGIONY KANDIDÁTSKÝCH ZEMÍ.

Regionální statistická ročenka 2019 vyšla jak v tištěné, tak v elektronické podobě.

Co vše lze v ročence nalézt? Úvodní část se věnuje statistice obyvatelstva, údajům o zdraví, vzdělání, následují statistické charakteristiky trhu práce, ekonomické charakteristiky, data ze statistiky obchodu, výzkumu a vývoje, nechybějí ani data o digitální ekonomice, cestovním ruchu, dopravě či zemědělství.

bit.ly/311iuUu

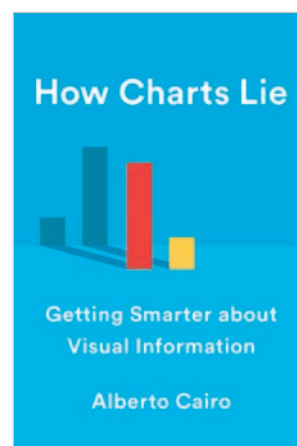
W. W. NORTON COMPANY: JAK GRAFY LŽOU

OBRÁZEK JE LEPŠÍ NEŽ TISÍC SLOV. PLATÍ TO I V PŘÍPADĚ ODBORNÝCH TEXTŮ, KTERÉ JSOU PRO SNAŽŠÍ POCHOPENÍ MNOHDY DOPROVÁZENY GRAFY ČI INFOGRAFIKAMI.

Ne vždy ale grafům uživatel správně porozumí a ne vždy je ten, kdo je vytváří, udělá správně. K tomu, jak vytvořit graf, aby nemátl čtenáře, a jak přijít na to, že ten, kdo

graf vytvářel, chtěl uživatele úmyslně zmást, chce přispět kniha, která je v celosvětové distribuci od poloviny října. O příklady v ní není nouze. Správné i špatné použití kartogramů, koláčových, sloupcových, pruhových aj. typů grafů je ilustrováno na 175 obrázcích.

bit.ly/2W1WTKN

Věda, výzkum a informační technologie v mezikrajském srovnání v období 2007 až 2017

Vydavatel: Český statistický úřad

V publikaci čtenáři najdou podrobný statistický obraz vývoje v oblasti vědy, výzkumu, inovací či informačních technologií v posledních 10 letech. To vše v regionálním pohledu.

Záměrem autorů bylo vytvořit ucelený přehled údajů dostupných na úrovni jednotlivých krajů v oficiálních statistikách a poskytnout jistý návod, jak s těmito daty pracovat, a také upozornit na možná metodická omezení. Materiál obsahuje nejen data ze zjišťování ČSÚ, ale i údaje z resortních statistik. Jednotlivé kapitoly jsou doplněny i pohledem na vývoj v zemích Evropské unie.

Publikace obsahuje 27 kapitol zařazených do sedmi tematických bloků. Podrobné komentáře jsou obohaceny řadou grafů a kartogramů. Nedílnou součástí je rozsáhlá tabulková příloha s daty v členění podle krajů. Nechybí ani podrobná metodika a přehled zdrojů, kde je možno získat další informace.

Výdaje na výzkum a vývoj dosáhly v roce 2017 v Praze 32 miliard Kč (35% celorepublikových výdajů) a byly více než dvojnásobné oproti Jihomoravskému a Středočeskému kraji. Ve vztahu k regionálnímu

 bit.ly/2JO0PeE

HDP zaznamenal v roce 2017 nejvyšší podíl Jihomoravský kraj s 2,9%, v Praze podíl dosahoval 2,5%, ve Středočeském kraji 2,4%.

Terciární vzdělání mělo v roce 2017 téměř 24% obyvatel ve věku 25 až 64 let, tj. o deset p. b. více než před deseti roky. Ve věkové skupině 25 až 34 let měla toto vzdělání již třetina osob, v Praze dokonce 57% obyvatel. Z celkového počtu 74 tis. absolventů vysokých škol v tomto roce absolvovalo přírodovědné nebo ICT obory shodně 3,9 tisíce osob, absolventů technických oborů bylo 12,3 tisíce.

Nejvyšší zastoupení ICT specialistů na zaměstnané populaci bylo v roce 2017 v Praze (3,2%), s výrazným odstupem následovaly kraje Jihomoravský (2,0%) a Středočeský s Moravskoslezským se shodnými 1,5%.

K internetu bylo v roce 2017 připojeno 78% domácností, nejvíce domácností bylo připojeno v Praze (83%), následuje Středočeský kraj (81%), naopak nejméně v Olomouckém kraji (72%).

PUBLIKACE ČSÚ

www.czso.cz
objednavky@czso.cz

 tištěná

 on-line

Spotřeba paliv a energie (2018)

Jde o údaje o spotřebě paliv, elektřiny a tepla za podnikatelské subjekty a za rozpočtové a příspěvkové organizace. Data jsou uváděna podle jednotlivých druhů paliv a v třídění podle CZ-NACE za ČR.

Demografická ročenka České republiky (2018)

Publikace přináší podrobné výsledky o narozených a zemřelých, o sňatcích a rozvodech, o přistěhovaných a vystěhovaných. Nechybí ani zpracování příčin smrti podle podrobného seznamu MKN-10.

Vývoj obyvatelstva České republiky (2018)

Pravidelná analytická zpráva o hlavních složkách populačního vývoje v České republice. Údaje z roku 2018 jsou srovnávány s předchozími obdobími.

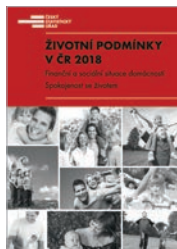

Využití internetového prodeje v maloobchodě (2018)

Analýza přináší shrnutí výsledků jednorázového šetření ve vybraných podnicích o formách maloobchodního prodeje a o struktuře tržeb za zboží prodávané prostřednictvím internetu.

ŽIVOTNÍ PODMÍNKY V ČR 2018**Vydavatel:** Český statistický úřad

Kromě finanční situace domácností se tato brožura věnuje také závěrům tematického modulu, který byl v roce 2018 po pěti letech opět zaměřen na oblast spokojenosti se životem a životní pohodu.

bit.ly/2Yyr2kW
NIC SE TADY NEDĚJE...**Vydavatel:** SLON

Kniha se zabývá životními podmínkami obyvatel venkovských periferií v Česku a klade si zejména otázku, jestli bydlení v periferiích zvyšuje riziko různých forem sociálního znevýhodnění.

bit.ly/33F38X9
SEASONAL ADJUSTMENT METHODS AND REAL TIME TREND-CYCLE ESTIMATION**Vydavatel:** Springer

Publikace podrobně pojednává o vlastnostech a omezeních metod sezónního očišťování. Každou metodu ilustrují příklady a v celém textu je lze sledovat na skutečných datech.

bit.ly/2MiRmw2
KALENDÁŘ: RYCHLÉ INFORMACE**LISTOPAD 2019**

PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

8 PÁ

Služby
(3. Q 2019)
Cestovní ruch
(3. Q 2019)

18 PO

Indexy cen výrobců
(10/2019)

4 PO

Zaměstnanost
a nezaměstnanost
podle výsledků VŠPS
(3. Q 2019)

25 PO

Konjunkturální
průzkum
(11/2019)

11 PO

Indexy
spotřebitelských cen
– inflace
(10/2019)
Indexy cen vývozu
a dovozu
(9/2019)

29 PÁ

Míry zaměstnanosti,
nezaměstnanosti
a ekonomické aktivity
(10/2019)
Tvorba a užití HDP
(3. Q 2019)

6 ST

Průmysl
(9/2019)
Stavebnictví
(9/2019)
Zahraněční obchod
(9/2019)

14 ČT

Předběžný odhad
HDP
(3. Q 2019)

7 ČT

Maloobchod
(9/2019)

Zahraněční obchod ČR (2018)

Publikace obsahuje definitivní data zahraničního obchodu ČR v roce 2018 v přeshraničním pojetí, které vypovídá výhradně o fyzickém pohybu zboží přes hranice bez ohledu na to, zda dochází k obchodu mezi českými nebo zahraničními subjekty.

Porážky hospodářských zvířat (8/2019)

Údaje o porážkách hospodářských zvířat za srpen a od počátku roku 2019 v členění podle druhů zvířat (kromě drůbeže) a krajů.

Vývoj indexů spotřebitelských cen (3. Q 2019)

Čtvrtletní analýza vývoje indexů spotřebitelských cen (životních nákladů) na území ČR podle klasifikace konečné spotřeby COICOP (Classification of Individual Consumption by Purpose) za domácnosti celkem.

Vybrané finanční ukazatele v průmyslu (1. pol. 2019)

Vybrané ukazatele finančního hospodaření podnikatelských subjektů v průmyslu v třídění podle sekcí, příp. i oddílů CZ-NACE – finanční ukazatele tokové.

Bilance rostlinných výrobků (1. pol. 2019)

Pololetní bilance zásob, zdrojů, nákupu, prodeje a spotřeby vybraných rostlinných výrobků v členění za zemědělství celkem a podle jednotlivých krajů.

Statistika v době brexitu

Vystoupení Velké Británie z Evropské unie, odhlasované britskými občany v referendu v roce 2016, je nyní jedním z hlavních „evropských“ témat. Dopadů brexitu přirozeně nebude ušetřena ani statistika, brexit se projeví i v publikovaných datech. Jak? Odchod Velké Británie ovlivní agregáty za celou EU. Bude mít dopad na teritoriální strukturu dat, ale výjimečně i na způsob sestavení dat.

**VÁCLAV
RYBÁČEK**
ředitel sekce
makroekonomických
statistik

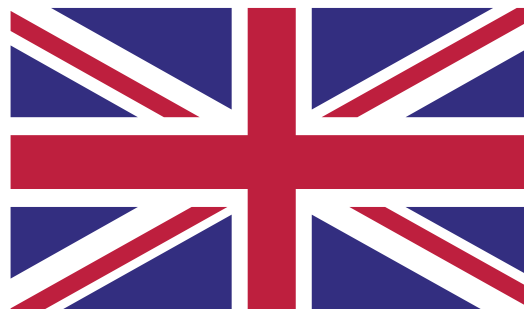
Odchodem z Evropské unie přirozeně přestanou být statistické ukazatele popisující britskou ekonomiku součástí agregátů za celou Unii. S tím samozřejmě dojde i ke změně vah jednotlivých členských států v agregátech. Britské subjekty už nebudou figurovat jako protistrana v rámci vnitrounijního obchodu, finančních vztahů či ukazatelů pohybu obyvatelstva v rámci EU. Jde tudíž o zásadní změnu umocněnou faktem, že britská ekonomika je jednou z největších v Evropě. To lze ilustrovat výší HDP.

K unijnímu HDP loni Velká Británie přispěla plnými 15 %, což z ní činí druhou největší ekonomiku EU, s HDP větším, než jaký má osmnáct nejmenších členských států dohromady. Rozsah očekávaných změn v datech přirozeně již nyní vyvolal poptávku uživatelů po „po-brexitových“ datech. Eurostat tak v dubnu 2018 publikoval ve své databázi makroekonomické agregáty Evropské unie bez Velké Británie (s označením EU27_2019). Dostupné jsou přepočty nejžádanějších ekonomických indikátorů, jako je právě míra růstu HDP, ale i velikost populace či nezaměstnanost.

BREXIT BUDE MÍT VLIV NA SALDO OBCHODU SE ZEMĚMI EU

Významně se vystoupení Velké Británie z EU dotkne teritoriální struktury zahraničního obchodu a vztahů k zahraničí obecně. Vzájemné obchodní vztahy přestanou mít povahu vnitrounijního obchodu, a bilance obchodu s Velkou Británií tak nebude vstupovat do bilance ČR se státy EU. Pro konkrétní představu o rozsahu si připomeňme, že přebytek zahraničního obchodu se zbožím mezi ČR a Velkou Británií tvořil loni bezmála 17 % celkového obchodního přebytku ČR s EU. Pokud okolnosti vystoupení zásadně nezmění vzájemné obchodní vztahy, lze očekávat pokles vykazovaného přebytku obchodu se zeměmi EU a naopak snížení deficitu obchodu se zeměmi mimo EU.

Zajímavou konsekvencí bude mít brexit i na vykazování dat o zahraničním obchodu. Přestože nelze očekávat výrazný kvantitativní dopad na výsledné teritoriální ukazatele, statistické úřady se v oblasti sběru dat připravují na situaci, kdy zboží putující z či do Velké Británie opustí partnerskou zemi před vystoupením, ovšem bude dovezeno až v době, kdy již Velká Británie součástí Unie nebude. V takovém případě bude zboží považováno stále za intra-unijní

obchod, neboť rozhodující bude stav v době odeslání zboží do zahraničí.

Dopady lze samozřejmě vysledovat i v dalších statistických oblastech, jako jsou například údaje o obyvatelstvu a migrační statistika. V publikovaných statistikách přirozeně nebudou občané Velké Británie nadále figurovat jako občané EU, s odpovídajícím dopadem na údaje o struktuře, resp. původu cizinců (EU a mimo EU) v České republice. V roce 2018 bylo registrováno 7 098 občanů Velké Británie žijících v České republice, 1 797 osob podnikajících a 4 204 zaměstnaných.

KOMU PŘIPADNE POZICE NEJVĚTŠÍHO PRODUCENTA VE STAVEBNICTVÍ?

Odchod Velké Británie změní také váhy ostatních členských států v agregátech EU. Tento dopad lze ilustrovat i na datech odvětvových statistik. Na celkové produkci stavebnictví v EU se Velká Británie podílela měrou největší (téměř jednou čtvrtinou). Pokud by se údaje za Velkou Británii nezapočítaly, na pozici největšího producenta by se v oblasti stavebnictví posunulo Německo. Podíl ČR na celkové stavební produkci EU by se zvýšil o 0,3 p. b. z 1,2 % na 1,5 %. V průmyslu, kde Británie zaujímá druhé místo, by podíl ČR stoupl o 0,3 p. b. na 2,3 %. Podíl Německa by se poté blížil již jedné třetině.

Bezprostřední „statistické“ dopady technické povahy budou přirozeně následovány ekonomickými vlivy, které vyplynou ze změny formálních vztahů s Velkou Británií. Zde je přirozeně jednou z klíčových otázek, zda brexit proběhne tzv. s dohodou, či bez dohody. V sázce je status občanů Velké Británie, ale i vznik překážek zahraničního obchodu. Možný vznik celních bariér se přirozeně může promítnout do intenzity vzájemného obchodu, podepsat se na cenovém vývoji obchodovaného zboží či na dynamice růstu HDP.

O složitém jednoduše

Přečtěte si publikaci o statistice,
které se není třeba bát

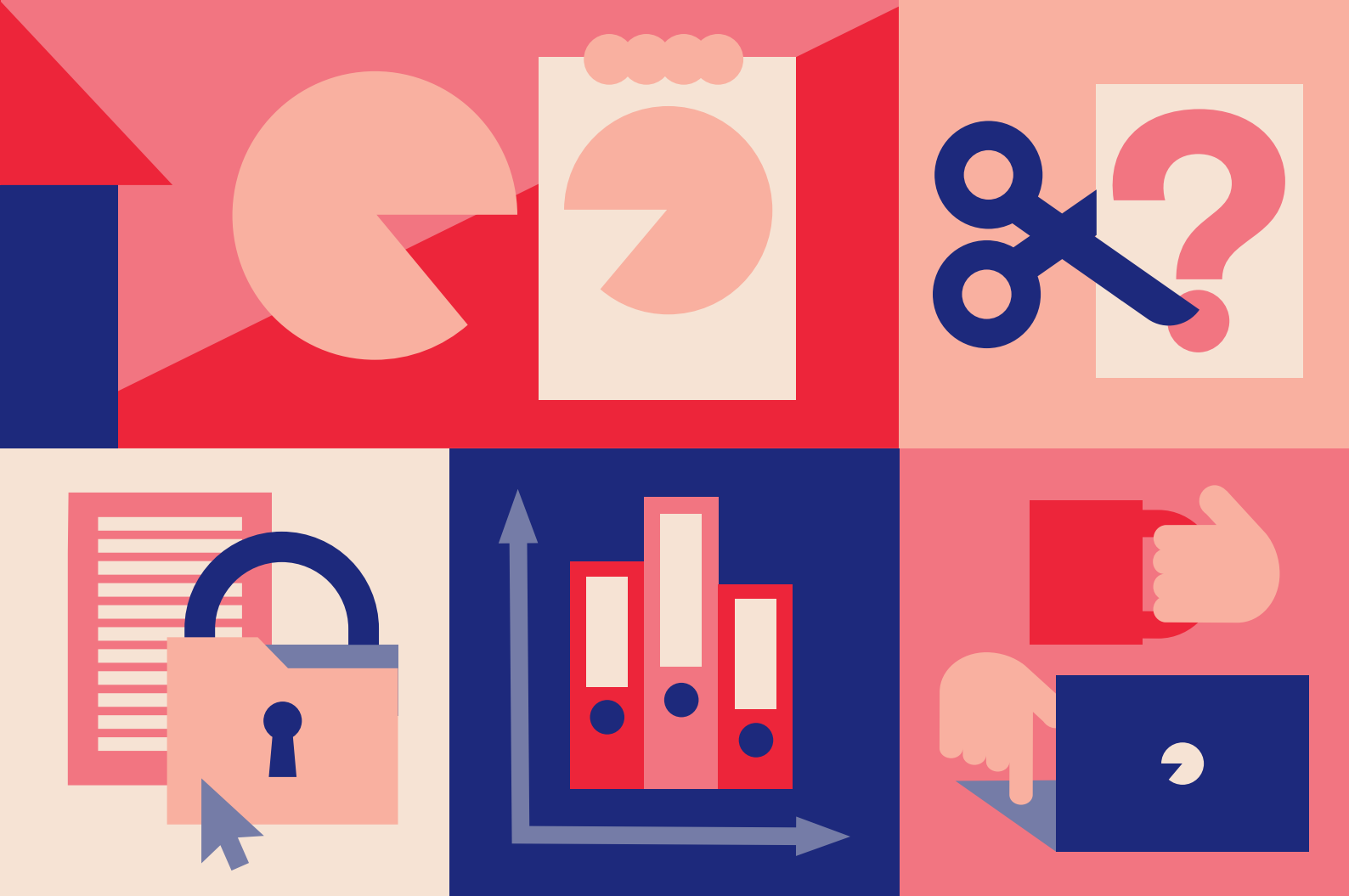

elektronická verze
www.czso.cz/nebojtesestatistiky

tištěná verze
objednavky@czso.cz

Hlavní principy Sčítání 2021

On-line sběr dat

- možnost se jednoduše sečíst z pohodlí domova
- z počítače, mobilu, tabletu
- bez nutnosti komunikace s úředníky

Využití všech již dostupných údajů

- aktivní spolupráce s ministerstvy a úřady
- propojení existujících databází státní správy
- snížení administrativní zátěže obyvatel

Méně otázek

- snížení počtu vyplňovaných údajů o polovinu
- rychlejší vyplnění dotazníku
- nebudeme se ptát například na majetek, zdraví nebo víru

Unikátní data pro všechny

- výsledky za celou populaci v maximálním územním detailu
- široká možnost využití pro obce, stát, firmy a občany
- zdarma pro každého

Důsledná ochrana údajů

- maximální ochrana získaných dat
- zpracování pouze anonymních údajů
- zveřejňování výsledků bez vztahu ke konkrétní osobě